دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕیو سەرنووسەر
مصلح مصطفی جلالی

سالی ١٩٧٠دامەزراوە

هاوکاری
التضامن

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

● پێنج شەممە ١٩٨٣/١١/١٠ ژمارە ٧١١ ● ٨ لاپەڕە — بە ٥٠ فلسە — ● الخميس ١٩٨٣/١١/١٠ العدد ٧١١ ●

لەم ژمارەیەدا
● رووناکیەك بۆسەر باری رۆشنبیری لە کوردستان ل ٣ ..
● کرێکاران لەسایەی شۆڕشدا دەحەسێنەوە ل ٥ .

سەرەکی فەرماندە صدام حسین پێشوازی ئەو پالەوانە عیراقیانە دەکات بە ئالای سەرکەوتنەوە گەڕانەوە

بەرێز سەرەك موهیب روکن صدام حسین فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکان، پێری نیوەڕۆ، پێشوازی پالەوانە عیراقیە مەزنەکانی پاسەوانی کۆماریو هێزی تایبەتی کرد، کە بەئالای سەرکەوتنەوە لە لوتکە سەربەرزەکانی چیاکانی پێنجوینەوە گەڕانەوە .

لەم پێشوازییەدا فریق روکنی یەکەم عدنان خیراللە جێگری فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکان وەزیری بەرگریو فریق روکنی یەکەم عبدالجبار شنشل سەرەکی ئەرکانی سوپاو جەماوەرێکی زۆر لە هاوولاتیەکان کە ئەمبەرو ئەوبەری ئەو شەقامەیان گرتبوو کە پالەوانەکان پیا رەت بوون بەشداریان کرد .

تەفروتونا کردنی لەموو هێزەکانی دوژمن لە کەرتی پێنجوین
لەماوەی پێنج رۆژدا ٢٢١٦ کوژراولە ریزی دوژمندا

رۆڵەکانی گەلی عیراقی مەزن، جەنگاوەرانی سوپای دلێرمان، بەردەوامن لە جەنگی عادیلانەیان دژی دوژمنی ئێرانی داخ لەدڵو ناپەسەندو زیانی گەورەو گران بەهێزەکانیان دەگەیەننو لە جارێكو لەشوێنێ زیاتر لەماوەی ئەم هەفتەیەدا تەفروتونای زۆر بنکەو مولگایان کراوە .

ئەمەو، بەیاننامەی ژمارە ١٢٧٣ پێری راگەیاند کە زیانەکانی دوژمن لە دووەبۆ حەوتی ئەم مانگە لەکەرتی پێنجوینو لەبەردەم بەشێك لە هێزەکانماندا گەیشتە سێ هەزارو ١٢٦ کوژراوژمارەیەکی زۆر بەدیل گیراو بریندارو تێك شکانی چەندان دەبابەو ئالیاتی هەمەجۆرەی دوژمن .

بەیاننامەی ژمارە ١٢٦٨ی سەرکردایەتی گشتی هێزە چەکدارەکان مژدەی ئەوەی دا کە جەنگاوەرە مەردەکانی سوپای دلێرمان توانی پەلامارێکی تری نارەوای دوژمن لە ناوچەی پێنجوینەوە بشکێننو بەهەلمەتێکی پێچەوانەی مەردانە هێزە پەلاماردەرەکەی دوژمن تەفروتونا کرار لەو رۆژەدا هێزی ئاسمانی ئازامان دەورێکی مەردانەی گێرا لە تەفروتوناکردنی هێزەکانی دوژمنداو فرۆکەکانمان ٢٠٦ هەلمەتی شێرانەیان کردە سەر بنکەکانی دوژمن لەوانەی لە پەلامارەکەدا بەشداربوونو بۆسەر بنکەکانیان لەقولایی خاکی ئێرانو زیانی سەرو مالی گەورەیان پێ گەیەنرا .

بەیاننامەی ژمارە ١٢٦٩ رای گەیاند کە ئەنجامی پەلامارەکەی دوژمن بۆ سەر کەرتی پێنجوین بەشکاندنی تەواو تەواوی دوژمن دوای هاتو بەهەزاران کوژراو بریندار لە ریزەکانیا کەوتنو کەرەستەی شەڕی نامەردانەیان لە چەمو دۆلەکاندا بەجێمانو ئەوانەی مانەوە سەرگەردان رایان کرد .

بەیاننامەی ژمارە ١٢٧٠ رای گەیاند کە دوژمنی قین لەدڵو چەپەل دیسان ویستی بەختی رەشی خۆی تاقی بکاتەوە، هەر لەکەرتی پێنجوین پەلامارێکی تری برد، ئەنجامی ئەمیش بەزەبری هاتنەدەستی ئازایانەی جەنگاوەرەکانمان سەرنوگم کرا هێزی ئاسمانیمان دەوری دیاری مەردانەی لە پێ شێل کردنی هێزەکانی دوژمندا گێراو فرۆکەکانمان ١٧١ هەلمەتی سەرکەوتویان کردە سەربنکەو مولگاکانی دوژمنو خاکیان لێ کردن بە دۆزەخ .

ئەمەو، بەیاننامەکانی تری دوایی سەرکردایەتی گشتی هێزە چەکدارەکانمان رایان گەیاند، کە لە کەرتەکانی تری بەرەی جەنگدا، هێزەکانمان وەك شێری نەڕ وەستاونو هەر جموجولێ لە دوژمنەوە بۆبێ مەردانە جەنگاوەرەکانمان هاتوونەتە دەست [illegible] سەرکوتییان کردوە .

جەنگاوەرانی سوپای عیراق، هەموو گەلی عیراق، بەکوردو عەرەبەوە، بەرابەری سەرکردەی گشتی گەلی عیراق صدام حسین بەلێنەو داویانە، دەبێ لوتی دوژمنی جادوگەری ئێرانی لە قوڕی ئەهامەتیو سەر شۆڕی وەردرێو ئالای عیراق نانەوێو هەر لە لوتکەی سەربەرزیو سەر بلندیدا دەشەکێتەوە .

جەماوەری گەلی کوردمان بەردەوامە لە چوونە ریزی جەنگاوەرانو چەك هەلگرتن بۆ بەرگری لە سەربەرزی عیراقی سەرکەوتو

لە هەموو لایەکی شاری سلێمانیدا سەردانی هاوولاتیان رۆڵەکانی گەلی کوردمان لە بارەگاکانی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستو رێکخراوە جەماوەرییەکانی شارەکە بەردەوامە بۆ ئەوەی دەری ببڕن کە ئامادەن دژی رژێمی داخ لەدڵی ئێرانو بۆ بەرگری کردن لە خاکی نیشتمان چەك هەلگرن .

پەیامنێری ئاژانسی دەنگوباسی عیراق ئەلێ بەهەزاران هاوولاتی پارێزگەکە هەر کە گوێیان لە وتە قەلانوێیە ناپەسەندەی رژێمی تەلەبارو دەستبڕی ئێران بوو کەدای بۆ ئەوەی پێ بنێتە نیشتمانە خۆشەویستەکەمانەوەو پیسی بکات

لەبەرەی کەرتی فەیلەقی یەکەوە هەموو روویان کردە بارەگای سەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست شوعبەی سلێمانی سەرلەنوێ ئامادەیی خۆیان بو تطوع دەربری کە چەك هەلگرنو سوربوون لەسەر ئەوەی کە زوو بچنە ریزەکانی پێشەوە بۆ ئەوەی لەگەل سوارانی فەیلەقی یەك بۆ تێکشکاندنی هێزەکانی رژێمی نەزانی ئێران بەشداربن .

بەرێزان هەمزەی باپیر ئاغاو بکر وسو محمود کە سەرەکی هۆزی پشدەرنو بەرێز هەمزەی عباسی مامەند ئاغای سەرەکی هۆزی ئاکۆو زراری کاك حسن سەرەکی هۆزی بلباسو حمە سعید عبداللە شیدانی سەرەکی هۆزی شیدانو بەرێز حسن جاف نوێنەری هۆزی شاتریو بەرێز عبدالقادر صبری مصطفی نوێنەری هۆزەکەی خۆی لە ناحیەی پێبازو بەرێز رووف محمد امین عمر احمد علیو وبەرێز عثمان محمود حمە کە هەردووکیان نوێنەری هۆزەکانی خۆیانن لە دێی هاوچەرخی تاسلوجەو بەرێز محمد مۆریاسی کە نوێنەری خێزانەکەی خۆیەتی لە سەید سادق هاتنو ئامادەیی خۆیانو رۆڵەکانی هۆزەکانیان نیشاندا کە ئەبن بە مطوعو ئامادەن بۆ تەمێ کردنی رژێمی خومەینی تەلەکەبازو تێکشکاندنی هێزەکانیو چەك هەلبگرنو یەکسەر رووبکەنە ریزەکانی پێشەوەو دووپاتیان کردەوە کە لەسەر بەلێنی خۆیانن کە سەربازی دلسۆزبنو ئامادەی فەرمانبن بیاندرێتی بۆ ئەوەی بەوپەری لێبووردنەوە بۆ بەرگری کردن لەسەربەستیو کەرامەتی نیشتمان خۆیان بەخت کەنو دوا تنۆکی خوێنیان برێژن .

هەروەها سەرەكو ئەندامانی دەستەی ئەنجومەنی میللی مەلبەندو ئافرەتانی دەستەی بەرێوەبەرایەتی لقی یەکێتی ئافرەتانو رێکخراوە جەماوەرییەکانی پارێزگەی سلێمانی هاتنە سەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست شوعبەی سلێمانیو سەرلەنوێ خۆیان تطوع کرد بۆ هەلگرتنی چەكو بۆ بەشداری کردن لە درووست کردنی سەرکەوتنی نوێی شەڕی قادسیەی پیرۆزی صدامدا رووبکەنە بەرەکانی جەنگ .

لە پارێزگەی دهۆك ..

بڕوانە ل : ٧

شیراك بانگی جیهان دەکا کە پشتی عیراق بگرن

پاریس : جاك شیراکی گەورەی پارتی دیگۆلی وتی پێویستە لەسەر دەولەتەکانی ئەوروپاو رۆژهەلاتی ناوەڕاستو ولاتانی کەنداوی عەرەب لەگەل عیراقدا بوەستن دژی دەستەلاتی خومەینی بۆ ئەوەی ناوچەکە لە کارەساتێکی راستەقینە بپارێزن .

ئەمەی لە دیدارێکی تەلەفزیۆنیدا وت کە لە قەناتی دووی تەلەفزیۆنەوە بلاوکرایەوەو هەروەها وتی عیراق شەڕی هەلنەگیرساندو ئێران تەماعی کۆنی هەیە لە ناوچەکەدا .

شیراك ئەوەیشی دەسنیشان کرد کە ئێران تەماعی هەیە لەعیراقو دەولەتە دراوسێکاناو دەیەوێ دەستەلاتیان بەسەرا بگرێ .

قاسملۆ: کوردەکانی ئێران خۆیان ئۆتۆنۆمی کوردستان ئاشکرا دەکەن

ڤیەننا : رۆژنامەی « فرانکفۆرتەر ئەلگەماینە » کە گەورەترین رۆژنامەی ئەلمانیای یەکێتیە بلاوی کردەوە کەوا کوردەکانی ئێران لەم رۆژانەی داهاتوودا شێوەیەکی ئۆتۆنۆمی ئاشکرادەکەن بۆ ناوچەی کوردستانی ئێران .

رۆژنامەکە ئەمەی دایە پال گەورەی پارتی دیموکراتی کوردستان لە ئێراندا (عبدالرحمن قاسملو) کە وتوویەتی ئەم شێوەیە رەزامەندی ئەنجومەنی بەرگریی ئێرانی لەسەرە کە مەسعود رەجەوی سەرۆکیەتیو شێوەکە پیشانی ئەنجومەنەکە دراوەو بڕیاری لەسەر دراوە .

بڕوانە ل ٧

هێزەکانی شۆڕشی فەلەستین هێرشێك دەشکێنن کە برایە سەر ئۆردوگای بەدداوی
عەرەفات: سەدەها کوژراوو وێرانبوونی تەواوی ئۆردووگاکان

بەیرووت : هەوال وادەگەیەنێ شەڕ بە دەور ئۆردووگای بەدداویدا هەر گەرمەو چەندەها گوللەی تۆپ کەوتە ناو شاری تەرابلوسەوە .

بۆردومانکردنی ئۆردوگاکەیش هەر گەرمەو هێرشیش لە سێ لاوە دەبرێتە سەری بە یارمەتی هێزەکانی سووریاو لیبیا . سەرچاوەیەکی فەلەستینیش بلاوی کردەوە کەوا دەستەیە لە تانکەکانی سووریاو لیبیا بەرەو ئۆردوگاکە رێیان کرد بەلام هێزەکانی شۆڕشی فەلەستینی گەڕاندنیانەوە دواوە .

لە سەرچاوەیەکی تری فەلەستینییەوە بلاوکرایەوە کەوا لەم هێرشانەدا (٨٦) سەربازی سووریا بە دیل گیران لەلایەن هێزەکانی شۆڕشەوەو (١٥٠) فەلەستینی سەر بە سەرکێشەکان هاتنەپال ریزەکانی شۆڕش .

تا ئیستا ژمارەیەکی زۆر لەم هێرشانەدا کوژراونو شتومەکێکی زۆری ئەم ئۆردوگایانەیش تووشی زیان بوون .

لە لایەکی تریشەوە یاسر عەرەفات وتی ئەم هێرشەی کە ئیستە دەبرێتە سەر ئەم ئۆردوگایانەو سەر گەلی فەلەستین بەشێکە لەو قەسابخانەیەی کە لە تل الزعترو صەبراو شاتیلادا سازکرا کە تا ئیستا خوێنی شەهیدەکانیان وشك نەبوەتەوە .

بۆ لێدانی شۆڕشی فەلەستینو بڕیاری سەربەخۆی فەلەستینیو بۆ ئەوەی رێکخراوەیەکی تازە

بڕوانە ل ٧

لەڕۆژی بێزاری دەربڕیندا بەرامبەر بە کردەوەکانی رژێمی خومەینی
بەرهەلستی بارەگای هێلی ئاسمانی ئێران داگیردەکا لە چەند پایتەختێکدا

نیو دیلهی : کۆمەلێ لە قوتابییە ئێرانییەکان رۆژی دووشەممەی رابوردوو بارەگای هێلی ئاسمانی ئێرانیان لە نیودیلهیدا داگیر کرد .

ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسایش بلاوی کردەوە کە قسەکەرێك بەناوی ئەم قوتابیانەوە وتی مەبەستمان لەم کارەمان دەربڕینی هاوکارییە لەگەل ئەو سەد هەزار گیراوەی کە لە بەندیخانەکانی ئێراندان لەژێر سزاو ئەشکەنجەدا .

لە پاریسیش سێ ئێرانی لەهەمان رۆژدا بارەگای کۆمپانیای هێلی ئاسمانی ئێرانیان داگیر کرد کە لە شەقامی شانزلیزێدایە . قسەکەرێکیش بەناویانەوە وتی رۆژی ٧ی تشرینی دووهەم رۆژی جیهانیی بێزاری دەربڕینە بەرامبەر ئەو قەسابخانەو لە سێدارەدانو ئەشکەنجەو سزایانەی کە رژێمی خومەینی بەرامبەر بە گەلانی ئێران دەیانکا .

لە ڤیەننایشدا هەر بەبۆنەی هەمان رۆژەوە کۆمەلێ قوتابی ئێرانی هێرشیان بردەسەر بارەگای هێلی ئاسمانی ئێرانی لەم شارەو ئیشکەرو فەرمانبەرەکانی بارەگاکەیان دەرکردو زۆربەی شتومەکی بارەگاکەیان فەوتانو تێكو مەکانیان داو بە ئەلمانیو فارسی بەیاننامەیان بلاوکردەوە دژی رەفتارەکانی رژێمی خومەینیو داوایان لە دەولەتانی جیهانو رێکخراوەکان کرد دژی ئەم ئازارو زۆلمو زۆرانە بێنە قسە .

لە لایەکی تریشەوە بیست قوتابی ئێرانیی سەر بە رێکخراوەی موجاهیدینی خەلق بالیۆزخانەی ئێرانیان لە برۆکسلدا داگیر کرد بۆ هەمان مەبەست .

بڕوانە ل ٧

لە بروسکەیەکدا بۆ سەرۆکی فەرماندە

ئەنجومەنی یاسادانانی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان پیرۆزبایی سەرکەوتنە مەزنەکانی سوپای دلێر دەکات

سەرەکی بەڕێز پێشەوا موهیب روکن صدام حسین سەرەکی کۆمارو فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکان ٠

لەسێبەری ئەو داستانە پاڵەوانی یەدا کە هێزە دلێرەکانمان دەیگێڕن دژی دەستدرێژیکەرە گومانلێ ـ کراوەکان و لە کۆڕی ئەو سەرکەوتنە مەزنانەدا کە گەلی عیراقیمان لە هەموو بوارێکدا وەدەستیان دەهێنێ٠ ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان خولی ئاسایی تازەی خۆی دەکاتەوە ٠

بەم بۆنەیەوە سەربەرزی یە بۆم کە بە ناوی خۆم و بە ناوی ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانان و جەماوەری گەلی کوردمان بالاترین نموونەی دلسۆزیتان پێشکەش کەین لەگەل قووڵترین سوپاس و نەوازشدا بۆ ئەو چاودێری یە بەردەوامەی کە گەلی کوردمان و ناوچەی کوردستان لە جەنابتانەوە وەریان دەگرێ و بەڵێنتان بۆ تازە دەکەینەوە کە قوربانی و بەخشندەیی زیاتر پێشکەش بکەین لە پێناوی شەرەف و سەربەرزی و پایەبڵندی عیراقدا لەژێر ئاڵا شەکاوەکەتانا ٠

گەلی کوردمان کە لە یەکەم ڕۆژەوە شەرافەتمەند بووە بە بەشداری کردنی کاریگەرانە دژی هێرشبەرە دەستدرێژیکەرەکان هەمیشە ئامادەیی و فیداکاری خۆی دەردەبڕێ بۆ بەرگری کردن لە خاك و زەوی عیراق ٠ ٠ عیراقی عەرەب و کوردو کەمایەتی یە براکانی تر بەوەی کە خۆی ناونووس کاوچەك هەلگرێ بۆ شەڕکردن لەگەل دوژمنی زاڵمداو بە یەك ڕیزی پتەو لەگەل کۆمەلانی گەلی عیراقدا ڕادەوەستێ بۆ بەرگری کردن لە نیشتمان ٠ ٠ بەشداری کردنیشی لە جەنگدا فراوانتر دەبێ و بەرینتر دەبێ بەتایبەتی چونکە دوژمنی دەستدرێژیکەر کوردستانی کردوە بە مەبەستی و بێهوودە دەیەوێ سەری گەلمان دانەوێنێ ٠٠ جەنگەکانی ئەم دواییە لە کەرتی فەیلەقی یەکدا باشترین بەلگەن لەسەر ئامادەیی گەلی کوردمان بۆ گۆڕکردنی خەوە تەماعکاری یەکانی کاربەدەستە نەفامەکانی ئێران ٠

سەرەکی بەڕێز ئێمە و هەموو ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانان ناونووسی خۆمان ئاشکرا دەکەین بۆ بەرگری کردن لە خاکی زەوی پاکی عیراق و شکاندنی دەستدرێژیکەرە هێرشبەرەکان و هەموو شتێکمان بەختدەکەین لە پێناوی پاراستنی سەربەرزی نیشتمانیمان و دەستکەوتەکانی شۆڕشە مەزنەکەمان بە سەرۆکایەتیە مێژوویەژیرەکەتانەوە ٠

هەمیشە هەر سەرەك و پێشەوای گەلە عیراقی بە مەزنەکەمان و ڕەوتە سەرکەوتووەکەی بن و بالای عیراق ، عیراقی هەموو، هەر بشەکێتەوە و پیرۆزی و نەمری بۆ شەهیدە بەوەفاکانمان ٠

احمد عبدالقادر نەقشبەندی
سەرەکی ئەنجومەنی یاسادانانی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان

جەماوەری گەلی کورد لە سلێمانی و شارەکانی تردا بەگەرمی پێشوازی جەنگاوەرە مەردەکان دەکەن

● لە لقی سلیمانی و ئا٠ د٠ ع موە

رۆلەکانی گەلی کوردمان بە گول و گۆرانی و بە هەستێکی کامەرانی و خۆشەویستی و شانازی یەوە لە شاری سلێمانی پێشوازی پالەوانانی دلێری پاسەوانانی کۆماری و ئەو پالەوانانە کرد کە لە لوتکەی شاخە بلندەکانی پێنجوین ئالای سەرکەوتنیان هێنابوو ٠

هاوولاتیان هەر لە بەیانیەوە بە دلێکی خۆشەوە هاتنە دەرێ و لە هەردوو بەری شەقامی صدام ئەو شەقامەی کە سەرەتای چوونە ناوشاری سلێمانیە بەرەو رووی سید صادق ریزبوون بۆ بە پیرەوەچوون و پێشوازی ئەو جەنگاوەرە دلێرانەی کە بۆ پاراستنی خاکی ولات گەورەترین داستانی پالەوانێتیان تۆمارکردو ئالای عیراقیان لەسەر بەرزترین لوتکەی شاخەکانی کوردستانی عیراقی خۆشەویستمان بەرز کردەوە باش ئەوەی کە دەستی کوشندەیان لە هێزەکانی دەستەو دایەرەی خومەینی دەستدرێژکار وەشاند ٠

کاربەدەستان دەستیان کردە ملی فەرماندەران لە جەنگاوەرانی پاسەوانانی کۆماری پالەوان ئەوانەی کە سەرکەوتنی نوێیان بۆ قادسیەی صدامی نەمر وەدیهێنا ٠٠ هاوارو گۆرانی جەماوەر تێکەل بە هاوارو گۆرانی جەنگاوەرانی دلێر بوو تواناو پتەوی نیشتمانیانی بۆ جیهان دووپات ئەکردەوە کە دەنگی لە عیراقی بالاو چیا سەربەرزەکانی هەمیشە بە پاکی ئەمێننەوە و پێی دوژمن پیسیان ناکات و هەموو دەم مەشخەلی ئاگرو گۆڕستانی گەورەی هەموو چاوچنۆك و دەستدرێژیکارێك ئەبن کە ئەیانەوێ پێی تێبخەن و پیسی بکەن ٠

جەنگاوەرە نەبەردەکان لە

بمێنێتەوە ٠

هاوولاتیان لە ناحیەی عەربەت و گەرەکی قادسیەی صدام و دێکانی تاسلوجەو ئەلایی و کەندەکەوەو کاکەمەندی هاوچەرخ و ناحیەی بازیان و قەزای چەمچەمال و ئەو دیهاتانەی کە لە سەر شەقامەکەی سەبدا صادق (سلێمانی) چەمچەمال ئەمسەر تا ئەوسە کە نزیکن و هەن هاتن بۆ بەرەوپیرچوون و گەیشتن بە پالەوانانی کۆماری و چەپلەو هاوار بە ژیانی بەڕێز سەرۆك صدام حسین و سەرکەوتنەکانی سەربازە دلێرەکانی و یەکێتی گەلەکەمان شەبۆلیان ئەدایەوەو هاوولاتیان شیرینی و میوەیان بەسەر جەنگاوەرە پالەوانەکاندا بەخشیەوە ٠

جەماوەر لەو شوێنە ناوبراوانە دەستی هەلپەرکێی کوردیان لێ گرت

لە پێشەوەی پێشوازیکاران بەڕێز جعفر عبدالکریم پارێزگاری سلێمانی و هاوڕێ ئەندامی نووسینگە ڕێکخستنی باکوورو رازگری نهێنی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست شوعبەی سلیمانی کاربەدەستان و سەرەك و ئەندامانی ڕێکخراوەکانی پارێزگاکە بوون ٠

رتلی پالەوانە سەرکەوتووەکان هەلگرانی بەیداخەکانی عیراق و وێنەکانی بەڕێز سەرەکی فەرماندە حسین هاتنە پێشێ ٠

بەڕێز پارێزگارو هاوڕێ رازگری نهێنی حزب سەرکردەی شوعبەی سلێمانی و بەڕێزان هاوارو گۆرانیاندا خۆشەویستی و شانازی خۆیان بە سەرەکی سەرکەوتوو بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین دەرئەبەری و ئەوپەڕی ئامادەیی خۆیان دووپات کردەوە کە ئە بەرەکانی جەنگدابن بۆ ئەوەی عیراق سەربەرزو خۆشەویست خۆشی و شانازی خۆیان بەو سەرکەوتنانەوە دەرئەبڕی کە جەنگاورە دلیرەکانی پاسەوانانی کۆماری لەو بەشداری کردنەیاندا کە لەگەل سوارانی فەیلەقی یەکەم بۆ بەرەنگاربوونەوەی دەستدرێژی خومەینی تەلەکەباز کردیان ٠

لە پارێزگەی تەئمیم جەماوەر بەسروودو بەگول و هەستی خۆشەویستی و شانازی و خۆشیەوە پێشوازی پالەوانانی لیوای پاسەوانانی کۆماری دلێرو هێزە تایبەتی یەکانی فەیلەقی یەکەمی نەبەردیان کرد کە

بڕوانە ل ٧

کۆبوونەوەکانی ئەنجومەنی نیشتمانی لە دەورەی نوێ دا

رۆژی ٥ی ئەم مانگە ئەنجوومەنی نیشتمانی خولی دووەمی سالانەی ئەمسالی بەسەرۆکایەتی بەڕێز نعیم حداد سەرەکی ئەنجوومەنەکە بەست بۆ لێکوڵینەوەی ئەو یاسایانەی بەردەستی ٠

لە سەرەتا بەراوەستانی بێدەنگ چرکەیەك بۆ رێز لێنانو مەزنی گیانی شەهیدانی شەرە رەواکەمان دژی هێزەکانی رژێمی رەگەزپەرستی ئێران دەستی پێ کرد ٠

بەڕێز نعیم حداد لە وتەیەکدا کە کاری خولی ناوبراوی پێ کردەوە بەناوی گەلی عیراقی مەزنەوە سلاوی لە بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین و ئەو سەرکەوتنە نایابانەی کە جەنگاوەرانی دلێری فەیلەقی یەك سەربازانی سەرەك صدام حسین و پالەوانیتی یە دەگمەنانەو ئەو قوربانیدانە کرد کە لە پێناوی ئەوەدا ئەیدەن کە ئالامان هەمیشە بەرزو شەکاوەبێ ٠

هەروەها سلاوی لە گەلی کۆبووەوە لە دەوری سەرکردایەتی بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین و سووپای میللی نەبەزمان کرد کە پالپشتێکی بەهێزی سووپا نەبەردەکەمانن و سلاویشی لە شەهیدە ئازاکانمان کرد ئەوانەی کە لە هەموومان بەخشندەترن و جوانترین پایەیان لە لای خواو میللەت و نەتەوە هەیەو ٠

بەڕێز نعیم حداد پەنجەی بۆ قولکردنەوەی ئەو تاقی کردنەوە دیموکراتیانەی عیراق و بەرزبوونەوەی پایەی بیرو راپەڕاندن راکێشا ئەمەش بەوەی کە دووپاتی کردەوە کە دیموکراتیەت هەلبژاردەی ئێمەیەو دەقاودەقی ئیمانی پتەومانە بەوەی کە گەل سەرچاوەی هەموو دەسەلاتێکەو دەربڕی رێزگرتنی خواستی مرۆڤ و ماف و کەرامەتێتی و لێی پەشیمان نابینەوە کە ئەمەش دووپات کەرەوەی گیانی بەرپرسیاری و بەشداری کردنی گشتی یە ٠

لە کۆتایی وتەکەیدا وتی کە بەهیوایە کە مشتومڕی بەڕێزان ئەندامانی ئەنجوومەنی نیشتمانی دیموکراتیانە بێ و رای سەربەست بۆ گەشەسەندنی پرۆژەو یاسا بۆ پێگەیاندن و پتەوکردنی بیروباوەڕی شۆڕشە مەزنە بەخشندەکەمان دەربڕن ٠

ئەمەو ئەنجومەن ماوەی ئەم هەفتەیە بەردەوام بو لە کۆبوونەوەکانی و لێکولینەوەی بەرنامەی کاری ٠

زەلالکێن روشەنبیریا جەماوەری ل دهوکێ

ل ناڤبەرا ١٩ـ ٢٢ـ١٠ـ٩٨٣ پێشانگەهەکا هونەرمەندێ بیر تیژ ودەست خوش و دلسوز عبدالستار علی هاتە دانان ل هولا رێڤەبەریا روشەنبیریا جەماوەری ل دهوکێ ٠

هندی بێژی ئەڤ پێشانگەهە یا بەرکەتی بو ، ئو یا بسەرکەتی بو ژ بەر هندێ کو کەڤالێت وێ د زەلال بون لدەمێ کو رامانەکا کویر تێدا ٠ ئو روشەنبیریا جەماوەری رابەرەك بو ڤێ پێشانگەهێ دەرئێخست بو دا خودانێ وێ پێ بهێتە نیاسین هەلبەت ئەڤە ژی جهێ شانازیێ بو ٠ بیست و سێ کەڤالێت قەشەنگ د ڤێ پێشانگەهێ دا بون ئەو ژی ئەڤە بون : کەلا دمدم ـ ڤینۆس ـ برسیەتی ـ نان پێژ ـ ئێڤارەکا درەنگ ـ بازارێ کەوا ـ پالەکێ کورد ـ چوار دار ـ دیمەنەك ژ شانویێ (میرزا) ـ دیلان ـ گوند ـ دیمەنەك ـ چیا ـ دوو ئەڤیندار ـ دوو دۆخ ـ ئەڤینا بەفرین ـ زاروکێت مە د نڤێسن ـ مروڤ و خاك ـ بوستەزا شانوگەریا رەنی ـ بەفرەکا سەخت ـ سێ بار هەلگر ٠

ئو ل سەرێ رابەری پەیڤا هونەرمەندی هاتبو نڤێسین یا کو تێدا د بێژیت : « هونەر نەکێشانا سروشتیە بۆ سەر کەڤالی بەلکو دروستکرنا ژیانەکا نوی یە ٠٠ ژیانەکا مرۆڤایەتی و راستی ، ل ڤێرێ تڤیا هونەر د خزمەتا گوهورینا کومەلی دا بیت و بیرو را و هەست و خوشی و نەخوشیێت وی دبار بکەت و رێکێ نیشا بدەت دا گاڤێت مەزن پاڤێژیت ٠٠ »

ژیان و بەرهەمێت هونەرمەندی

● ل گوندێ زێویێ ل بال چیایێ مەتینا ل سالا ١٩٥٧ یێ هاتیە سەر دنیایێ ٠

● ل سالا ١٩٨٠ کولیجا زانیاری ـ پشکا جیولوجی بدوماهی ئینا ٠

● پشکداری یا کری د هەمی پێشەنگەهێت قوتابخانا سەرەتایی و ناڤنجی و ئامادەیی ٠

● پشکداری یا کری د گەل هەر دوو ڤیستیڤالێت زانکویێ یا ئێکێ و دوویێ ٠

● دوو پێشانگەهێت دانایین ل زانکویا میسل ، ئێك ل سالا ١٩٧٩ و یا دی ل سالا ١٩٨٠ د گەل هونەرمەند « طیب حسن »ی ٠

براستی م د ڤیا ئەز گەلەك باسێ ڤێ پێشانگەهێ بکەم ژبەر ژێهاتیا وێ لێ مەودا دەست نادەت ئو تشتێ م د ڤێت بێژم هیڤی داریا منە بۆ پێشکەتن و سەرکەتنا کاك (عبدالستار علی) یە د رێکا خزمەت کرنا هونەرێ مللەتێ کورد یێ نەمردا ٠

رمضان عیسی

لقی دهوك

لە یەکێتی نەقابەکانی کرێکارانی هەولێر

ئافرەت و دەوری رابەرێتی کرێکاران

کاری نەقابەگەری ئەرکێکی مرۆڤایەتی پیرۆزە ، چونکە تیایدا بەرگری لە مافی کرێکار دەکرێ ٠٠٠ لە یەکێتی ناوخۆی نەقابەکانی کرێکارانی هەولێر ، دەوری ئافرەتە کرێکارەکان دیارە ٠٠دوو ئافرەتی نەقابی نوێنەری ئەوانن ٠

ئێمەش وەك گەڕیدەیەك لە رۆژانەی کاری رۆژنامەنووسی خۆماندا ، چووینە بارەگای ئەم یەکێتی یە کە لە بارودۆخی ئافرەتە کرێکارەکان بپێچینەوە ٠٠٠ دوو کیژۆلەی زیرەك پێشوازیان لێ کردین ٠ (پەیمان واحلام) هەردووکیان ئەندامی نووسینگەی تەنفیزی یەکێتی ناخۆی نەقابەکانی کرێکارانی هەولێرن ٠٠٠ لە سەرەتا هەردووکیان قسەیان کرد ، بەلام هەر یەکەیان بە پێی خاسیەتی ئیشی خۆیەوە

ـ خوشکە پەیمان طاهر محمد لێپرسراوی ئافرەتە کرێکارەکان لە یەکێتی دەلێ :ـ

هەولی ئەوە دەدەین کە لەم بوازەوە خزمەتی ئافرەتە کرێکارەکان بکەین و تێیان بگەیەنین ٠٠ جا بەرنامەیەکی دیارکراومان بۆ ڕێکخستوون ، لەمانە کۆڕ بەستن بە بەردەوامی و کردنەوەی بازاری خەیری و پێشانگای تایبەتی فۆتوغرافی بۆ کارەکانی ئافرەتان ٠٠ بەشداری کردنیان لە دەورە رۆشنبیری یەکان کە مەلبەندی رۆشنبیری کرێکاران رێکی دەخات ٠٠٠ سەرەڕای ئەو هەموو شتانە ٠٠٠ ئافرەتە کرێکارەکانمان بە شێوەیەکی

گشتی بەشداریان لە بەردەوام بوونی جەنگ کردووە ٠٠ بەتایبەت لە رووی خوێن بەخشینەوە ، ئەمەش خزمەتگوزاری یەکی پیرۆزە ، چونکە هەر کەسێك لەم ولاتەدا دەبێ هەول بدات لەم قۆناغە بەشداری بکات ٠٠٠ رژێمی خومەینی مادام گوێ لە رای جیهانی ناگرێ بۆ ئەوەی ئاشتی و ئاسایشی بچەسپێ لەم ناوچەیەداو نیازی شەڕخوازی زیاترە ئەمە ئەرکی سەرشانی هەموومانە کە خەبات بکەین و تێبکۆشین بۆ پاراستنی خاکی عیراق ٠٠٠

ـ ئینجا خوشکە احلام غریب خضر لێپرسراوی ڕێکخستنی نەقابی لە یەکێتی ناوبراودا ، دەربارەی خاسیەتی کارەکەی و دەوری ئافرەت لەم رووەوە وتی :ـ

ئەم بەشەی کە من لێپرسراوبمە ٠٠ کە دەکاتە بەشی ڕێکخستنی نەقابی ٠ ٠ ئەمەش ئەرکێکی ترە کەوتۆتە ئەستۆمان و پێویستە هەولی سەرکەوتنی بۆ بدەین ، چونکە چینی کرێکار لەگەل ئەوەی کە چینێکی هیلاکە ٠٠ دەبێ لە رووی تێگەیشتن و رۆشنبیری یەوەش شتێك دەربارەی مێژووی خۆی و چۆنیەتی جولانەوەی بزانێت ٠ ٠ بۆیە ئەم ئەمانەتە هەلدەستێ بە بەستنی کۆڕی کارو هوشیار کردنەوە لە شوێنەکانی کارکردن ، ئێستاکە بەتایبەتی لە رووی بارو دۆخی ئەمڕۆمانا کە عیراق پێیدا دەڕوات لە جەنگی ڕەوامانا دژی رژێمی

خومەینی کۆنەپەرست ٠٠ جا بە هەموو توانایەکمانەوە دەچینە ناو هەستی کرێکارانەوە تاکو بزانن کە یەکێتی یەکەمان هەمیشە لەگەل کرێکار دایەو پێشێلی ناکات ٠٠ دەبێ لە هەمان کاتدا بیر لەوە بکەینەوە پڕ بە دل خەبات بکەین ، چونکە بەشداری کردنمان لەم جەنگە چارەنووسی یەدا بەشداری کردنێکی شەرەفمەندانەیە ٠٠

ناظم دلبەند

لە لقی هەولێرەوە

پێشانگای بەغداد بەلگەی سەرکەوتن و بەردەوامی

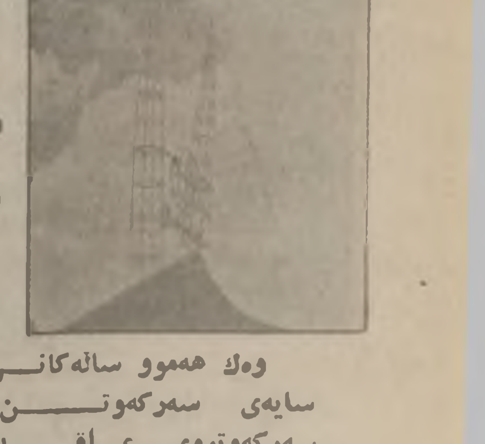

وەك هەموو سالەکانی تر ، ئەمسالیش ، لە سایەی سەرکەوتن و هەلویستی پتەوی رەوتی سەرکەوتووی عیراقدا بەرابەری سەرەکی فەرماندە صدام حسین ، وەك بەلگەیەکی رووناکی سەرکەوتن و بەردەوامی رەوت ، پیشانگای بەغدادی دوەلی کرایەوە ٠

پیشانگاکە لە جیاتی سەرەکی فەرماندە ، بەڕێز ، طە یاسین رمضان ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش جێگری یەکەمی سەرەك وەزیران کردیەوەو لەو وتەیەدا کە لە کاتی کردنەوەی پیشانگاکەدا دای ئەوەی دووپات کردەوە کە عیراق لە سایەی بارێکی ئەهون و بەهیزی و بەردەوام پێشکەوتندا دەژی و گەلی عیراق یەك ریز لە دەووری سەرکردایەتیەکەی کۆبۆتەوە

● ئەوەی شایەنی باسە لە کاتی کردنەوەی دەورەی بیستەمی پیشانگاکەدا ژمارەیەك لە وەزیرەکان و جێگرەکانی وەزارەتەکان و پارێزەری بەغداو وەزیرە میوانەکان و ئەندامانی دەزگا دبلوماسی یە عەرەبی و بێگانەکان بەشداریان کرد ٠

● پیشانگاکە لە ژێر دروشمی (پێشانگای بەغدادی دەولەتی لە خزمەتی پێشکەوتنی تەکنیکی عیراقی قادسیەی پیرۆزی صدامدا) کرایەوەو تا ١٥ـ١١ـ١٩٨٣ بەردەوام دەبێ ٠

● لەم دەورەیەدا ٦٣ دەولەت و هەزارو ٨٤٠ کۆمپانیای جیهانی بەشداریان کردوە ، هەروەها هەموو دام و دەزگاو کۆمپانیە ناوخۆییەکان ٠

● پیشانگای ئەمجارەی بەغداد ٠٠٠ بەلگەی سەرکەوتن و بەردەوامی رەوتی سەربەرزی عیراقە ٠

باری ڕۆشنبیری لە کوردستان

خوێندگاکانی تری ئامێدی لەچەند دێڕێکدا

مەحمود ئەحمەد موحەممەد

وەنەبێ ئامێدی تەنها خوێندگای قوبانی تێدا بوبێ و بەس ٠ بەڵکو هەر لەکۆنەوە جێگای خوێندن و ڕۆشنبیری بووە لەبەرئەمە چەند خوێندگاو مەدرەسەیەکی تری تێدابووە کە میرەکانی بادینان لەکاتی خۆیدا دروستیان کردبون و کتێبخانەی باشیان لەپاڵا کردبونەوە وەلەڕۆژگاری خۆیانا زۆر پەرەیان پێ دابون ئەم خوێندگایانە بەشێوەیەکی کورت تەمانەن ٠

١ ـ خوێندگای سەیدیخان (المدرسه الجدیده فی العمادیه) کەکاتی خۆی شاژنزاهیدەخان کەیەکێک بووە لەژنە خوێندەوارو ڕۆشنبیری بنەماڵەی میرەکانی بادینان بنیاتی ناوە مەلاو مودەریس پێویستی بۆداناوە کتێبخانەیەکیشی بۆکردۆتەوە ژمارەیەکی زۆری قوتابی لێخڕبۆتەوە ئەم مەدرسەیە لەپێشا بەناوی مەدرەسەی زاهیدییە ناسراوە بەڵام لەدوواییدا کە میرسەیدیخان ساڵی ١٠٢٤ کۆچی بەرامبەر ١٦١٥ زایینی تازەی کردەوە کەل و کولێنی چاك کردنەوە کون و قوژبنی پاك و خاوێن کردەوە بەمەدرەسەی سەیدیخان ناسرا ٠ ئەم مەدرەسەیە وەکو دەڵێن زیاد لەیەك هەزار کتێبی دەستنوسی تێدابووە ئەم کتێبە دەستنوسانە لەئاژاوەو تەنگ و چەڵەمەی ساڵی ١٩٢٠ زایینیدا شڕو وور کران دوواییش سوتێندران لەلایەن چەند دڕندەیەکی بەناو مرۆڤی نەخوێندەواری دز کەلەپورەوە ـ کەپێویست ناکا دەستنیشانیان بکەم هەمو کەس دەیاناسێ ـ لەم کتێبخانەیە تەنها (٣٥) دانە کتێب لەسوتان ڕزگاریان بو تەویش ئەوەکانی مەلایەحیای مەزوری بردیانێ گوایە مڵکی تایبەتی مەلایەحیابون ٠

٢ ـ مەدرەسەی مرادخان ئەم خوێندگایە مرادخان بەگی یەکەم بنیاتی ناوە لەنێوان سەدەی یازدەهەمی کۆچیدا لەنزیك دەرگای زێباریانەوە کتێبخانەیەکی باشیشی تێدابووە کتێبەکانی بەمۆرێك ـ کەناو نیشانی مرادخانی لەسەر هەڵکەندرابو ـ مۆر کرابون ئەم مەدرەسەیە هەر ئاوەدان بووە بەبەردەوامی تەدریسی تێدابووە تاساڵی ١٩٦٠ زاینی دووا دەرس بێژێ کە دەرسی تێداگوتۆتەوە شوکری ئەفەندی ئامێدی (دووەمە) کە بەزستان دەرسی تێداگوتۆتەوەو هاوینانیش لە خوێندگای قوبان ٠٠

٣ ـ مەدرەسەی ئیمام (محمد قاسم)ە کە کاتی خۆیی میر (غیاث‌الدین) قاسمی کوڕی (بهاءالدین) بنیاتی ناوە لەساڵی ٧٨٤ کۆچیدا بەرامبەر بە ١٣٨٢ زابینی کتێبخانەیەکیشی بۆ کردۆتەوە سەدەها کتێبی جۆراو جۆری بەنرخی خستۆتە ناوی ٠ بەڵام نازاندرێ کەی وێران بووە ٠

٤ ـ مەدرەسەیی مزگەوتی گەورەی ئامێدی ئەمیش خوێندگایەکی ئاوەدان و پڕفەقێ بووە تاله ساڵی ١٩٢٠ زایینیدا بەشوێن پەیدابونی ئاژاوەی ناوخۆیی و هێرشی ئینگلیزەکان بۆ سەر ئەو هەرێمە خوێندنی تێدا نەماوەو مەدرەسەکەشی وێران بووە ٠

ئەم خوێندگاو کتێبخانانە لەگەڵ خوێندگای قوبان بەردەوام بون لەسەر بەجێهێنانی پێویستی سەرشانیان بەدرێژایی مێژو جارجار بەگەش و نمایی و ڕێك و پێکی ، جارجاریش بە لاوازییەوە خۆیان ڕادەگرت بەرامبەر حەوادیس و کارەساتی سامناکی گەردونەوە ٠ ٠٠ هەتا لەساڵی ١٣٣٦ کۆچی بەرامبەر بە ١٩١٨ زایینی کە داگیرکەری ئینگلیز هەرێمی بادینانی گرت و خستیە ژێر دەستی خۆیەوە ئیدی ئاژاوەو تەنگ و چەڵەمە پەیدابو شەڕو شۆڵی ناوخۆییش هەر تاوە لەشوێنێك و هەرساتە بەشێوەیەك هەڵ دەگیرسا ئەم کارەساتانە بونە هۆیی لەناوچونی ژمارەیەکی زۆری دەستنوسی بەقیمەت و بەها ٠٠٠ خۆ تا حاکمی سیاسی ئینگلیزی مستر (کاردن) لەوێ بو باری ئاسایی هێندی باش بو بەڵام لەدوواییی ئەوەیی کە کاردن گوێزرایەوە مستر (وایلی) خرایە شوێنی ، پەیوەندی لەگەڵ هۆزو تیرەکانی ئەوهەرێمە تەواوێك تێکچو ئاژاوەو دڕدۆمی کەوتە ناوەوە تاسەری بەوە کێشا کۆمەڵێك لەدانیشتوانی ئامێدی هەڵمەتی بەرنە سەرێ و بیکوژن لەگەڵ کومەڵێك لەیارمەت دەرانی کەپێك هاتبون لەشەش ئەفسەرو پزیشکێك ٠ ٠٠ بەشوێن ئەم کارە مەردانەی دانیشتوانی ئامێدیدا ئینگلیز لەموسڵەوە هێزێکی دەنگ‌داو هەڵی کوتایە سەر ناوچەی بادینان دانیشتوانی ئەوهەرێمەش پێشیان پێ‌گرت لەسووارەـ کەو دەورو بەری شەڕو شۆڵێکی گەرم ڕوی‌دا بەڵام نەتواندرا بەرگری هێزە بێ ئامانەکەیی داگیرکەر بکرێ ٠٠ ناچار ئامێدی و دەورو بەری بۆ جاری دووەم کەوتەوە ژێردەستی داگیرکەری ئینگلیزی ٠٠ ٠٠ ئالەم کاتەدا بڕێك لەچڵکاو خۆران و خۆ فرۆشان و دژکەلەپورو بێ‌ویژدان ، دەستیان‌کرد بە وێران کردنی خوێندگاو سوتاندنی کتێبخانەکان بەکەم کتێبخانەش کەسوتاندیان کتێبخانەی قوبان‌بو ـ کە ئەو کاتە لەبەر چەند هۆیەك هێنرابونە ماڵی موفتی ـ ئەم دڕندانە بەبێ بەزەیی و بێ‌شەرمانە هەمو کتێبەکانیان هێنانە دەرێ لەبەر دەرگایی ماڵی موفتی ئاگریان تێ‌بەردان ٠

بەڵام دووایی کەگڕەکەیان دامرد لەژێر خوڵەمیشەکەوە هێندێکیان هێنانە دەرێ و نەسوتابون بەوە ئاسەوارێکی کتێبخانەکە هەرمایەوە ٠

(دوایی ئەوە کە ئاسایش گەڕایەوە بۆ ئەوناوچەیەو هێزی داگیرکەر بەزۆرە ملی خۆی سپاند ئاسایش و بەڕواڵەت دەهاتە پێش چاوان لەئامێدی و دەوروبەری ٠سەر لەنوێ خوێندگاو مەدرەسەکانی ئەو شارە دێرینە ژیانەوە ئاوەدانی ڕویی تێ کردنەوە جارێکی دیکەش خوێندگایی قوبان و ئەوانی تریش مەلاو فەقێیان بەخۆوە دینەوە چرای خوێندن و فێرکردن و نوسین و نوسینەوەو لێکۆڵینەوەیان تێدا هەڵگیرسایەوە بەڵام بەشێوەیەکی وا کەتامی جارانی نەدەدا چونکە نەژمارەی قوتابی وابەزۆری دەبینرا وە نەهی مودەریس دەگەیشتە ژمارەیی پێشو تەنانەت خویندگایی‌قوبان ـ کەجاری وامەبووە زییاد لە (سی) مودەریسی ئێدابووە ـ تەنها مودەریسێکی لێ‌بو ئەویش شوکری ئەفەندی‌بو کە بە هاوینان دەرسی تێدا دەگوتەوە ٠٠٠ ؟ چەند هۆیی سەرەکی هەبون بۆکزبونی خوێندن لەم خوێندگایانەدا هەرە گرنگیان پەیدابونی قوتابخانە میرییەکان بو کە بەشێوەیەکی فراوان کرانەوە ٠

خەڵکەکەش زۆر سور نەمابون لەسەر ناردنی منداڵی خۆیان بۆ فەقێیەتی چونکە بڕوانامە (شهادە)ی قوتابخانە میرییەکان ئیعتیرافیان بێ‌دەکراو هەڵگرەکانیان بەخوێندەوار لە قەڵەم دەدران بەڵام بڕوانامەی مەداریسە دینییەکان کەس بە پولێکیش نەی دەکڕین ـ هەرچەند کەڕۆژگار دەری خست کەخوێندەوارانی حوجرەو مزگەووت لەبارەی زوربەی زاییینی ئینسانییەوە گرەوی خۆیان بردۆتەوە جلەوو ڕانگەی زمانەوانی و مێژوو وێژەو خۆشخوانی و یاساو کۆمەڵایەتی و ئایینی و چەندەها زانینی تریان هەر بەدەستەوە ماوە ٠ ـ

ئیتر نیشانەی وێرانی و ڕوخانی ئەم خوێندگایانە لەئاسووە سەری هەڵداو ئەستێرەیی گەشەداریان بەرەو ئاوابون کەوتە ڕێ وورده وورده دەستیان بەچۆڵبون کرد دیواریان ڕوخاو هەڵاشیان ڕمبا ، تاوایان لێ‌هات بایەقوش لێیان بخوینی و (لەباتی مەلا کەڵەشێر بانگ بدا ٠) لەلایەکی تریشەوە سامان و دارایی و مڵك و ماڵیان هەریەکە بۆ خۆی هێندێکی لێ داگیر کردن ٠٠٠٠ بێینەوە سەر باسی کتێبەکانی قوبان وەکو ووتمان کۆمەڵێك لەکتێبە دەستنوسەکانی ئەو خوێندگایە کاتی خۆی لە ئاگرەسورە ڕزگار بوبون هەر لەماڵی موفتی ئامێدی هەڵگیرابون هەتاساڵی/١٩٦١ زایینی کەدیسانەوە ئاژاوە لەو ناوچەیەو شوێنی دیکەی کوردوستانیشا بەیدا بووەوە بەڵام لەژێر جبەو مێزەرێکی تردا ، شەڕو شۆڵ دەستی پێ‌کردەوە ، دەسەڵاتداری میری ئەوکاتەش هێزێکی سوپایی بەرەو ئەو هەرێمە ڕەوانەکرد ، بۆ گێڕانەوەیی ئاسایش ٠٠ ٠٠ کاتێ هێزی میری گەیشتە ئامێدی شوکری ئەفەندی کە دووا مەلای بنەماڵەی موفتی بو پێشنیارێکی پێش‌کەش بە قائیدی هێزە سوپاییەکە کرد بریتی بو لەوە کەڕێگای بدا کتێبخانەکەی لە ئامێدییەوە بگوێزێتەوە بو موسڵ جونکە وەکو دەڵێن (ماران‌گاز لە خشەی مارمێلکە دەترسێ) ئەمیش دەترسا ئاژاوەکە درێژە بکێشێ ئەمجارەش باشماوەیی کتێبخانەی قوبان ببێتە پێخۆری گڕەئاگرێك ٠ ٠ ٠ کابرای قائیدیش زۆر بە ڕویەکی گوشادەوە ڕێگای دا ، نەك هەرئەوەندە بەڵکو سەیارێکی عەسکەریشی بۆ نەرخانکرد کە کتێبەکانی بێ بگوێزێتەوە بۆموسڵ ئیتر لەدووایی مردنی خوواڵێ خۆشبو شوکری ئەفندی ، بەماوەیەکی کەم نەوەکانی کتێبەدەستنوسەکانیان سپاردن بەموئەسەسەیی ئاسار خوینەری بەڕێزو ئازیز ئەم لێکۆڵینەوە ناکاملەی من کەمێکە لەزۆرێکی کەپێویست‌بو بکرێ بەڵام نەکراوە ٠ بەبڕوای منیش خوێندگایی قوبان هەڵدەگرێ قوتابیانی دانیشتگاو زانکوو ماجستێرخوێنەکان بەتایبەتی لقەکانی زانستی کتێبخانە (علم المکتبات)و مێژو ئاسار ٠٠٠ هتد پێویست نامەو کارنامەی ئاکادیمی لێ‌بنوسن ، لێکۆڵینەوەی زاستی دەربارە بکەن ٠ چونکە وەکو ووتمان ئەم خوێندگایی قوبانە لەبارەیی ناوەروك و لەڕوی چۆنیەتی‌یەوە هیچی کەمترنەبووە لەخوێندگایی موستەنسریەیی بەغدا کەئەمیان بەدەیان ووتارو پەڕتوکی لەسەر نوسراوە لەچەندەها کتێبی جۆراو جۆردا ناوی خۆیو مەلاو مودەریسەکانی هاتووە بەڵام خوێندگا بێ بەختەکەی قوبانی خۆمان کەس لەهەشت دێڕ زیاتر لەسەری نە نوسیوە ئەویش لەدو سێ شوێناو بەس ٠ ؟؟؟

بە دەسکارییەوە

کاتێ همنگوای لە بینینی چیرۆکێکی کە دەکرا بە فلیم وەك (بەفرەکانی کلمنگارۆ) (پیرەو دەریا)و (زەنگەکان بۆکێ لێ دەدرێن) لە سینەما دەهاتە دەرەوە ، بە سەرسامی وتورەیی‌یەوە دەیووت :

ئەمە چیرۆکی من نەبوو !!

عباس عبدالله یوسف

بێ‌گومان ، زر هونەرمەند، چیرۆکان خۆش دەکەن و دەگونجێنن ، بە جۆرێکی وا ، کە لەگەڵ چێژی باوو (پەنجەرەی پیتاقە فرۆشتن ڕێك بکەوێ ، لە ئاکاما دەقەکە ئاتاری لەسەر پاتاری نامینێ و گیانەکەی پێ شێل دەکرێ ٠

ماوەیێکە جاروبار ، لە سەرەوەی تێکستە تەرجەمە کراوەکان ئەم ووشەیە دەبیندرا (بە دەسکاری‌یەوە)، یەکسەر بیرت بۆ ئەوە دەچێ وەرگێڕ دەستوری دەست تێوەر دان و شێواندنی لە کێ وەرگرتووە ، ئایا مافی هەیە ئەم دەسکارییە بکات ؟

تێکستی وەرگێردراو واتای ئەوە دەگەینێ ، هینی میللەتێکی ترە (بە چێژ وداب و نەریت وجوانناسی‌یەوە) واتای ئەوە دەگەینێ ئەوان بەم جۆرە بیر دەکەنەوە ، جا وەرگێر لە دەسکاریدا ئەم جۆرە بیر دەکەنەوە ، جا وەرگێر لە دەسکاریدا ئەم (ئەوانە)ی دەکاتە (ئێمە بەم جۆرە بیر دەکەینەوە ،بەڵام بە شێوەیێکی نارێك و ئیفلیج لە ئەنجاما خوێنەری زیرەك دەپرسێ : ئاخۆ ڕاستە نووسەر وای فەرمووە ؟ یان تەوش و تەراشی وەرگێر وای لێ کردووە ؟

ئەگەر دەقەکە بە مەیل و ئارەزوو و بیروڕای وەرگێڕ نەبوو ، ئەوە دەتوانێ دەستی لی نەداوو‌ەری نەگیرێ ، خۆ ئەگەر زانی سوودی هەیە بەلام کەمێك لەگەڵ بارو دۆخ یان دەروونی هەندە کەسانەوە ناگونجێ ، یا ، هەڵەی مێژوویی وزانستی تیایە ٠ ئەو کات وەرگێڕ دەبێ لە پەراوێزا دامەنوسی بۆ بکات ورای ڕەخنەیی خۆی دەربرێ ٠

دەسکاری سێ شێوەی سەرەکی هەیە ٠

١ ـ کورت کردن ٠

٢ ـ لادان ٠

٣ ـ زێدەکردن ٠

وەرگێڕ مافی هیچیانی نیە ، جگە لەوەی کە دەقاو دەق و هونەروەرانە کارەکە وەربگێڕێ ٠

لە زۆربەی وولاتانی دونیادا ، یاسای مافی نووسەر لە کار دایە ٠ کە ئەو گرفتەکافی ماف خواردن دەگرێتە ئەستۆوە ٠

سەرەڕای ئەمە دەسکاری بە کارێکی نا ئەدەبیانە دێتە پێش چاوان بۆ نمونە ئەگەر وەرگێر وشەی (نوستن) لە چامەی (پیرە دەریاوان)ی کۆلرج بگۆرێ یا فڕێ بدات، ئەوسا ، گشت برگەی پێنجەمی چامەکە دەرووخێ یان :

بیری ناو ئەم ڕستەی (چیرۆکی کوێرە موسیقار)ی کۆرۆلنکۆ : (بەسەری پەنجەکانی دەبینێ) بگۆرێ یا فڕێ بدات ٠ ئەو کات تەونی دەقەکە لە باریەك دێتە دەرێ ٠

ڕەنگە ، هۆیێکی تر هەبێت بۆ دەسکاری ئەویش ئەوەیە ، کە وەرگێر توانایی و دەسرەنگینی وەرگێرانی نەبێ، جا ، لە ترسی ڕەخنە ، ئەم کارە دەکات ، تا لەو سەر ، خۆی لە ڕەخنەگرتن دەرباز بکات وبڵێ : من ووتومە بە دەسکاری‌یەوە ٠

دەسکاری نیشانەی بەڕایی بزوتنەوەی وەرگێرانە ، ئێستا ، بە کامڵ بوونی دەستە وەرگێرێکی کارامە ٠ خەریکە وورده وورده هەورە چڵکنەکەی بڕەوێتەوەو دەروازەو پەنجەرەکان بۆ (با) یێکی نوێ تر بکرێنەوە٠

دەسکاری = دەستکاری٠

چێژی باو = الذوق السائد ٠

پەنجەرەی پیتاقە = پەنجەرەی بلیت فروشتن = شباك التذاكر ٠

تەوش و تەراش = تشذیب پەردافتن ٠

دامەننووسی = کتابە العاشیه ، تقریظ ٠

گرافت = شکله

بەرایی = پێشتر ، پێشان ٠

جا = ئنجا ٠

کۆلرج = کۆلردج ٠

زرهونەرمەند = هونەرمەندی نارەسەن ٠

ئیفلیج = شلل ٠

سەرچاوە

١ ـ الرومانتیکیه فی الادب الانکلیزی / ترجمه عبدالوهاب المسیری / محمد علی زید / القاهره ٠

٢ ـ الموسیقی الاعمی ف٠ کورولنکو /ترجمه / سامی الدروبی ٠

دوو گۆرانی فۆلکلۆری

ڕۆستەم باجەلان تۆمارو ئامادەی کردووە

ـ ١ ـ

هەلاجە ، لاجە لاجە

چوومە ماڵی مام حاجە

مام حاجە لەوێ نەبوو

هەر کچەکەی لەوێ بوو

هێلکەو ڕۆنیان لێ نابوو

بەشی منیان نەدابوو

دەستم دا قوڵە گۆچانی

پێیدا چوومە سەربانێ

قرانەکم دیتەوە

خوایە کاکم بێتەوە

قران نەبوو خێزان بوو

خێزان نەبوو بزن بوو

بزنەکەم گەلێك ڕەشە

گووتم دایە بیدۆشە

ـ ٢ ـ

حاجیلە بە خێری

کوڕی پوورە مێری

لە دەشتی هەولێری

سۆلی سوور لە پێ کە

میوانان وەڕێ کە

میوانمان فەقێیە

لە دەرکی حوجرێیە

تێبی : ئەم دوو گۆرانی‌یەم لە ساڵ (١٩٧٩)دا لە دەمی قوتابی (شکریه عبدالله) لە گوندی زینوێ تۆمار کردووە

دیسانەوە پەیوەندی نێوان کۆمەڵ و نووسەر

احمد سید علی بەرزنجی

بەر لە هەمو شتێك نامەوێ دۆستی خۆشەویستم کاك «لەتیف هەڵمەت» ئەم نووسینەم بە بەرپەرچدانەوەیەك بزانێ بۆ نووسینەکەی هاوکاریی ڕۆژی ١٩٨٣/٨/٢٥ کە لەژێر ناوی (پەیوەندی نێوان کۆمەڵ و نووسین)دا بڵاوی کردبۆوە ٠

من حەز بەوە دەکەم کە کاکی شاعیرم ئەم نووسینەم بە بەشێکی تر بزانێ لە نووسینەکەی و یا بە دوادا چوونێك ، کە بەڕاستی مەسەلەیەکی وردو ناسکی دەستنیشان کردووە لە ژیانی ئەدەبیداو دڵنیاشی دەکەم لەوەی (هیچ نەبێ لە لای ئێمەمانان) نووسینەکەی بە بێ خوێندنەوە سەری نەناوەتەوە ، باشتربن بەڵکەش ئەم لەسەر نووسینەیە ٠

بە هیوای سەرکەوتن و دڵنیایی کاك لەتیف ، وەبە بڕشتیشی لە زۆری و قوڵی بەرهەمدا ٠

کاك لەتیف بەکێکە لەوانەی بە دانیشتن و گفت و گۆکردنم لەگەڵیدا زۆرم کەیف لێ‌دێ ، جا هەر بەو گیانەوە با بزانین کاك لەتیف دەڵێ چی و من دەڵێم چی ؟

لەسەرەتادا ناوی گەلێك نووسەری دەوروپشت و جیهانی هانیوەو بەراوردی بەرهەم زۆری و تەمەنیانی کردووە کە گوابە ئەمانە بەرهەمە زۆرو زەوەندەکانیان لەگەڵ تەمەنیانا جیاوازی زۆری هەیە ، هەر لە (عبد اللطیف بندر اوغلو)وە هەتا (هەمەنگوای و غادە السمان) و لە خواریشەوە (بەیاتی و صافی نجفی و سەیاب) ٠

مەسەلەی زۆریی بەرهەم و بە چاپگەیاندنی زیاتر لە کۆمەڵە شیعرێك یا چیرۆك و نووسین و وتارو لێکۆڵینەوە لە ڕۆژنامەو گۆڤاردا ٠٠٠ بێوانە نیە بۆ مەزنی و لێهاتویی ئەو کەسە یان هیچ لە بارا نە بوون و نەبەکامی ، هەر وا پێچەوانەکەشی ڕاستە ٠

چونکە وەك هەموان دەزانین زۆر شتی تر هەیە لەم کارەدا دەور دەبینێ و دەبێتە هۆ بۆ ڕوودانی ئەمە یان روونەدانی وەك :

١ ـ ئەو دەورو بەرەی کە نووسەرەکە تیا دەژی و هەموو لایەنەکانی باری سیاسی و ڕۆشنبیری و ئابوری لە و دەورو بەرە ٠

٢ ـ ئاستی ژیارو شارستانیەت لەو ناوەدا ٠

٣ ـ باری ئابووری ، لەو ناوە بە گشتی و لە لای نووسەر خۆیشی بەتایبەتی ٠

٤ ـ ئەو زمانەی نووسەرەکە پێی دەنووسێ

٥ ـ دەست ڕۆیشتوبی باری ڕاگەیاندن و مەودای پەخش بوونەوەی لە ئاستی ناوچەو کیشوەرو دنیادا ٠

٦ ـ تواناو کارتێ‌کردن و بەهرەی نووسەر خۆی بۆ هێنانە دی بەرهەمێکی زیندوو بەپێز ٠

ئەمانە بەلای منەوەو لەگەڵ یەك دوو خاڵی تردا کە جێگای باسیان نیە دەبنە هوی ئەوەی کە نووسەرێك ـ هەر نووسەرێك بێ ـ لە ماوەی ساڵەکانی تەمەنیدا ژمارەی ئەو کتێبانەی بڵاوی بکاتەوە زۆر بن یان کەم ٠

من خۆم لە نووسینەکەی کاك لەتیف‌دا یەك دوو لەو خاڵانەم بەدی کرد کە نووسەری کوردیان دەستەوسان کردووە یان بەری ڕێگایان لێ‌گرتووەو چاکیش بێ کاونی ٠

بەڵام ئەوەندە هەیە کە کاتێك ئێمە دەڵێین (نووسین هەڵوێستە) ، دەبێ ئەوەش لە ژیانمانا ڕەچاوکەین ئایا زەرەر کردن و مایە پوچی نووسەر (لەلایەنە مادی‌یەکەوە) لە چاپکردن و بڵاو کردنەوەی بەرهەمێکی لەسەر حیسابی کێ‌یەو تاکەی ئەم زیانە مادی‌یە ؟

کام نووسەر لە کۆمەڵەکەماندا دەبگری هەر جارێ دووجار لە توانایدایە هەڵوێستی وا لە ژیاندا بگرێ ، چونکە توانای دارایی (لە باشترین حاڵدا) ئەوەندە ڕێگای دەدات جا ناچار پەنا دەباتە بەر کەسێکی (ئەدەب دۆست) وەك دەڵێن کە پارەدار بێ و یارمەتی بدا وەیا رو دەکاتە یەکێك لە دەزگاکانی دەوڵەت کە تەرخانن بۆ کاروباری ڕۆشنبیری و ئەوانیش بە پێی تواناو مەودای خۆیان هەر ئەوەندەیان لە دەستایە کە دەیبینین ٠

ئیتر نووسەری کڵۆڵ هەمو ساتێك ئامادە نیە لە دەمی ماڵ و منالی خۆی بگرێتەوەو ئەو هەڵوێستە بگرێ ، کاك لەتیف لەگەڵمدایە کە پەروەردەکردن و تێرکردنی ماڵ و منال بە شێوەیەکی دروست و چاك و بە ڕێگایەکی ڕاستدا ئەمیشیان هەر هەڵوێستە ٠

ئێدی لێرەدا نابێ بڵێین وەڵلا نووسەرانی ئێمە بێ تواناو سستن و یەکێکی وەك (غادە السمان ، نزار قبانی) لێهاتوو چالاکن چونکە هەر لا دەکەیتەوە بەرهەمێکیان لە بەرگێکی ئاڵ و واڵاو بۆنداردا دەرچووە ، سەری ساڵیش (مجموعە کامله) یەکیان دەڵێ مەرحەباو جگە لەو ئاهەنگ و حەفلە گێڕانەی کە مەدان دیناری تێدەچێ بە بۆنەی دەرچوونی ئەو بەرهەمانەوە ٠

ئەمەو دەیان (دور النشر) لە وڵاتانی ئەورووپاو ئەمریکادا کە هەر بەرهەمێك هاتە لایان دەیقۆزنەوەو بەهەزارەها دانەی لێ بڵاو دەکەنەوە ،هەر خۆشیان (زۆر جار وەك ناوبانگ پەیاکردنێك بۆ خۆیان وەیا بۆ بەرهەم و نوسەرەکەی) وەری دەگێرنە سەر زمانی ترو بڵاو دەکرێتەوە ٠٠٠ جگە لە دەرهێنانی هەندێکیشیان بۆ فلیمی سینەمایی ٠

بەڵام لەمانەدا هەموی لە لایەك و شتێکی تر لە لایەکی تر کە گرنگەو پێویستی باسی هەیە ٠

ڕادەی مەزنی و بەرزیی ئەو بابەتە ، کاری‌کەری و دەنگدا ـ ئەوەی ٠

بڕوانە ل ٧

چیرۆکی شۆخی بەفر

شیعری احمد کریم

بەیانی بوو ٠٠

تازە گزنگك چاوی خەوی

هەڵهێنابوو ٠٠

تازە شەونم دەمی ماچی

لە ناو کولمی خونچە دابوو

بەفرە شۆخێك

لە باوەشی نهێنیدا

خۆی مات دابوو

گرنگك دەرکەوت

دەمی شەونم لە سەر کولمی

خونچە خزا

شۆخی بەفر لە دایك بوو

چ ! شۆخێ بوو

کولم سورێ

باڵا چنارێ

چاوی ڕەشماڵی جافان بوو

ڕۆژ گارێ هات ڕۆژگارێ چوو

ئەم شۆخی بەفرە هەتا ئەهات

گەورە ئەبوو ٠٠

ڕۆژگارێ هات ڕۆژگارێ چوو

عاشقیش بوو

ئەم خۆشەویستیە پەرەی سەند

خۆی بۆ ئەم عەشقە ڕانەگرت

توایەوە

بەناخی زەویدا ڕۆئەچوو

بوو بەکانی و لەم خاکەدا

ژیایەوە ٠٠٠

لەبە ڕرووناکی وتە بەنرخەکەی سەرەکی فەرماندە لەبەردەم جەماوەری دیالەدا ڕۆژی ١٩٨٣/١٠/٢٤

[هەر مەسەلەیەکی تر کە بەبیردادێ ، لەوانەیە تۆزی نەرمونیانیو کەمتەرخەمی لەبێدەنگ بوون بەرامبەر هەڵس و کەوتی هەندا هەڵبگرێ تەنیا مەسەلەی کوردی نەبێ کە هەڵە هەڵناگرێ نە لەم قۆناغەو نە لە قۆناغەکانی داهاتووداو لەسەرمانە تەواو وردبین لە هەڵس و کەوتمانا لەگەڵ هاووڵاتیانی گەلەکەمانو بەتایبەت هاونیشتمانی گەلی کوردمان ٠

سەرەکی فەرماندە
صدام حسین

ڕێگای ڕاست

عبدالله عباس

ـ٢ـ

ئێمەو مانان ، دەمێکە ، خەو بەوەوە دەبینین «خەوی ڕەوا نەك خەیاڵی تەماوی» ، کە لەم عیراقدا ، گەلەکەمان لە کوردستان [هوش و چاویان بۆ خۆری ڕاستەقینەو شەماڵی خێرخوازی بکەنەوە(١)] ، نەك خەو دەبینین ، بەڵکو ، بە باوەڕەوە ، بەو لایەنەدا کار دەکەین ، بەڵام ، ئێمەو مانان ، کە کۆڵمان نەداوە ، لەوە دڵنیاین ، خۆمان و خەون و کردەوەمان ، لە ناوەوە ، بە پاشماوەیەکی قورس و چڕی ڕابووردویەکی پڕ گرێ گەمارۆ دراوە ، ئەم گەمارۆیە ، هۆو شێوەی زۆرە ، بەو گیانەوە ، لێی دەدوێین کە بیروباوەڕی صدام حسین فێری کردوین کە دەڵێ :

[ڕاست گۆیی لە ناخەوە ، ئەوەیە شتی ڕاست و بارێکی ڕاست پەسەند دەکاو تا ڕادەی هەڵگرتنی شمشێر بەرگری لێدەکات و ئەگەر هات ، هەر بە تەنیا لە پەسەندکردنی ڕاستیەتی لە قالب دراودا ڕاستگۆبین و ڕاستگۆنەبین لە دیاری کردن و دەستنیشان کردنی هەڵەدا ئەوە لەبەردەم حاڵەتێکی ئاڵۆزدا دەبین ، هەروەهاش ئەگەر تەنیا ڕەخنەمان بەڕاستگۆیی پەسەندکرد بەبێ لەبەرچاوگرتنی شتە ڕاستەکان ، دیسان ئاڵۆزی دەکەوێتە بیرو دەروونو

شەخسیەت و سلوکمان (٢)] ٠

لەبەر ڕووناکی ئەم بیروباوەڕەدا ، دەمانەوێ ، دەست بخەینە سەر چەند خاڵێکی ئاشکرا کە لە ئێستا و پاشەڕۆژدا پەیوەندی بە مەسەلەیەکی هەرە گرنگی عیراقەوە هەیە ، کە ئاواتی هەموو شەریف و نیشتمان پەروەرێك ئەوەیە هەمیشە ٠

[سەربەست و سەری ڕۆڵەکانی بەرزبێ(٣)] ٠

ـ٣ـ

لە بۆچوونی «ڕاستگۆیی لە ناخەوە» دەڵێین ، ئەوەی تەنیا پروپاگەندەی ئەوە بکات کە شۆڕش و سەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ، هیچیان بۆ کورد نەکردوە ، یان هیچ ناکات ، نیەتی خراپی هەیەو لە سەنگەری دژ بە ڕەوتی عیراق وەستاوە ، بەڵام ، ئەوەی هەر لە بۆچوونی «ڕاستگۆیی لە ناخەوە» دڵسۆزانە وریایی دەردەبڕێ بەرامبەر بەوەی : هەروەك دوژمنان هەن پروپاگەندەی وا دەکەن و هەوڵ دەدەن ڕاستەوخۆ دەستکەوتەکانی شۆڕش کە بۆ گەلی کورد بەدیهاتووە ، پوچەڵی بکەنەوە ، کەسانی واش هەن ، لەناومانان ، بەهەڵس وکەوتیان ، ئەوەندە زیان لە ڕەوتی ئەم دەستکەوتە مەزنە دەدەن ، ئەگەر بێین بەراوردێ بکەین و ورد چاو بگێڕین بەو هەڵس وکەوتانەداو ئەنجامەکانیان لەم ڕۆژگارە ناسکەدا ، بۆمان دەردەکەوێ کە زیانیان بۆ ڕەوتەکە ، کەمتر نیە ، لەو زیانەی دوژمنان ڕاستەوخۆ پێی دەگەیەنن [هەرچەندە ئێمە لێرەدا جیاوازیەك لە نێوان نیەتی هەردوولادا دەهێڵینەوە] ٠

ئەو دڵسۆزانەی ئەم وریاکردنەوە بە دڵسۆزان دەگەیەنن و لە باوەڕی «ڕاستگۆیی لە ناخەوە» ئەمە دەکەن ، تەقەڵلای تێکۆشەرانە دەدەن بۆ داخستنی ئەو دەلاقانەی لەوانەیە ناحەزانی لێوە بێتە ژوورەوە ٠

ـ٤ـ

ئێمە تێدەگەین ، هەموو مستلزماتێکی ماددی بەدیهێنانی خواستەکانی گەلی کوردمان لە کوردستانی عیراقداو لە سایەی ڕێبازی شۆڕشی ١٧ـ٣٠ تەموزدا زامن کراوە ، وە ئێمە دڵنیاین حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست و سەرکردایەتی شۆڕش لەم ڕێبازەیدا مەبدەئیەو بە تەحدید صدام حسین مەبدەئیەو تێدەگەین کە صدام حسین ، کە باسی مەسەلەی کورد دەکات و کە بە تەنگ کوردەوە دێ ، نایەوێ وەك ئەو سەرکردەو سیاسیانە باسیان بکات یان کاریان بۆ بکات کە کاروباری وڵاتەکەیان و گەلەکانیان دەخەنە میزانی سیاسی وەختی و تەکتیکیەوە ، مەبدەئی دڵنیاین

صدام حسین لە بیروباوەڕو بەتەنگەوە هاتنی هەتا پێداویستی منداڵێکی شیرەخۆرەی عیراقییەوە هەڵدەسورێ ، ئێمە لەم حەقیقەتە دەگەین ، بە باوەڕەوە تێیدەگەین و هەڵس وکەوتی لەگەڵ دەکەین ، بەڵام ئەو تەگەرەو ئاڵۆزییەی لە ڕاپەڕاندنی ئەم هەڵوێستە مەبدەئیەدا هەیە ، مستلزماتی مەعنەوێ و فیکری و ڕوحیە ، کە کەمە ، یان هەر نیە ، بۆچی ؟ وە خەتای کێیە ؟

بەدیهیە ، بیروباوەڕی ڕاست و تەوجیهاتی ڕاست ، بە کەسانێ جێبەجێ دەکرێن ، وەك خاوەن تەوجیهە کە باوەڕی پێی بێ ٠

ـ٥ـ

زۆرجار ، لەگەڵ هاوڕێیانی بەعسیدا ، لە ڕادەی ڕەسمیو لە دانیشتنی تایبەتیدا ، گفتوگۆی بەم جۆرەمان کردوە : من دڵنیام ئەوەی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست بۆ گەلی کوردی کردوە ، زۆرە ، چاوەڕێی ئەوەمان نەدەکرد ، نەك لە حزبی بەعسی و شۆڕش چاوە ڕێمان نەدەکرد ، بەڵام بەپێی ئاگاداریمان لە باری گەلەکەمان و باری سەرجەمی وڵات و ئەو گرێ گرێیەی دەوری مەسەلەی گەلەکەمانی داوە ، ئەوەی کراوە ، ئاسان نیە ، بەڵام لە مەوقفی بەتەنگەوە هاتنی کوردو سەرجەمی عیراق دەڵێین : ڕاستە ئۆتۆنۆمی ڕاپەڕێنرا ، ڕاستە گەلی کورد خاوەنی زۆر دام و دەزگای ئیداری و ڕۆشنبیری و ڕێکخراوی خۆیەتی ، لە هیچ بارو زروفێکدا بۆی نەدەکرا لە سایەی شۆڕشی ١٧ـ٣٠ تەموزو سووربوونی سەرکردایەتیەکەیدا نەبێ لە جێبەجێ کردن و بەدیهێنانیا ، بەڵام طموحی زیاترمان نیە بە قەدەر ئەوەی دەمانەوێ ئەو ڕاستیە بزانین ، عیبرەت لە بوونی ئەمانەدا نیە بە قەدەر ئەوەی عیبرەت لەوەدایە بزانین ئەمانە چیان کردوەو چی دەکەن ، دەزانم ، ئاسان نیە ، ڕاستەوخۆ طموحی ئەوەم هەبێ ناونیشان و بوونی ئەو هەموو دامەزراو دەزگایانە بە موجەرەدی هاووڵاتی کوردی پەروەردە بوو بۆماوەی ١٥ـ٢٠ ساڵ لە سایەی سەرکردایەتیەکی وادا بووە کە بە «قاچاخ چیەتیەوە» خەریك بووە ، بێتە ژێر باری ڕێبازێکەوە بەرەو شارستنیەت و ئەهونی و هەست کردن بە لێپرسینەوەی نیشتمانی دەبات ، بەڵام ، دەبێ وریایی ئەوەبین ، ڕاستە لە ژوری زۆر لە بەرپرسیارەکانی ناوچەی کوردستاندا ڕاسپاردەو بیروباوەڕەکانی سەرەکی فەرماندە صدام حسین و حزبی بەعسی دەربارەی مەسەلەی گەلی کوردمان وەك نوسراو هەڵواسراون ، بەڵام ، چەندە ئەو

کاربەدەستانە بە قوڵیی مەفهومی ئەو ڕاسپاردەو بیروباوەڕانە مامەلە لەگەڵ هاووڵاتی کوردا دەکەن بۆ قەناعەت پێهێنانی مەبدەئی ٠٠٠ عیبرەت لێرەدایە ٠

من ، وەك هاووڵاتیەکی کورد ، کە لەگەڵ کارەساتی گەلەکەم و کێشەی لەگەڵ حکومەتەکانی عیراقدا بەر لە شۆڕشی ١٧ـ٣٠ تەموز ژیاوم ، ڕاستیەکم لا ساغ بۆتەوە ، ئەوەیە : لە خۆیدا مەسەلەی گەلی کورد لە عیراقدا ، مەسەلەیەکی گرێ گرێ دراوی گرانە ، بە پلەی یەکەم ، دروستبوونی گرێ گرانەکانی لە ئەستۆی ئەو سەرکردایەتیە عەشائریەیە دواکەوتووە گومانلێکراوە بووە کە خۆی بەسەر بزوتنەوەی گەلی کوردا سەپاند ، ئەم مەسەلەیە ، دوای ئەوەی لە زەمانی حوکمی مەلەکیدا بە چەند قۆناغێکدا ڕۆشت لە دوای شۆڕشی ١٤ی تەمووزو دوای لەرێ لادانەکەی قاسم ، هەلی ئەوە ڕەخساو بە هاندان و دەست تێکەڵی هێزەکانی دەرەوە ، بگاتە ڕادەی زۆرانبازی چەکدارانە لە ساڵی ١٩٦١دا ، مەبدەئی پەنابردنی گەلی کورد بۆ چەك لە پێناوی سەندنی حەقی مەشروعی خۆیدا لە سایەی ئەو سلطەیەدا لە جەوهەردا پەنا بردنێکی مەشروع بوو ، بەڵام ، هەڵگیرسانی ئەم مەسەلەیە لە شێوەی زۆرانبازی چەکدارانەدا ، بە قەدەر مەشروعیەتی لە جەوهەردا ، دەرگای لەبەردەم گرێ گرێ دانی زیاتری مەسەلەکەدا کردەوە کە لەو وەختەوە وەك یەك ، سەرکردایەتی عەشائری دواکەوتوو گومان لێکراوی خۆسەپاندو بەسەر مەسەلەی کورداو حکومەتەکانی عیراق و بە هاندانی هێزەکانی دەرەوە [لەوپەڕی یەسارەوە بۆ ئەوپەڕی یەمین] دەوریان تیادی ، تا ڕادەی ئەوەی مەسەلەکە بوو بە وەزەقەی یاری زۆرانباری لە ناوچەکەدا ، بە چاوپۆشین لەو گرێیانەی هێزەکانی دەرەوە لەم مەسەلە لە جەوهەر مەشروعەدا دروستیان کرد ، دێنە سەر گرێکانی ناوەوە ، حکومەتەکانی بەر لە شۆڕشی ١٧ـ٣٠ تەمووز هەموو هەنگاوێکیان بۆ کوژاندنەوەی ئەو ئاگرە ، لە ڕێگای «تەخەیری وەختی» دا بوو ، بۆ نموونە متمانەیان بە ناکۆکی عەشائری ناوچەکە دەکرد بۆ تەنگ هەڵچنین بە سەرکردایەتی بزوتنەوەکە ، یان بە تەوجیهاتی دەرەوە ، کە دەزانرا ڕاسپاردەیەك هەیە لە دەرەو بەو سەرکردایەتیە دەڵی تەنگ بە حکومەتی عیراق هەڵمەچنن ، وا دەبوو هەموو هەنگاوێ بە ناوی چارەسەری مەسەلەکەوە وەختی دەبوو ، زۆری پێ نەدەچوو هەڵدەگیرسایەوە ، لەو ناوەدا ، ڕوونەدەکرایە خودی

بڕوانە ل ٧

ـــ ئاسۆی زانست ـــ

هەواڵێکی پزیشکی

دکتۆر فیصل عارب بلباس ١ ـ تیشکی لێزەر :

ڕێگەیێکی تازەو خێرا دۆزراوەتەوە بۆ پشکنینی چاوو دەستنیشاکردنی کەم و کورتیەکانی ، ئەمەش بە هۆی ئامێرێکی تازەوە کە بە تیشکی لێزەر کار دەکات لە لایەن زانایانی عیراقی و بەریتانیەوە دروست کراوە٠

ئەم ئامێرە کە (لێزەر سپێك)ی پێدەووترێ بریتیە لە بەکارهێنانی تری تیشکی لێزەر لە مەیدانی پزیشکیەوە ئەم ئامێرە بۆ دەستنیشان کردنی کورت بینی و دوور بینی و ئەستیگماتیزم بەکاردێت دەزانرێت ئایا ئەو کەسە چاویلکەی پێویستە یان نا ٠ تیشکی لێزەر کە لەم ئامێرەوە دەردەچێ دەکەوێتە سەر ڕوویێکی یان شاشەیێکی خڕی لوولەیی ، بەمە وێنەیێکی سووری تیشکدەر دروست دەبێت ، ئەو کە سەی کە پێویستە چاوی بپشکنرێت لە پێش ئامێرەکەوە دادەنیشێ و چاوێکی خۆی دەگرێ و بەوی تر تەماشای وێنەکە دەکات، ئەگەر وێنەکە لە پێش چاوی بۆ سەرەوە جوڵا ئەوا نەخۆش دوور بینی هەیە ، ئەگەر وێنەکە بۆ خوارەوە جوڵا ئەوا نەخۆش نەخۆشی کورت بینی هەیە ، بەڵام ئەگەر بەم لاو ئەولادا جوڵا ئەوا نەخۆشی ئەستیگماتیزمی هەیە ٠

چاکی ئەم ئامێرە لەوەدایە کە خێراو تەنها بە تەماشاکردنێك دەتوانێ ناتەواوی چاو دیاری بکرێت، هەروەها لە ماوەیێکی کورتدا دەتوانێ ژمارەیێکی زۆر لە خەڵك بپشکنرێ وەك شۆفێری ئۆتۆمبێل و بۆ پشکنینی چاوی منداڵانیش زۆر سوود بەخشە وەك لە قوتابخانەکاندا ٠ ئەم ئامێرە تازەیە لە لایەن زانای ئینگلیزی دوکتۆر کووك و زانای عیراقی دوکتۆر مەعرووفەوە دروست کراوە ٠ ئەم زانایانە دەڵێن ئەم ئامێرە هیچ مرۆڤی زاناو کارامەی ناوێت بۆ پشکنینی چاو بەڵکو هەر کەسێك دەتوانێ ئەنجامی پشکنینی بخوێنێتەوە !

بێگومان ئەم ئامێرە ڕۆڵێکی گرنگی دەبێت بەتایبەتی لە وڵاتە تازە پەرەسەندووەکاندا ٠

٢ ـ مشە خۆرێکی نوێ :

ئەحمەد موختار کە لە کۆلیجی زانستی تەندروستی لە بەحرەین مامۆستایە ، لە ماوەی ساڵێك دراسات و لێکۆڵینەوە لەسەر چەند نەخۆشێك کە تووشی زگ ئێشە ببوون توانی بگاتە ئەنجامێك ئەویش دۆزینەوەی جۆرە مشەخۆرێك (طفیلی = پاراسایت)ی تازەیە لە ریخۆڵەی ئەم نەخۆشانەو ناویان نا « موختار » بە ناوی دۆزەرەوەکەی ٠ موختار بەهیوایە زیاتر لەسەر ئەم مشە خۆرە بخوێنێ و بۆ ئەم مەبەستەش پشتی بە زانایانی ئینگلیزەوە بەستووە٠

*** ئەم هەواڵانە لە گۆڤاری مانگانەی میدل ئیست هێلنەوە وەرگیراوە ٠**

ئەگەر هاتوو شەوێکی درەنگ نەخۆش کەوتیت چی ئەکەیت ؟ هیچ هۆیەکیشی نیە بەخێرایی بتگەیەنێتە نزیکترین نەخۆشخانە یاخود پزیشك٠٠!

کۆمەڵەی «پزیشکانی شەو» بیریان لەم

تازەترین
داهاتی
پزیشکایەتی

مەسەلەیە کردەوە کە بریتین لە ١٠٥ پزیشك و ٥٠ فەرمانبەرو ٢٠ پزیشکی یارمەتیدەر ئەڵێن : کاتێ کە نەخۆش ئەکەویت هیچ مەکەو لەسەرخۆبە تەنها

تەلەفون ئەکەیت لە ماڵی خۆتانەوە یاخود لە ماڵێکی دراوسێتانەوە ٠٠ ناوی نەخۆشی و تەمەن و ئێش و ناونیشان و زانیاری دەربارەی نەخۆشیەکەت تۆمار ئەکرێت ٠٠ زۆرجار ئەم زانیارانە بەتەواوی بەدەست ناکەوێت ئەگەر نەخۆشی ئازاری زۆربێت چونکە ناتوانێت بەتەواوی وەڵام بداتەوە ٠٠ تۆمارکردنی ئەم زانیارانەش لە ژووری عەمەلیاتی کۆمەڵەدا ئەکرێت و ئەدرێت بەو پزیشکەی بە ئۆتۆمۆبیلەکەی بەناو شاردا ئەگەڕێت یاخود لە کۆمەڵەیە چونکە ئۆتۆمۆبیلەکە تایبەتە بە کۆمەڵەوەو هەموو داوو دەرمان و شتی پێویستی پزیشکایەتی تێدایە کاتێ هەواڵەکە وەرئەگرێت یەکسەر ئەڕوات بۆ ئەو شوێنەی تەلەفونی بۆ کراوە، دوای ئەوەی چارەسەری نەخۆشەکەی کرد ، هەواڵ ئەدات بە بارەگای کۆمەڵە کەوا ئیشەکەی تەواو بووە بۆئەوەی هەر هەواڵێکی تریان پێ گەیشت هەواڵی بدەنێ لە ڕێگەی ئەو ئامێرە بێتەلانەی کە لە هەموو ئۆتۆمۆبیلێکی کۆمەڵەدایە ٠

ئامادە کردنی
عبدالقادر علی مردان

دارو درەختی سەیر

لە هەندێ ناوچەی ئەفەریقیاو دوورگەی ـ مەدەغەشقەر ـ دارێکی سەیر هەیە پێی دەڵێن (داری ڕێبواران)

ئەم دارە لە دارخورما دەچێ و گەڵاکانیشی لە گەڵای مۆز دەکاو نزیکەی دوانزە پێ بەرزدەبێ و پەلوپۆکانی شێوەی باوەشێنی هەیەو لە کاتی باران بارینداا ئاوی زیاد هەڵدەمژێ و وەکو وشتر بۆ کاتی تەنگانە هەڵیدەگرێ ٠٠

لە ناوچە ئیستیوائیەکانی ئەمەریکاش جۆرە دارێکی تر هەیە بەرێکی خڕ دەگرێ وەکو تۆپ و گۆ ٠٠٠ و هەوێرێکی شیرینی مەیلەو مزری تیایە بەنرخێکی گران دەفرۆشرێ ٠٠

لە ئەمەریکای ناوەندیشدا جۆرە دارێك هەیە هەر مەڕو مانگاو مێگەلێك لێی بلەوەڕێ تامی شیرو گۆشتەکەی زۆر خۆشدەبێ ٠ ٠ ٠ جۆرە دارێکی تریشی هەیە ناونراوە (داری مانگا) ئەم جۆرە دارە ئەگەر بە دەمە چەقۆیەك یەلێکێ یا چڵێکی کەل کەیت ئیتر وەکو مانگا بدۆشی جۆرە شلەیەکی وەکو شیری لێدەڕژێ کەم کەس دەتوانن لە شیری ڕاستی جیای کەنەوە ٠٠٠ لەم جۆرە شیرە کەرێ و پەنیرو بابەتەکانی

تری شیرەمەنی دروست دەکرێ ٠٠٠ لە دەوروبەری دوورگەکانی دەریاکانی باشوورو دورگەی ملیار)یشدا چەشنە دارێك هەیە جۆرە هەوێرێك لە بەرەکەیدایە وەکو نان دەبرژێ و کەڵکێکی زۆری بۆ لەش هەیە ٠٠ هەروەها لە خوارووی ئەمەریکادا جۆرە دارێك هەیە گەڵاکانی وەکو لۆکەو خوری وایەو خەڵکی ناوچەکە لە بری لۆکەو خوری بەکاریدێنن ٠٠٠

لە ـ ئۆرونایا ـ شدا لە دورگەی (کاناری) دارێك هەیە دەڵێن کۆنترین داری جیهانەو تەمەنی شەش هەزار ساڵ دەبێ و لە دارخورما دەچێ بەڵام ئەم زۆر ئەستوورو دە کەس بە زنجیرە ناتوانن بە قەدەکەیدا بگەن و نزیکەی هەشتا پێ بەرزەو شلەیەکی سووری لێ دەچۆڕێ خەڵکی ناوچەکە پێی دەڵێن (خوێنی مار)

لە (ئوستراليا)شدا جۆرە دارێك هەیە لە شێوەی شووشەدایەو جۆرە شلەیەکی خۆش و شیرینی تیایەو خەڵکی ناوچەکە بە پەرۆشیەوەن و نۆشی دەکەن٠

لە ڕۆژهەڵاتی هیندستان و بەنغال)یشدا جۆرە دارێك هەیە شلەیەکی لێدەچۆڕێ وەکو کەرەی تواوە وایەو جاران خەڵکی ناوچەکە لە باتی نەوت و گاز بۆ پێکردنی چرا بەکاریان هێناوەو هەروەها لە تۆوی بەری دارەکەشی چەورییەکیان دەرهێناوە بۆ هەمان پێویستی ٠٠ لە سویسراو لە هەندێ لە شاخەکانی ـ ئەلب ـ یشدا جۆرە دارێك هەیە لە ناو بەفردا دەڕوێ و زاناکان بە لێکۆڵینەوە بۆیان دەرکەوتووە کە ئەم جۆرە دارە بە هەندێ لە جۆرەکانی بەکتەریاو وردە گیاڵەبەرە نەبینراوەکانی ناو بەفر دەژین ٠٠٠

ئیتر ئەم زەوی و گەردوونە پڕە لە شتی سەیر سەیرو دەبێ چەندین جۆرە داری تری لەم دارانە سەیر تر هەبێ و هێشتا مرۆڤ پێی نەزانیبێ ٠٠٠ !

پێوانەی ڕێختەر

بەشی دووەم **كمال جلال غريب**

١ ـ پێوانەی مێرکای

ئەم پێوانەیە ١١ پلەی تیادایە ، لە پلەی ژمارە ١وە بۆ پلەی ژمارە ١١ کاول بوونی بەدواوەیە لە پلەی ١دا هەست بە بوومە لەرزەکە ناکرێت ٠پلەی ٢دا ئەوانەی لەسەربان ڕاکشاون هەستی پێ دەکەن٠ لە پلەی ٣دا لە ناوماڵاندا هەستی پێ دەکرێت وەکوو چۆن لۆری و ترێلە بە تەنیشتماندا بڕوات وابەو سوکە لە رینەوەیەك پەیدا دەبێت لە پلەی ٤دا لە ڕۆژدادەشێت لە ناو ماڵاندا هەستی پێ بکرێت ، بەڵام لە شەودا نووستوو خەبەری دەبێتەوە چونکە شووشەی پەنجەرە دەلەرێنێتەوە وئۆتۆمۆبیلی وەستاویشی لە خۆیەوە دەجووڵێتەوە ٠ لە پلەی ٥دا هەست بە بوومەلەرزەکە دەکرێت چونکە چەندەها شووشەی پەنجەرەو قاپ و قاچاغی سەر ڕەفەی موبەق دەکەونە خوارێ و دەشکێن و درەختیش دەلەرێتەوە ٠ لە پلەی ٦دا بەباش هەستی پێ دەکرێت و خەڵکی بە ناچاریی ڕادەکەنە دەرەوە بۆ ئەوەی کە خۆیان ڕزگار بکەن ٠ لە پلەی ٧دا ئەو خانوانەی کە بناغەو بیناکانیان خراپن دەڕوخێن ، بەڵام خانوی قایم ناڕوخێت٠ لە پلەی ٨دا خانووە قایمەکانیش درز دەبەن و ئاژوەری ئۆتۆمبیلەکان شیرازەیان تێکدەچێت و لەوانەیە ئۆتۆمبیلەکانیان وەر بگەڕێت ٠ لە پلەی٩دا خانوەقایمەکان دەست دەکەن بە لەرینەوەو زەوی درزو شەق دەبات و بۆڕی ئاوو نەوتی ژێرزەوی دەشکێن لە پلەی ١٠دا پردو هێڵی ئاسنینی شەمەنەفەرو جادەکان دەڕوخێن لە پلەی ١١دا تینی بوومەلەرزەکە دەگاتە ئەو پەڕیی و خەڵك و خانو شتومەك دەبات بە حەوادا ٠

٢ ـ پێوانەی ریختەر :ـ

لەم پێوانەیەدا بوومەلەرزەکان کراون بە ٩ پلەوە ، بەرامبەر هەر پلەیەك یان هەر نیو پلەیەك بڕێك لەوزە دەردەپەڕێت وەکوو لەم خشتەیەی خوارەوەدا پیشان دراوە :ـ

پلەی بوومە لەرزەکە		
١	٦	ئۆنس
١ر٥	٢	پاوەند
٢	١٣	پاوەند
٢ر٥	٦٣	پاوەند
٣	٣٩٧	پاوەند
٣ر٥	١,٩٠٠	پاوەند
٤	٦	تەن
٤ر٥	٣٢	تەن
٥	١٩٩	تەن
٥ر٥	١٠٠٠	تەن

● ماوەیتی ●

کرێکارانی سلێمانی لەژێر سایەی شۆڕشدا دەحەسێنەوە

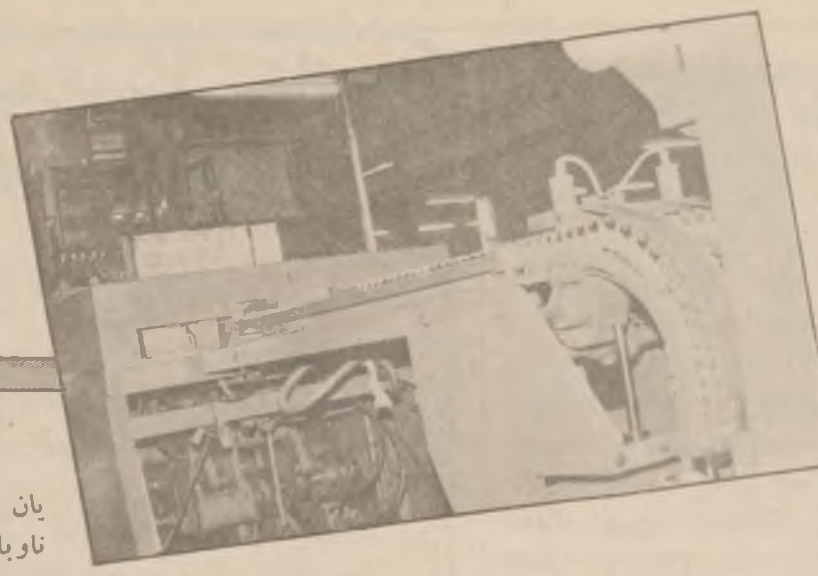

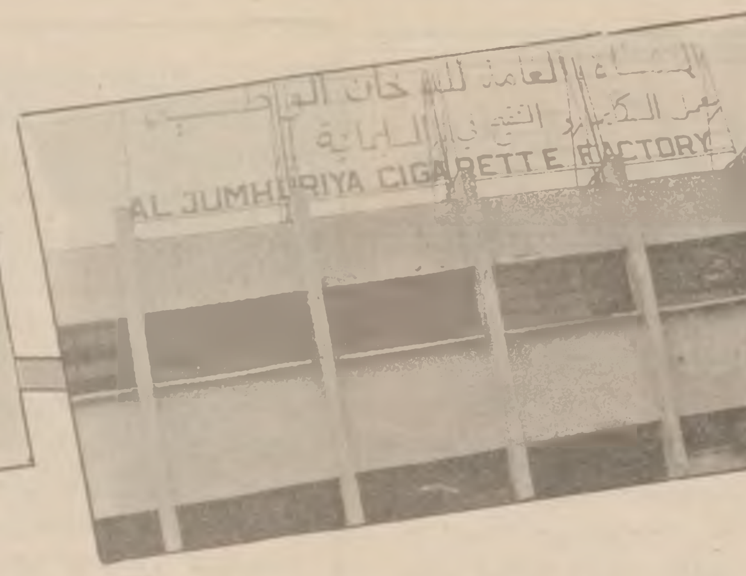

شۆرشی ١٧ - ٣٠ تەمموز کە حزبی سەرکردەلە عێراقدا بەرپای کرد هەر لە سەرەتایەوە بە مەشخەڵێکی بڵێسەدار دانرا بۆ زۆربەی هەرەزۆری چینەکانی گەل ...

— فریسا —

ئەوەی لێرەدا مەبەستمان بێت چینی کرێکارانە کە پێش شۆرشی ناوبراو بێکاری وەکو مێملە کەوتبوە ناو کاروبارو گوزەرانی ژیانیانەوە بەڵام لە ئەنجامیدا چەندەها کارگەو دام و دەزگا دامەزراو هەر لە نزیکیەوە وردەوردە دەستکرا بە دروست کردنی خانوبەرەو نیشتەجێ کردنی خێزانەکانیان و ئەو پرۆژانەشی کە پێش ئەم شۆرشە بە قەوە رایەکی بچوک هەبوون دە ئەوەندە پەرەیان پێدراو ئەمانەش سەرباری دەستکەوتەکانی تری چینی کرێکاران ...

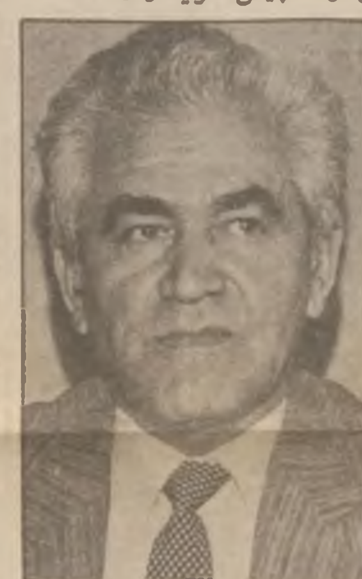

جا ئەوەی لێرەدا دەیکەینە نمونەی باسەکەمان کارگەی دروست کردنی جگەرەو پوختە کردنی توتنە لە سلێمانی کە لە گەشتێکی هاوکاریدا بۆتانی بە سەر دەکەینەوە ... لەم روەوە پێشەکی :

یاریدەدەری بەڕێوەبەری گشتی ئەم کارگەیە مامۆستا عزیز محمد خۆشناو رایگەیاند :

دەزگای گشتی نیشمانی جگەرەی بەغداد دوو کارگەی لە هەولێرو سلێمانی هەیە.. سەبارەت بەوەی سلێمانی بریتییە لە دوو کارگە یەکەمیان دروست کردنی جگەرەو دووەمیان پوختە کردنی توتن .

کارگەی جگەرە ، دەستکردن بە دامەزراندنی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٥٦ کە دایەرەی ئینحساری توتن پێی‌هەستاو پاش جێبەجێ کردنی پرۆژەکەش حرایە سەر وەزارەتی پیشەسازیو لە مانگی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١دا دەستی کرد بە ئیش کردن ورۆژی ٣ ملیۆن‌وتیو جگەرەی ئاسایی بێ‌فیلتەری وە بەرهەم دەهێنا بە ناوی جگەرەی جمهوریەوە .

پاش تێپەڕبونی ماوەیەک‌و پەیدا کردنی شارەزایی توانرا کارگەکە بە دوو وەجبە ئیش پێبکرێ‌و رۆژی هەشت (٨) ملیۆن جگەرە

دەربکا ... بەڵام لە ساڵی ١٩٦٥دا دەرکەوت کە ئەوەندە جگەرەی بێ‌فیلتەر پەسەند ناکرێ بۆیە بیر لەوە کرایەوە کە ئامێری نوێ بۆ وەبەرهەم هێنانی جگەرەی فیلتەردار لە ساڵی ١٩٧٦دا دەست کرا بەم بۆچونەو لە ساڵی ١٩٧٨دا رۆژی (٧٠) حەفتا هەزار گللۆس دەخرایە بازاڕەو ئێستا بەرهەم لە زیاد کردنایەو رۆژی (٩٠) نەوەد هەزار گلۆس دێتە بەرهەم واتا بە زیاوەی لە ٢٥٪ لە نەخشەی دانرو .

هەروەها لە ساڵی ١٩٨٢دا ئامێرەکانی دروست کردنی جگەرەی جمهوری لابران‌و لە جێگەیان ئامێری نوێ بۆ دروست کردنی جگەرە بەغدا دانران لە نێوان ئەم خاڵانەشەوە ئەوەمان بۆ دەردەکەوێ کە بارودۆخی جەنگی سەپێنراوی سەر وڵاتمان کارێکی ئەوتۆی نەکردوەتە سەرمان‌و ئەو کێشەشی کە رەچاو دەکرێ پەیوەندی بە چەند خاڵێکەوە هەیە لەوانە زۆربونی ژمارەی جگەرە کێشان ... یان چۆنیەتی زاڵ بون بە سەر بازاڕدا .

● لە لایەکی ترەوە بەڕێز یاریدەدەری بەڕێوەبەری گشتی دەربارەی بەشی پوختەکردنی توتن وتی

توتنی ئامادە کراو دوای ئەوەی دەگاتە بەشی کارگەو شێ‌کردنەوەی لە ناو ئامێرێکی تایبەتی‌دا لە سایلۆکاندا هەڵدەگیرێ‌و دوای ماوەیەک دەمێنێتەوە تاوەکو پلەی شێ‌کەی چون یەکی لێدێت دەنێررێت بۆ بەشی ورد کردن‌و پاشان بۆ بەشی وشک کردنەوەو ئینجا بۆ دروست کردنی جگەرەکە توتنەکە بە هۆی بۆری هەواوە بە سەر ئامێرەکانی دروست کردنی جگەرەدا دابەش دەکرێ‌و لەوێشەوە هەر بە هۆی هەواوی جگەرەکان بۆ بەشی ئامادە کردن رادەکێشرێ‌و پاشان دەکرین بە گلۆس‌و کارتۆن‌و رەوانە دەکرێن .

پاشان دەربارەی کرێکاران‌و فەرمانبەرانی کارگەکە وتی :

لە کارگەی دروست کردنی جگەرەدا نزیکەی (٩٠٠) نۆسەد کرێکار هەن بەڵام زوربەی زۆری پیاون‌و لە کارگەی پوختە کردنی جگەرەشدا ١٫٣٠٠ هەزارو ٣ سەد کرێکار هەن لەوانە تا ئێستا ٢٠٠ کرێکاریان بەر هەڵەبجە دەکەون لەوێیشس کارگەی پوختە کردنی توتنمان هەیەو ئەمانەشس زوربەیان ئافرەتن‌و سەرباری ئەوەش نزیکەی ٢٠٠ کرێکاری تر لە مەڵبەندەکانی وەرگرتنی توتندان کە تێکڕا ژمارەیان دەگاتە دوو هەزارو ٥٠٠ کرێکار هەروەها دەربارەی هەندێ لە دەستکەوتەکانی کریکارانی ناو ئەم کارگەیە وتی ئەوانەی لە کەرتەکانی بەرهەم هێناندا کار دەکەن جگە لەوەی رۆژی پاکەتێکی هەیە دەتوانی لە دەرەوەی هۆڵی ئیش کردندا بە ئارەزوی خۆی جگەرەی کارگەکە بکێشێ‌و لە گەڵیشیا قاپێک شیر وەردەگرێ .. هەروەها دوو چێشتخانەی هەرەوەزی هەن کە ژەمێک خواردنی بە

نرخی ١٠٠ فلس ئەداتێ‌و هەموو کرێکارێکی ژن‌و پیاو ساڵانە جلی ئیش کردنی بە خۆرایی ئەدرێتێ‌و جگە لەوەش لە ناو کارگەکەدا نیوە خەستە خانەیەکمان هەیە کە دکتۆری ژن‌و پیاو سەرمان ئەدەن‌و دەرمانیان بە خۆرای ئەدرێتێ ئەمانەش سەرباری هێنان‌و بردنیا بە ئۆتۆمبێلی کارگە..

لەگەڵ دابەش کردنی نزیکەی (٧٠٠) خانو بە سەر کرێکاران‌و فەرمانبەرانی کارگەکەدا بێگومان ئێرەشس وەکو هەموو کارگەو جێگایەکی تری ئەمڕۆی شۆرشی عێراق کە ئەگەر کرێکارێک داهێنانێکی نوێی پێشکەش کرد بەرامبەری خەڵات‌و رێزی تایبەتی لێدەکرێت .

پاشان دکتۆر فؤاد مجید خەبیری توتن لە هەردوو

کارگەی جگەرەو پوختە کردنی توتن :

دەربارەی توتن‌و پرۆژەی ترشاندن (تخمیر)ی توتن وتی بە شێوەیەکی گشتی ئەم بەرهەمە کە بەرهەمێکی هاوینەی ناوچەی کوردستانەو دەگەڕێتەوە بۆ نزیکەی ٣٠٠ ساڵ لەمەو پێش لە عێراقدا و جاران بە دەست چاندراوەو لەم دە ساڵەی دوایدا بەرهەمی ساڵانەی گەیشتوەتە ٩ تا ١٠ تەن‌و پێی وتراوە توتنی رۆژهەڵات‌و بۆیە پێش (٧) ساڵ کارگە پێویستی بە توتنی بێگانە نە دەکرد بەڵام پاش زۆربونی ژمارەی جگەرە کێشان دەستکرا بە توتن هێنان لە دەرەوەی وڵات‌و لەگەڵ توتنی خۆماڵیدا تێکەڵ دەکراو بە سەر کارگەکانی بەغداو هەولێرو سلێمانیدا دابەش دەکرا کە ئەمانەش لە ساڵێکدا پێویستیان بە (٢٠) هەزار تەن توتن هەیە .. هەروەها وتی لە راستی‌دا کاری وە بەرهەم‌هێنانی توتن کارێکی زۆر گرانە ئەگەر لەگەڵ

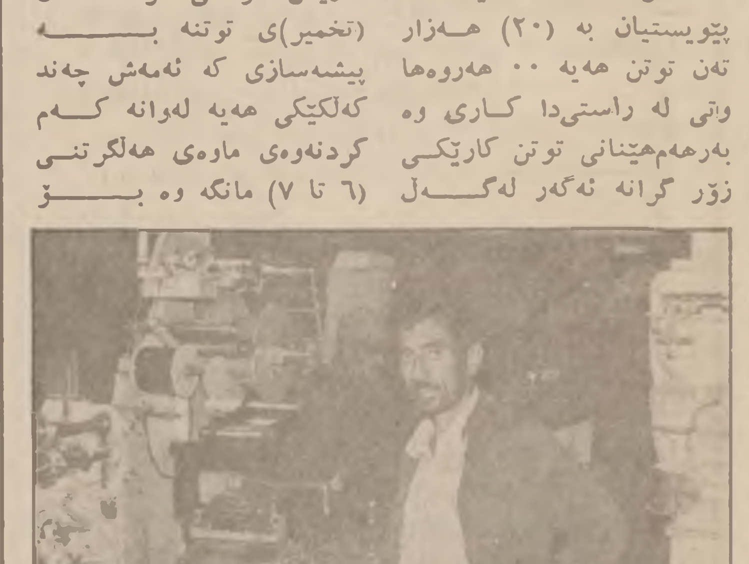

بەرهەمەکانی تردا بەراوردیان بکەین چونکە شەوو رۆژ پێویستی بە ئیش تیاکردن هەیەو لەم بارەشەوە (٣٠) هەزار خێزانی کورد لەم بوارەدا کار دەکات شایانی باسە لە مانگی دەو یانزەی هەموو ساڵێکا دەست دەکرێ بە وەرگرتنی توتن‌و بۆ ئەمەش لیژنەیەکی باڵا پێکدێ لە نوێنەرانی وەزارەتی پیشەسازی‌و کشتوکاڵ‌و یەکێتی جوتیاران کە ئەمەش ٤-٥ مانگ دەخایەنێت پاشان (١٥) لیژنەی سەرەتای پێک دەهێنرێ کە دوای ئەوەی هەمووی وەردەگیرێ تەڕ دەکرێن‌و پاشان جیا دەکرێنەوەو جەشنەکانی دەستنیشان دەکرێن‌و یەکەم‌و دووەم‌و سهێەمیان دەدرێتی‌و ئەو توتنەشی کە خراپە کۆ دەکرێتەوە ... هەر لەم روەوە بە زانستی جیهانی دووپات کراوەتەوە کە ئەو توتنەی هەڵدەبژێرێت بە قۆناغێکی تردا تێپەرێ

ئەویش قۆناغی ترشاندن (تخمیر)ی توتنە بە پیشەسازی کە ئەمەش چەند کەڵکێکی هەیە لەوانە کەم کردنەوەی ماوەی هەڵگرتنی (٦ تا ٧) مانگە وە بۆ (٩ تا ١٠) رۆژو بەرگری کردنی نەخۆشی بە هێزو زیاتر دەبێ‌و بۆن‌و بەرامەکەشی جێگر دەکات.. شایانی باسە ئەو پرۆژەی باسمان لێوە کرد کە پاش (٣) ساڵی تر دەست بەکارو بەرهەم دەکات ساڵی (١١) هەزار تەن توتن جێبەجێ دەکات .

شایانی باسە دوابەدوای ئەم وتووێژانەش‌و گەڕانێک بە ناو کارگەکەداو هەندێ یان کەمێکی کەمیان لە کرێکاران گلەییان لە خواردن یان چۆنیەتی دروست کردنی خواردنەکە دەکرد بۆ

ئەمەش بە سەرپێوە .

چاومان بە سەرۆکی لیژنەی نەقابەی کارگە کاک محمد فیض‌الله کموت وتی:

راستە لەوانەیە هەندێ لەو کرێکارانە کە زوو دێنە ئێرە بۆ نان خواردن‌و پەلەی لێدەکەن لەوانە هێشتا چێشتەکان خۆیان نەگرتبێ یان مەوادی ئەو رۆژەی ناوبازاڕ بۆ وێنە گۆشت پیر بێ‌و باش نەکوڵابێت ئەگینا رۆژەکانی تر بە

شێوەیەکی رێکوپێک‌و پاک‌وخاوێن خواردنیان ئەدرێتێ‌و لیژنەی نەقابەش هەمیشە ئامادەیە بۆ وەرگرتن‌و گەیاندنی هەموو تێبینی‌و باری سەرنجێک .

جادووگەرو خەونەکانی

— مێمن اسماعیل

گەر سەرنج بدەینە کاروباری ناوخۆی ئێران ، لەم چەند ساڵەی دواییدا تاکو ئەمرۆ ، وەیا گوێ بگرین لە دەزگا راگەیاندنەکانیان ، مرۆڤ بۆی دەرئەکەوێ کە رژێمی خومەینی چ جۆرە رژێمێکەو چۆن هەموو رۆژ سەرنجی جیهان بەشتێکی سەیر رائەکێشێ .

ئێستا لە ئێران پیاوی ژمارەیەک‌و قسە رۆییوو پایە بەرزو فتوادەرو هەموو شتێک خومەینی‌یە ، کە قسەیەکی کرد ، ئەبێ بە هەر چ جۆرێک بێ جێبەجێ بکرێ ، چونکە خۆی گوێ ناداتە بەرژەوەندی گەلانی ئێران‌و بە هیچ جۆرێکیش بیر لە مرۆڤ‌و مرۆڤایەتی ناکاتەوەو کە بپرسێ بۆ مرۆڤ خوێنی برژێ‌و لەسەر چی ؟!

لە سەرەتای هاتنی خومەینی‌دا فتوای جەنگی بەسەر کوردەکان داو ، دواییش بەسەر عێراق ، وەئەزانێ کە ئەم شەرە درندانەیە بە خوێنێکی زۆر نەبێ ناکرێت ، ئەوەتا جەنگ درێژە بە ساڵی چوارەمی ئەداتو هەموو جیهان بە یەک دەنگ بانگی وەستانی شەر ئەدەن ، بەڵام بێسوودەو سوورن لەسەر بەردەوام بوونی ، بەڵام خۆی بیر ئەکاتەوە بە بێ شەر دارو دەستەکەی چەند رۆژێک ناخایەنن ، کە سەرەو خوار ئەبن ناو بە ناویش «خومەینی» بۆ ماوەی چەند رۆژێک خۆی لە خەڵک ئەشارێتەوە گوایە ئیمام ماندووەو خواپەرستی ئەکات ، لە ناکاو دێتە دەرەوەو ، ژمارەیەک پاسدارو کۆمەڵە خەڵکێکی رەگەزپەرست‌و تێبرەگەر کە لە «رێی ئیمامن»، ئەچنە لای‌و کە چاویان پێ‌ئەکەوێ دەست بە گریان‌و لە خۆدان ئەکەن‌و ئینجا خومەینی خەونەکان‌و ئارەزووەکانی بۆیان باس ئەکات‌و ئەوانیش دەست بە -آمین-آمین- ئەکەن . بەلێ لە رەگەزپەرستی گەیشتە رادەیێک ، رۆژێکیان داوای تەمەن درێژی لە خوا ئەکرد ، تاکو رۆژێک بە چاوی خۆی بیدیایە کە ئاڵای جمهوری اسلامی لەسەر بەغداد کەربەلاو عەمان‌و قاهیرەو پاکستان بەرز کرابایەوە .

وەپێش ماوەیەکیش فتوایەکی دا ، کە بیانوێکی تری بۆ پەیدا ببوو ، گوتی گەر بێت‌و فەرەنسا چەک‌و فرۆکە نوێیەکان بدابە عێراق ، ئەبێ ئێمەشس تەنگەبەری «هرمز» بگرین ، بەم جۆرە لاپەرەیەکی تری لە مێژووی رەشی خۆی زیاد کردو کردیە هۆیەک بۆ دەست درێژکردنە کاروباری ناوخۆی وڵاتانی کەنداوی عەرەبی کە تا ئێستا بە خاکی ئێرانیان لە قەڵەم ئەدات . وەبەم کارەی پەیوەندیەکی تری نێوان رژێمی خومەینی‌و وڵاتە ئیمپریالیستەکان‌و دام‌و دەزگاکانیان ئاشکرا کرد ، بە هەمو وجۆرێکەوە بە رادیۆو تەلەفزیۆن دەنگ‌و باسی فرۆکەکانی فەرەنسە بۆ عێراق رانەگەیاندو کردیانە گارێکی زۆر گەورە کە ئەم هەموو بێ‌هەڵگوتنە بۆ رووداوێکی گەورەشس ناکرێت .

بەڵام گەلانی ئێران لەوە گەیشتوون کە ئەم هەموو کارانە بۆ درێژە پێدانی شەرو بۆ ئەوەی ئەم رژێمە لە ئاوابوون لا چێت .

گەلانی ئێران ئێستا بە هەموو هێزێکیانەوە خەبات‌و کۆششی خۆیان کردووتە یەک‌و کوردوستانیان کردۆتە بنکەیەک بۆ ئەم خەباتەو ووشەی گوللەو خوێنیان کردۆتە بیروباوەرو بەم شۆرشە تەنگیان بە دارو دەستەی خومەینی هەڵچنیوەو ، بە هیوای ئازادکردنی کوردستان‌و هەموو ئێرانن لەم رژێمە .

بەتەنگەوەهاتنی دڵسۆزانە

بۆ رۆژنامەی (هاوکاری)

لە ژمارەی (٧٠٦)ی رۆژنامەی (هاوکاری) نوسینێک لە ژێر ناوی (تاکەی باخچەی - گلکەند - نەبێتە شوێنێکی گەشتگوزاری ، لە نوسینی نازم دڵبەند بڵاوکرایەوە . تیایدا پێشنیاری دروست‌کردنی گازینۆو چیشتخانەیەکی گەشتگوزاری بۆ خێزانەکان لە ناو ئەم باخچەیەدا کردووە ، ئاگادارتان دەکەینەوە کەهەمان پرۆژەی ناو براومان لە پلانی ساڵی ١٩٨١ ناوی هاتووەو دەست بە راپەڕاندنی کراوە تاکو سەربادلو . بەڵام لە بەرئەوبارو دۆخەی ئیستای گەلەکەمانی پێدا دەڕوات ئەم پرۆژەیە ڕاگیراوبەنابە خوا لە داهاتودا دەستی پێ دەکرێتەوە.

ج - ئەمینداری گشتی شارەوانی‌و هاوینە هەوارەکان

— هاوکاری —

سوپاسی گەرم بۆ ئەم بەدەنگەوە هاتن‌و بایخە دڵسۆزانەیەی ئەمینداریەتی گشتی شارەوانی ناوچەی کوردستان بەو شتانەی دەدات کە لە رۆژنامەکەماندا بڵاو دەکرێتەوە ئومێد دەکەین دام‌و دەزگاکانی تریش هەمان هەڵوێستی ئیجابیان هەبێ .

کتێبی شیعری شارستانیەتی هاوکاری جگەرخوێن

نووسینی
دکتۆر ئۆردیخانی جەلیل
لەلایەن
(دوکتۆر عیزەدین مستەفا رەسوول)ەوە

ئامادە کراوەو خراوەتە سەر زمانی ئەدەبیو تیپی نووسینی کوردیی عیراقو پەراوێزی بۆ نووسراوە ٠٠

جگەرخوێن یەکە یەکە دیمەنی حالی ئەو گیراوانە پیشان دەدات ، کە لەسەر مەسەلەی سیاسەت لە سوریا گیرا بوون ، هەر وەك جنێوەکانی چەندەرمەش دەگێڕێتەوە ، کە لەو جنێوا نەوە دەردەکەوێ کە ئەوانە بۆ چ گیراون ٠

بۆ هەڤ دگۆتی ، ئەڤی ٠٠٠٠ دژ سنێ وەلات
تف کن رووێن وان ، کان رووێن کرێت ،
پرسو بێ خەلات

ڕاستە ، جگەرخوێن گەلێك جار لە زیندانا هەلواسراوە ، بەلام ئەو هیچ جارێك پەشیمان نەبۆتەوەو هیچ جارێك لەوە شەرمی نەکردووە کە (تێکۆشەرو پێشکەوتنخوازە) ، بەلکو بەمە سەربەرزە ، چونکە هەر ئەوان ئامادەن ژیانی خۆیان بۆ ئازادیی گەل ببەخشن ، چونکە ئەوان سەرکاریی خەباتی گەلن بەرامبەر بە ڕەنج خۆرو ئیمپریالیستو وێنەی خەباتکاریی خۆیان پیشان ئەدەن ٠

شاعیر خەباتکاریی گەل لە پێناوی سەربەستیدا بەرامبەر بە (ئاگری بورکان)دا دەنێ ، ئەوەی بە «تفو جنێو» ناکوژێتەوە ٠

هەر وەك قارەمانانی گەل بەدارو قامچیدا نامرکێنرێنەوە ٠

ئەڤ دارو لێدان وەك نەفت وبێنزین بەردای سەر ئاگر

ئاگر ب بێنزین نایێ مراندن بێترد بە گوڕ

جگەرخوێن دەنووسێ ٠ کە شوانو گاوان ، جووتیارو پالە ، ئیتر هوشیار بوونەتەوەو جێی ئەو ڕەنج خۆرا نە ئەمان بۆ دوژمنانی گەلیان هەلکەندووە ، هەر چالە ٠

شاعیر لە کۆتایی هۆنراوەکەیدا هاوار دەکات کە گەلانی ڕۆژهەلات هەموو دەستی خۆیان بدەنە دەستی یەکو لە پێناوی ئازادیدا هەستنە سەرپێ ٠

جگەرخوێن گەلێك جار لە بەندیخانەدا ئەشکەنجەو سزادراوە : بەلام لە بەندیخانەوە هەر بە قال بوویی هاتۆتە دەرەوە ٠ ئەو هیچ کاتێك لە نیوەڕێی خەباتدا نەوەستاوەو گیانی نەسلەمیوە ئەوە ئەوەتا عوسمان سەبریی شاعیر ، سالی ١٩٥٤ دەربارەی جگەرخوێن دەنووسێ :

« ئەوە بۆتە ٢٣ سال کە مامۆستا جگەرخوێن دەناسم لەم ناسینە درێژەدا من دوو مەزنیی چاك لە سەیدا دادەبینم کە شایانی باس کردنن ٠

● یەکەمی : جگەر خوێن دەردی میللەتی خۆی باش ناسیوە ٠ بەلای گەلی کورد لە میروپاشا ،

● بەگو ئاغاو دادەبینێ بێگومان سەیدا لەم بینینەدا هەلەنییە چونکە لە هەزارەها سالدا کە ئەمانە سەرکردەو رابەری ئەم میللەتە بوون ٠ لەجێی ئەوەی گیانو مالو وولاتی خۆیان بپاراستایە چاوپان لە خواردنی مالی ئەوان بوو ئەوانیان بەدیلو بندەست ـ وولاتیان لەبەر دەستی نەیاردا ٠ بەردا لەجێی ئەوەی کە ئەوانیان بخستایە بەر خوێندن ، زاناو فێرو زیرەکیان بکردنایە ، تێکڕا نەزانو بێ ڕامانو بێ ئامانج هێشتیاننەوە ٠ لەجێی ئەوەی یەکێتییان لە ناو میللەتدا پەیدابکردایە ، رقو بەربەرەکانیان خستە ناو کوردانو هەموویان کردنە نەیاری یەکتری ٠ تەنیا دەتوانین کە بیرێکی باش لەسەر ئەم کەسانە بدەینە خوێدەڤان(٨) ٠ میرو پاشا ، بەگو ئاغاش بانگیان لە نەیاری میللەتو وولاتو کۆیلەدار دەکرد ٠

لەبەئەوە جگەرخوێن بە دلۆڤانی (٩) ، کەمو کاسی ئەوان دەردەخاو میللەت لە فڕو فێلو بێ بەختیو دلڕەشییان ئاگادار دەکا ٠ من لەو باوەڕەدام کە سەیدای جگەرخوێن لە چاوکردنەوەی کوردی سووریە داشوێن دەستێکی مەزنو هێزای بەجێ هێشتووە

دووەم : جگەرخوێن لە کوردایەتیی خویدا ڕاستو دروستە ٠ ئەو ئەوەندە ڕاستو دروستە کە لە ڕێی وولاتو هاووولاتیی خۆیدا سنگی خۆی بۆ ئازارو دەر بە دەری کردۆتەوەو بە بینینی من ئەمە هۆی دووا کۆچ و فیداکارییە ٠

« زیاد لەمەش ، لە ڕۆژانی تەنگیو بێ دەرەنانیشدا ، دلگەشو بەری چاوفراوانی لە جگەرخوێن دوورنەکەوتۆتەوە ڕۆژێك من بە دلتەنگیو بە نائومێدیو بێ هیوانەمدی ، لە دەمی لێ قەوماندا ، لەگەل بێ دەرەتانیی خۆشیدا هەمیشە هەر دەستی ئاریکاری بۆ هەڤالو هۆگری خۆی درێژ کردووە ٠

لەمەودا سەیدای ئێمە لە ڕێی وولاتو وولاتپەرستیی خۆیدا گەلێك ماندوویيو ئازارو ڕەنجو زۆرو بەندیو ناهەقیی دی ٠ ئەمڕۆ ئەبینم سەیدا بە هەنگاوی لاوانەوەو جوامێرانە بەرەو ئامانجی خۆی ئەچێ ٠ بە ناوی هەڤالییەوە پیرۆزبایی لێ ئەکەمو هیوای بەرەو پێش چوونێکی باشیم هەیە(١٠) ٠ ناوی جگەر خوێن لە هەموو کوردستانا دیارە ، هەموو وەك شاعیرێکی نیشتمانپەروەرو خەباتکار دەیناسن ٠ شاعیرێکی ئەو تۆ کە سەری خۆی لە پێناوی ئازادیی وولاتداو بۆ بەختیاریی ئەو داناوە ٠ هۆنراوەی جگەرخوێن دلی مرۆڤ بە خۆشەویستیو وولات ئاو ئەدا ٠

مزگێن ـ دیوانی جگەرخوێن کەوتە ژێر چاپەوە

کتێبخانەی «هاوار » لەم دواییەوا دیوانی شاعیری میللیمان سەیدای جگەرخوێنی خستە ژێر چاپەوە ، هەرچەندە چاپەکەش بۆ خۆی ڕووی چاپکەران سپی نەکات ، بەلام دیوانەکە خۆی ڕووی میللەتی کورد سپیو سەری وی بلند ئەکات(١١) ٠

دیوانی یەکەمی جگەرخوێن ١٦٤ لاپەڕە بوو ، نزیکەی ١٧٠ پارچە شیعری شاعیری بە ناوو دەنگی تیا بلاو کرابوونەوە ٠ جگەرخوێن هۆنراوەکانی خۆی دابەش کرد بوو بە پێنج بەشەوە ٠ بەشی وولاتو میللەت پارێزی ، مارشو خۆشخوان ، نامەو ڕەشبەلەك ، « کە دیارە ڕەشبەلەکیش بە کرمانجی چوونکە لاپەڕەیەکی ڕەشو سپییە ، هەر نامە یا کاغەزی نووسراو نەگەیێنێ (ع٠م) » ، بەشی چوارەم بەشی فەلسەفییەو پاشان شیعری ئەڤینداری ـ واتەدلداری وعەشق ـ ٠

لەم پێنج بەشە هەموویدا سیفەتی جگەرخوێن ، وەك شاعیرێکی پێشکەوتوو ، وەك شاعیرێك کە دوورو قوول بیر ئەکاتەوە ، دەر ئەکەوێ ، ئەم شیعرانە ئەو ڕێگەیەیان نیشان ئەدەن کە جگەرخوێن پێدا ئەڕوات ٠

شیعری بەشی یەکەم «ئاگرو بریسکی دلو دیوانی جگەرخوێن » ، گەلی شت دەربارەی ڕاست لە خواستو مەرامی شاعیر گەیشتن بە خوێنەران ئەلێت :

ئاگر تەڤ ئاگرە ، دووری هەمڕن دژوارە
نە ئاگرێ ئیسالە ، لێ ئاگرێ سەد سالی کەڤنارە

شاعیری بەناو ودەنگی کورد قەدری جان لە پێشەکیی دیوانی جگەرخوێندا نرخێکی زۆر بلند ئەدا بەو کتێبە بەرزەی یەکەم جاری شاعیرو ئەنووسێ ، کە لە زووەوە دیوانی مەلای جەزیریو ئەحمەدی خانی لە ناودا کەم بوون ، دۆستانی ئەدەبیاتی کورد لە دیوانێکی وا ئەگەڕان ، بەلام دیوانەکانی ئەوانیان دەست نەئەکەوت ، لە ناکاو دیوانی یەکەمی جگەر خوێن کەوتە مەیدانەوە ٠ ئەو خوێندەوارەی ئەو دیوانەی دەست کەوت خوێندەوارییو دلیی پێ گەشابەوە ٠ قەدری جاك لە سەرەتاکەیدا نووسیویە :

« من باوەڕم وایە ، کە دیوانی جگەرخوێن ئەو جێگەیە پڕ ئەکاتەوە کە نەبوونی مەمو زینو دیوانی جەزیری والای کرد بوو ٠ خوێندەوارانی خۆشەویست لەوێدا زمانو گیانی بە تینی جەنابی خانیو نەزمی وئاهەنگداریی دیوانی جەزیری ئەبینن ٠

جگەرخوێن ، ووشەی پڕ لە بەیانی نەخستۆتە ناو شیعرەکانییەوە ، بەلکو بە زمانێکی سادەو ڕەوان نووسیویە ٠

نرخی گەورەی شیعرەکانی ئەوەیە کە بە گیانێکی تازەوە چۆتە سەر بیری کۆنو بە زمانێکی شیرینو میللی داڕێژراونو جوانیان دەرکەوتووە ٠ سالی ١٩٥٤ ، نۆ سال پاش بلاو بوونەوەی دیوانی یەکەمی جگەرخوێن ، دیسان هەر لە شاری شام ، دیوانی دووەمی جگەر خوێن بلاو بۆوە ٠ ئەم دیوانە لە هەمبەرو بەرامبەری دیوانی یەکەما پێشکەوتنێکی زۆری تیا ئەمێنێ ٠ ئەم پێش کەوتنە تەنیا لە ژمارەی لاپەڕەدا نییە ، بەلکو لەو باسا نەشدایە کە شتیان لە سەر نووسراوەو لە وەستایی نووسەرەکەیدایە ٠

٨ ـ خوێندەڤان ، خوێندەوار ٠ قاریء ٠ (ع٠م) ٠
٩ ـ دلۆڤان ٠

١٠ ـ بڕوانە ئەو کتێبە لاپەرە ٢ـ٤ ٠
١١ ـ گۆڤاری «ڕوناهی» ژمارە ٨ ، شام ، ل ٢ ٠

بەزۆرکراوە بە دکتۆر و ڕەخنە

داوا دەکرێ وەرگێڕانی کتێبو نووسینی ئەدەبیی جۆراو جۆر لە زمانی ئەسلیی خۆیەوە بکرێت ٠ ئەم داوایە لە شوێنی خۆیدایەو ئەوڕۆژە هاتۆتە پێشەوە کە چەندەها قەلەمی نوێ فێری زمانی بیانی ببنو هاوبەشی بکەن لەم کارە پیرۆزەدا کە وەرگێڕانە ٠

ـ نەجات حمید ئەحمەد کەرکووك ـ

لەسەر هەموو دەزگا کوردییەکانیش پێویستە بە پێی تواناى خۆیان بەرەو پیری ئەم بزووتنەوەیە بڕۆنو هانی بدەن ٠ چونکە وەرگێڕانی دەقێکی ئەدەبی گەر بێتوو لە زمانی ئەسلیی خۆیەوە نەکرێت تووش هەلەی گەورە گەورەمان دەکات ، لەبەر ئەوەی هەموو دەزانین کە هەر زمانێك قالبو شێوەو دەستووری ڕێزمانیی خۆی هەیەو هاوبەشییەکی گرنگ دەکەن لەو گۆڕانانەی کە بەسەر دەقە وەرگێڕاوەکەوە دێت ٠ وەوەك خوێنەرێك دەلێم گەر بێتوو پەندێکی ئیستالی بلێت وەرگێڕان تاوانە ، ئەوا وەرگێڕانی دەقێکی ئەدەبێ گەر لە زمانی ئەسلیی خۆیەوە نەکرێت ئەوا ئەمەش تاوانێکی کەیە ، لێرەدا دەمەوێ چەند ڕایەك دەربڕم دەربارەی ئەو ڕەخنەیەی کاك ئازاد حەمە شەریف کە لە هاوکاریی ژمارە « ٦٩٩ »دا بلاو کرابووەوە دەربارەی شانۆگەرییەکەی مۆلێر « بە زۆر کراو دکتۆر » ئەویش کاك هیوا عمر احمد وەریگێڕا بووە سەر کوردیو لە زمانی ئینگلیزییەوە ٠ لە کاتی خوێندنەوەی ڕەخنەکەدا زۆر سەرم سوڕما لەوەی کە کاك ئازاد لە کاتی دیاری کردنی هەلەکانی کاك هیوادا هەرگیز دانی بەوەدا نەناوە کە ڕوودانی ئەم هەلانە لەبەر ئەوەیە کە شانۆگەرییەکە لە زمانی ئەسلیی خۆیەوە وەرنەگێڕدراوە ، نەك لەبەر ئەوەی کە پەلەی تێدا کردووە، وەمن زیاتریش لەوە سەرم سوڕما کە کاك ئازاد بە هیچ جۆرێك پەنجەی بۆ ئەم لایەنە درێژ نەکردووە ، چونکە هەر خوێنەرێك شانۆگەرییەکە بخوێنێتەوە زۆر بە ئاسانی تواناو بەهرەی قوولی کاك هیوا دەبینێت لە وەرگێڕانەکەیدا، وەمن لە کاتی خوێندنەوەی شانوگەرییەکەو بەراوردکردنی لەگەل دەقە فەرەنسییە کە بۆم دەرکەوت کە ئەم وەرگێڕانە کارامەییـ یەکی لەبەر چاوی تێدایە ، وەلێرەدا من مەبەستم ئەوە نییە بلێم کاك هیوا هەلەی نەکردووە کە هەمیشە هۆیەکەی دەگەڕێنمەو بۆ ئەوەی کە لە زمانی ئەسلیی خۆیەوە نەکراوە ٠ وەپاش ئەوەی جارێکی کە دەقە فەرەنسییەکەم بەراورد کردەوە لەگەل شانۆگەرییەکەو ڕەخنەکەی کاك ئازاد ، گەیشتمە ئەو ئەنجامەی کە نەك تەنها کاك هیوا هەلەی لێ تێپەڕ بووە ، بەلکو کاك ئازاد خۆیشی هەلەی زۆری لێ تێپەڕ بووەو دوو بارەش ئەنجامەکەی هەر ئەوەیە کە شانۆگەرییەکە لە زمانی ئەسلیی خۆیەوە وەرنەگێڕدراوە، ئێستاش پاش ئەمە هەول دەدەم ڕاستیی قسەو سرنجەکانم بۆ خوێنەری خۆشەویست دەربخەم ٠

ل ـ٦٠س ٠٠٠٠ ژن یاوەری شەیتانە ٠ کاك ئازاد دەلێت ئەمە هەلەیەو ڕاستییەکەی بەم جۆرەیە ژن دەقاو دەق شەیتانە ٠ بەلام لە دەقە فەرەنسییەکەی بەم جۆرەیە س: ژنیش هەر بە قەد شەیتان خراپە ل٦١م ٠٠٠ دەستی بەرز ئەکاتەوەو شەقازللەیەکی لێ دەدات ٠

کاك ئازاد بەم جۆرەی دەنووسێت م ٠٠٠ دەست لە ناو قەدی دادەنێو پاشان شەقازللەیەکی لێدەدات ، بەلام دەقە فەرەنسییەکەی ڕستەی (دەست لە ناو قەدی دادەنێت)ی تێدا نییەو تەنها (شەقازللەیەکی لێ دەدات) ل ٦٢ س ٠٠٠٠ ئەزانی قەیسەر لەم بارەیەوە ئەلێ چی ـ کاك ئازاد ڕاست دەکات ئەمە واتەی سیسرۆیەو نەك قەیسەر ، بەلام ئەوەی بە دیم کرد لە کاتی وەرگێڕاندا نووسەرە ئینگلیزییەکە واتەکەی پەڕاندووە کە بەم جۆرەیە (لە نێوانی پەنجەو داردا چەپەر زێدەیە) ئەمەیش مەبەستی ئەوەیە کە ڕۆبەرت خۆی هەلنەقورتێنێتە نێوان گیروگرفتی خۆیو ژنەکەیەوە ٠

ل ٦٥ ف : ٠٠ قوربان خۆپەشیمان نابیتەوە ، بەخوا بەخوا دکتۆری هەر لە خۆت دێ ٠

کاك (ئازادیشی بەم جۆرەی بەڕاست دەزانێت : ڤ : ٠٠٠ گەر بلێی دکتۆرم زیان ناکەی سەرباری ئەوەش خەلاتێکی باشت دەدرێتێ ، بەلام خۆی لە ڕاستیدا بەم جۆرەیە ڤ :٠٠٠ گەورەم پەشیمان مەبەوە لەوەی خۆت پێمان بناسێنیت، دلنیا بەو خۆتیش دەبینیت کە بە تەواوی ڕازیت دەکەین

ل ٦٥ س :ـ چاکە ، کاك ئازاد دەلێت ئەمە خودای مەزنە ٠ بەلام لە فەرەنسییەکەی ووشەی « Tudieu » یەو بە عەرەبیش «تبا لە » دەگرێتەوەو بەکوردیشی « ئای لەمە » دەگرێتەوە ٠

ل ٦٥ : ـ ئیتر هەستایە سەرپێ و کەوتە یاری کردن ، کاك ئازاد دەلێت ٠

ل : ـ ئیتر هەستایە سەرپێو کەوتە هەلماتێن کردن ٠ بەلام ڕاستییەکەی بەم جۆرەیە ل :ـ هەستایە سەرپێو کەوتە یاری چالێ چالێن ، کە بە فەرەنسییەکەی ئەم زاراوەیە بەم شێوەیەیە « Sauterala fossette »

ل ـ ٦٦ چیرونت :ـ خەریکە سوێم ئەبێتەوە بیهێنە ژوورەوە ٠ کاك ئازاد بەم جۆرەی وەرگێڕاوە چ :ـ وەختە لە خۆشیانا شامەرگ بم بیهێنە ژوورەوە ، بەلام ڕاستییەکەی بەم شێوەیەیە :ـ

چ ـ خەریکە بۆ بینینی شامەرگ بم ، زوو بیهێنە ژوورەوە ٠ ل ٦٥ ٠

ل :ـ بەسەر چاو قوربان ، کاك ئازاد دەلێت ئەم ڕستەیە هەلەیەو ڕاستییەکەی بەم جۆرەیە ل : ـ بەخوا سەیرە ئەوە ئەو دکتۆرەیە لە دووای دەگەڕام ، ئەوەی من دەمەوێت ئەو دەتوانێ بیکات ، لەگەل ئەوەی زۆر بەسەرو سەکوتیەوە سەیریش دیارە ٠ بەلام خۆی لە ئەسلا بەم جۆرەیە ل :ـ بەخوا سەیرە ، ئا ئەمە ئەو دکتۆرەیە کە بە دلمە ، بڕوام وایە لە کارەکەشیدا سەردەکەوێت چونکە ڕوو خۆشە !

ل ٦٧ ل : چ گایەکی ئاغای دکتۆر تکایە واز لە ژنەکەم بێنە ٠ ئازاد بەم جۆرەی بە ڕاست دەزانێت ٠ ل :ـ داوای لێبوردن دەکەم، ئاغای دوکتۆر تکایە واز لە ژنەکەم بێنە ، بەلام خۆی بەم جۆرەیە :ـ

ل ـ بە یارمەتی خۆت دکتۆر تکایە واز لە ژنەکەم بێنە ، چونکە ئەم واتە بە جوولەشی لەگەلدایە کە ئافرەتەکەی لە سکانارێك جیا دەکاتەوە ٠

ل ٦٧ چ ـ ئۆو خۆزگە قوتابی دەبووم ٠ ئازادیش دەلێت : ئۆو خۆزگە زانا دەبووم ، بەلام خۆی لە ڕاستیدا بەم جۆرەیە ٠ چـ ئای خۆزیامنیشی بمخوێندایە ، کە ئەم خوێندنەش ئەم لە کاتی ڕابوردوویەکی دووردا پێی هەلنەستاوە لە فرمانی Etudier وەهاتووە ، وەیە هیچ شێوەیەك مانای زانایی نابەخشێت ٠

ل ـ٧١س:ـ بڕۆن ئەگەر مردیش شینێکی باشی بۆ بکێڕن ، کاك ئازاد بەم جۆرەی وەرگێڕاوە س:ـ بڕۆن ئەگەر مردیشی یەگجار چاك بینێژن بەلام لە دەقە فەرەنسییەکەی بەم جۆرەیە ٠

س: بڕۆن گەر هاتوو مرد لە بیرتان نەچێت چەندێ دەتوانن ئەوەندە بە چاکی بینێژن ٠

ل ـ ٧١ س:ـ پێویستە تۆلەی ئەو دل پیسییەی لێ بکەیتەوە ٠ لێرەیا کاك ئازاد دەلێت ڕستەیەك ماوە کە ئەمەیە ٠٠٠ کۆلەی لێ بکەیتەوەو شتێکی لەسەر بڕوێنی (واتە شاخی بۆ بکەیتو بیکەیتەگەواد» ٠

بەلام لە دەقە فەرەنسییەکەی بەم جۆرەیە ٠٠٣ بەلێ قوربان من دەزانم ئەو شایەنی ئەو هەموو ناوو ناتۆرەیە ، بەلکو شایەنی ئەوە شەشتێکی لەسەردا بڕوێنی ، ئیتر نازانم کاك ئازاد چۆن مەبەستی خۆی دەسەلمێنێت لەوەی کە ئەوەی شاخی هەبووبێ گەواد بووە لە کۆمەلی فەرەنسای چەرخی حەڤدەهەم ٠ خۆ گەر بێتوو مەبەستی کوردییەکەش بێت ئەوا ئەو توانجە بە مل پان دەووترێت نەك شاخدار ٠

ل ـ٧٢س ٠٠٠ دێتو دەچێت دەست بە بڕۆکانی ئەهێنێ : توش ئەبین ٠ کاك ئازاد دەلێت بەم جۆرەیە سـ مەسەلەیەکی زۆر ئالۆزبوو ٠

بەلام خۆی بەم جۆرەیە س :ـ لە سەر شانۆ دێتو دەچێت ، بە تەپلەکەی خۆی باوەشێن دەکات :ـ ئەمە تاکە نەخۆشێکە کە تەواو ماندووی کردم ٠

ل ـ ٧٣ س ـ بە تەواوی٠ کاك ئازاد دەلێت :ـ خراپ نییە ، بەلام خۆی بەم جۆرەیە :ـ زۆر چاکە ، چونکە ئەم ڕستەیە مەبەستی ڕازی بوونی تەواوی سکانارێك ڕوون دەکاتەوە ، نەك دوو دلیوساردی ٠

بەم جۆرە دەبینین کاك هیوا تاکوو لە توانایدا بووە هەولی داوە شانۆگەرییەکە بە شێوەیەکی خۆمالی پێشکەش بکات ، وەلەمەشدا پەنای بردۆتە بەر پەندوو قسەی نەستەقو ووشەی کوردیی پەتیو هەندێ ووشەی گەلی ، بەلام لەبەر ئەوەی مۆلێر شانۆگەرییەکانی بە زمانێکی سووكو پاراو دەنووسێتەوە ، زۆر جاریش بە زمانی خزمەتکارو کاسبکارەکان دەدوێت ، بۆیە لە وەرگێڕاندا دەبێ ئاگاداریی یەکی زیرەکانەی پێکهێنانی ڕستەکان بکەین، وەلەم شانۆگەرییەشدا دوور نییە وەرگێڕە ئینگلیزییەکە زۆر هەلەی لێ تێپەڕ بووە ، چونکە ئەم شانۆگەرییە زۆر ڕستەی لێ پەڕێنراوەو زۆر ڕستەش بە هەلەوە گێڕدراوە ، ئەمەش ڕایەو لەوانەیە دەقە کوردییەکە بەو جۆرە بێت ، لە دوواییدا هیوادارم هەموو وەرگێڕە نووسەرەکانمان هەول بدەن تا دەتوانی لە زمانی ئەسلیی خۆیەوە بەرهەم وەرگێڕن ئیتر بژێت ووشەی کوردی ٠

دراما.. یان شێواندن!

دلاوەر قەرەداخی

نووسین ، ئەمانەتێکی مەزنو مەسئولیەتێکی مێژوویییە بەرانبەری ئەدەبو ڕۆشنبیری ئەو نەتەوەیە ، بۆیە ئەوساتەی بنووسێك بەرهەمێك دائەڕێژێو ساتێکی ویژدانیوڕۆحیو فیکری لە نێو بابەتەکەیدا ئەژی ، هەول ئەدات ـ بە سەلیقەیەکی ووردو تێروانینێکی بابەتییانەوە، بیرو قەلەمەکەی بەرەو ـ ڕاستە شەقامی خزمەتکردنو هەست بە مەسئولیەت کردن بکاتەوە ٠٠٠،

چونکە ئەو نووسینەی تەوێلییەوە دیاربێ ، ئەوا مۆرکی ناتەباییو نابابەتیو بنووسو نووسینەکەش بێسەلیقەیی ، بە ـ لە مەبەستو ئامانجە پیرۆزەکەی نووسین بەدوور دەبنو (مێژوو)ش چاکترین دادگەرەو ـ حوکمی ڕەوای خۆی بەسەر بابەتی چاكو خراپدا ئەدات ٠٠٠ ، بۆیەـ بمانەوێو نەمانەوێ) ئەوەی ئەینووسینو ئەیلێین ، سبەی ـ ڕۆژ ـ بەرانبەری لێپرسراوینو لە بەرانبەری دادگای مێژوودا ڕووبەڕووی دەبینەوە ٠٠

ئەم چەند ووشەیە بەسە بۆ ئەوەی بمانخاتە ناو نووسینێکی ئامادەکراوی کاك (فاریق شینە)وە ، بە ناونیشانی (دراما چییە ؟) کە لە ڕۆژنامەی هاوکاری ژمارە (٧٠١) ، ڕۆژی ٢٥ـ٨ـ١٩٨٣دا پەخش کراوەتەوە ٠ گەرە کەپێشان ئەوە بلێین لێتوێژینەوەو باس لێوەکردنو نووسین لە سەر بابەتێکی هونەری بە گشتیو شانۆ بەتایبەتی ، قبوولیو فراوانی بابەتەکە ، بنووسو لێتوێژەرەوە دەگەڕێنێتەوە بۆ مێژووی درێژی باسە هونەرییەکەو ئاکامی ئەمەش ڕووبەڕووی دەیان سەرچاوەو ـ ووتاری جۆراو جۆر دەبێتەوە) واتە ناتوانین بگەینە ڕاستییەکی مەوزووعیو باسێکی زانستی ئەگەر پشت بەو سەرچاوانە نەبەستینو نەیان بینین ، چونکە ئێمە خۆمان ناتوانین ڕا بۆ ئەوبابەتانە بەینو مەسەلەکە بە ڕادەیەکی وا ئاسانو کالوورد کەینەوە کە لە مەبەست دوورمان بخاتەوە ، دیارە هەر ئەم هۆیەشە کاك (فاریق)ی خستۆتەناو ئەو هەموو بۆچوونە ، (ئەگەر)و (ڕەنگە)و (دەبێ)یە ، بێبنەماو عەفەویانەوە ، ئەمەـ لە لایەك ، لە لایەکی ترەوە ئەگەر نووسینەکە ئامادەکردن بێ ، ئەوا ئامادەکەری زیرەك پێویستی بەوەندە ووشیاریی هەیە بتوانێ ، کورتیو نامەوزووعیەتی ئەو نووسینەی ئامادەی دەکات ، دەرك پێبکات ٠٠٠

گەروا نەبێ ، ئەی دەوری ئامادەکەر چییە ؟ لێرەدا ئەوەندە ئەلێین یانی ئەوەتە ئەو نووسینەی کاك (فاریق) ئامادەی کردووە نوسینێکی شێواوەو لە ڕاستی بەدوورەو کاك فاریق هەستی پێنەکردووە ، یان ئەوەتە ئامادەکردنەکەی ئەم، ڕاستیی شێواوندووەو مەبەستەکەی نەپێکاوە ٠

کاکی ئامادەکەر لە سەرەتای باسەکەیدا ، یەکسەر ئەوەمان بێڕادەگەیەنێت کە وەلامدانەوەی ئەو پرسیارەی ئەم (دراما چییە ؟) ، (پرسیارێکی گەورەیەو وەلامدانەوەی ئاسان نییە ، یەکێ لەو تەگەرانەی کە دێتەڕێ ، ئەوەیە کە ووشەکە چەند مانایەکی جۆراوجۆرد دەگەیەنێ ، بۆ نموونە لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکاندا زۆرجار ئەم ووشەیەمان دێتە بەرچاو ، کە ئەویش پەنجە پەنجە بۆ هەندێك کارەساتی

بڕوانە ل : ٧

ل دهوکێ ٠٠٠
ڤیستیڤالا هونەری یا مەلبەندێن گەنجا
ل دەڤەرا ئوتونومی هاتە گرێدان ٠٠

رمضان عیسی

ل بن درویشمێ «گەنجێن دەڤەرا ئوتونومی دێ بسترن بۆ دلخوشییێ ـ بۆ سەرکەفتنێ ـ بۆ قوماندار صدام حسین» ئو د سێ روژادا ل دویف ئێك مەزنترین میهرەجانا هونەری ل هولاریڤەبەریا گەنجێن دهوکێ هاتە گرێدان ٠

دەه مەلبەندێن گەنجا ل بون : مەلبەندا گەنجێن کوردستانێ پشکدار ببون د ڤێ میهرەجانێ دا ئەو ژی ئەڤە شەهید ابراهیم ، مەلبەندا گەنجێن هەلەبجە ، مەلبەندا گەنجێن راوندوز ، مەلبەندا گەنجێن کوبسنجق ، مەلبەندا گەنجێن حەلەبچە ، مەلبەندا گەنجێن رانیە ، مەلبەندا گەنجێن چەمچەمال ، مەلبەندا گەنجێن سلێمانیێ ، مەلبەندا گەنجێن دهوکێ و مەلبەندا گەنجێن زاخو ٠ ئو هەر مەلبەندەکێ ژ ڤان هژمارەکا چالاکیا پێشکێش کر ژ سترانا و ئویەرێتا و دەهواتا ئو شەهیانێ هەر روژ ل دەمژمێر پێنجی ئێڤاری دەست پێ د کر هەتا دەمژمێر حەفت و نیف ٠ براستی دەستەکا باش یا ستران بێژێن گەنج پشکداری د ڤێ میهرەجانێ دا کر کو دەنگ و ئاوازێت وان هول د هژاند ٠ ئەڤ میهرەجانە بهزرا من یا سەرکەتی بو لێ کێماتیا گرنگ تر ژ خر تشتا بچویکاتیا هولێ بو ٠ چونکو ئەڤ هولە کێر شەهیانێت هوسا مەزن نا ئێت چونکو بتنێ (٢٥٠) مروڤ د چنێ ل دەمێ کو هژمارا پشکدارا بتنێ (٢٨٠) هونەرمەند بون ژ بلی هژمارەکا خێزانێت وان و بینەرێت دهوکێ ، ئەڤێ چەندێ خەلکێ دهوکێ بێ بەهر کر ژ دیتنا ڤێ ئاهەنگ ئو ل روژا دوماهیێ هەلسەنگاندنا ستران بێژ و تیپێت هونەری یێت پشکدار هاتە کرن ، ئو لیژنا هەلسەنگاندنێ و هاتە پێك ئینان ژ هونەرمەندێ ناڤدار دلشاد محمد سعید ئو هەر دوو هونەرمەندێن بەرکەتی جمیل ابراهیم عیسی و بدرخان طه ٠ ئو پشتی کو تیپا مەلبەندا گەنجێن زاخو پروگرامێ خۆ بدوماهی ئینای هنگی میهرەجان ژی بدوماهی هات و ئاخفتنەکا کورت هاتە خویندن ژ لایێ بەرێز (محمد سلیم امین) ی رێڤەبەرێ گەنجێن دهوکێ و پاشی ئەنجامێ هەلسەنگاندنێ هاتە ئاشکەرا کرن ٠

زنجیرە لێکۆڵینەوەی مستەفا بەگی کوردی

لەسەعات ٣٠ر٤ سەر لەئێوارەی رۆژانی دوو شەممەو سێ شەممەی رێککەوتی ١٤ـ١٥/١١/٩٨٣ زنجیرە لێکۆلینەوەیەك بۆشاعیری مەزنی کلاسیکی مستەفا بەگی کوردی لەهۆلی کۆمەڵەی رۆشنبیری کوردیو لەلایەن مامۆستا حەمە بۆرەوەساز ئەدرێ ٠٠ هاتنیش بۆ هەموانە ٠

لیژنەی رۆشنبیری
دەزگای رۆشنبیریو
بلاوکردنەوەی کوردی

زانستی هونەر

فلێمولوجیا

بەختیار سیامەنسوری

-٤-

لەقتەی گواستنەوە

بریتیە لە لەقتەیەکی گەورەیان ناوەندی کاتی وێنەگرتن بۆ ئیحتیاتوەرئەگیرێ ، بۆئەوەی ببێتە زنجیرەی بەیەك گەیشتن یان دانانی لە نێوان دو لەقتە کە بەیەك گەیشتن بە هیچ جۆرێك لە نێوانیان نەبێ ، بۆ سانایی تێگەیشتن ، هەولی وێنەگرتنی ئەو جۆرەشتانەدا کە پەیوەندی بە رووداو هەڵوێستەوە هەیە ٠٠

لەقتەی وەرگیراو لە نزمیەوە

بریتیە لەو لەقتەیەی کە لە نزمیەوە وەرئەگیرێ ، کامیرا لە ژێر ئاستی بینین ئەبێو گۆشەی وێنە لە ژێرەوە بۆ سەرەوە لارە ٠

بەدواچون لەگەڵ جولانەوەی کامیرا

بریتیە لەو لەقتەیەی کامیرا تیایا بە بەردەوامی ئەجولێتەوە لەگەڵ روداودا ـ وە ئەم جولانەوەیە بەهۆی ئوتومبیل یان فرۆکە یان شەمەندەفەر ئەبێ چونکە راکردنو خێرایی تیایە بەرامبەر ئەو شتەی وێنەی ئەگیرێ ئەمە وەکو تێبنییەك لە سیناریۆی فلیم نوسراوەتەوە ، بۆ نمونە لەقتەی پێویست لەناو ئوتومبیل بێو کامیرا بە ئوتومبیلێکی کە بەردەوام بێ لە بەدواچونو وێنەگرتنوراکردن لەگەڵیا ٠

گۆرینی بەپەلە

١ ـ بریتیە لە گۆرینی ناو نیشانێك بۆ ناو نیشانێکی تر بە رێگای گۆرینی تابلۆ بە پەلە یان سورانەوەی کامیرا کاتی وێنەگرتن (پانۆراما) ٠

٢ ـ گۆرینی لەقتەیەك بە لەقتەیەکی تر کاتی چاپکردن بەهۆی ئامێری تایبەتی چاپ (ماكنە الطبع البصري) ٠

دورکردنەوەی لەقتە لەناکاو

لەقتەیەکی گەورەیە یان نزیکە لەناکاو بە جولانەوەیەکی زۆر خێراتەگەرێتەوە دواوەو دور ئەبێتەوە ، بۆ چاوو وا رون ئەبێتەوە کە کامیرا لێی دوربووەوە بو بە لەقتەی گشتی یان لەقتەی دور ، ئەم خێراییەشی پلەی هەیەوجاری وا هەیە زۆر بە پەلە ئەبێو چاو نایبینێ یان بە پێچەوانەوە لەقتە (وێنە) بەشێنەییو زۆر لە سەرخۆ دور ئەبێتەوە بەپێی پێویستی لەقتەو بەبێ جولانەوەی کامیرا چونکە کردارێکە لە گۆرینی لەقتە بەهۆی ئاوێنەی زوم ئەکرێ (زەرەبینی زوم) ٠

گۆرینی راستەوخۆ

بریتیە لەبەردەوام بونی لەقتە بەبێ تێکەل بونی هیچ فێلێکی چاوو واتە گواستنەوە لە لەقتەیەك بۆ لەقتەیەکی تر بەهۆی برینەوە ٠ بەبێ تێکەل بونو نەمانو هاتنی وێنە ٠

جولانەوەی خێرا

جۆرە بەکارهێنانێکە بۆ جولانەوەو پیشاندانی فلیم خێراتر لە واقیع پێچەوانەی جولانەوەی لەسەرخۆیە ، لە فلیمی پێکەنینو گاڵتەوگەیدا زۆر بەکاردێ ، ئەم کردارە کاتی وێنەگرتنی ئەبێ بەمەرجێك خێرایی فلیم لە ٢٤ فرێم ـ وێنە کەمتر بێ لە چرکەیەکدا ٠ وە بە پێچەوانەی ئەم بارە بۆ پیشاندانی جولانەوەی لەسەرخۆ ئەتوانین بیهێنینەدی ٠

خێرایی فلیمی دەنگ

خێرایی پیشاندانی فلیمو دەنگ لە چرکەیەکدا ٢٤ فرێم ـ وێنەیە بە پێ ٣٦ پێیە لە دەقیقەیەکدا لە فلیمی ١٦ ملیمی ٩٠ پێیە لە دەقیقەیەکدا لە فلیمی (٣٥) فلیمی ، هۆی ئەم جیاوازیەش جیاوازی ماوەیە لە نێوان وێنەو دەنگ لە فلیمی ٣٥ فلیمیو فلیی ١٦ ملیمیدا ٠

وێنەی تەواوی بازنەیی

وێنەی تەواوی بازنەیی بریتییە لە دەرچونی بەشێك لە وێنە بەشێوەیەکی بازنەیی ، بۆ سەرنج راکێشانو تەواویەکی دیار ٠

نەمانی بازنەیی

بریتیە لە نەمانی وێنە بە شێوەیەکی پلەییو بازنەییو داخستنی دەمی ئاوێنە بە شێوەیەکی پلەیی، ئەم جۆرە نەمانە شێوەیەکی بازنەیی وەرئەگرێ لە لێواری دەرەوەی بازنەوە دەسی پێئەکا تاوەکو خالی ناوەراست ٠

قاسملو ـ پاشماوە

هەروەها قاسملو وتی رێکخراوە ئێرانییەکان لەسەر ئەم شێوەیە رێك کەوتوون کە دەبێتە هۆی دابین کردنی مافی کوردەکانی ئێران ٠

قاسملو ئەوەیشی روون کردەوە کە شێوەکەی ئەوەی تیایە کە ئەنجومەنێکی بالا لە ناوچەکەدا دابمەزرێنرێ و هەندێ پیاوماقوولی ناسراوی کورد بەرێوەی بەرنو ئەوەی پێ دەسپێررێ کە ئارامیو ئاسایشی ناوچەکە بپارێزێو کەلەپووری زانیاریو مافی خوێندنی کوردەکان دابین بکا ٠

هێزەکانی ـ پاشماوە

دروست بکرێ کە داشێك بێ بە دەست فەرمانرەوابانی دیمەشقەوەو پارەکەی لەسەر لیبیا بێ ٠

لە لایەکی کەوە هاوسوێندی نیشتمانی سووریا داوای لە سەرەكو پێشەوا عەرەبەکان کرد کە رادەیەك بۆ ئەم قەسابخانەیە دانێن کە حافظ ئەسەد دایناوە بۆ شۆرشو گەلی فەلەستین ٠

لە فەلەستینی داگیرکراویشدا گیراوە فەلەستینییەکان بێزاری خۆیان بەرامبەر بەم تاوانەی رژێمی سووریاو لیبیا دەربریو نامەیەکیان بەم مانەبە ئاراستەی یاسر عەرەفات کرد ٠

لە رۆژی ـ پاشماوە

لە لەندەنیشدا دەستەیە لە قوتابییە ئێرانییە بەرهەلستیکەرەکان بارەگای هێلی ئاسمانیی ئێرانیان لە پایتەختی بەریتانیادا داگیرکردو بە زنجیر دەرگای بارەگاکەیان داخستو چوار فەرمانبەری بارەگاکەیان تیا هێشتەوە ٠

سوپاس

بەبۆنەی کۆچیدوایی خوا لێخۆشبووی خوشکمانەوە سوپاس بۆ هەموو ئەو خەمخۆرە دلسۆزانەی ئەرکی هاتنە سەر قەبرانو پرسەیان خستە ئەستۆی خۆیانو لەخوا دەخوازین لەناخۆشی بەدووریان کات ٠

عثمان شارباژێری لەجیاتی هەموو کەسو کاری خوا لێخۆشبو

جەماوەری ـ پاشماوە

لە لوتکەی کێوەکانی پێنجوین گەرابوونەوە پاش ئەوەی کە تەمێیەکی چاکی هێزە چەپەلەکانی خومەینیان کرد کە لە بیریان نەچێتەوە ٠

رتلی پالەوانە گەراوەکان بەناو کۆمەلانی جەماوەری پارێزگاکە کە سەرتاپا هانبوونە دەرێ بۆ پێشوازی کردنی پالەوانە دلێرەکان سەربازانی سەرەك صدام حسین بە نارەحەت بەناو خەلکەکەدا تێپەرێ ٠

راوەستانی جەماوەری پارێزگاکە دووپاتی ئەوەی کردەوە کە ئەوپەرێ ئامادەیە بۆ جەنگانو گۆرکردنی مەبەستە پیسەکانی دەستەی خراپەو داخ لەدلی خومەینی لەسەر سنوورە پتەوەکەمان ٠

لەپێشەوەی پێشوازیکاران هاورێ سعدی مهدی صالح ئەندامی سەرکردایەتی قوتریو رازگری نهێنی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستی نووسینگەی رێکخستنی باکوورو بەرێز زهیر قادری پارێزگاری تەئمیمو هاورێیان رازگری نهێنیو ئەندامانی سەرکردایەتی حزب لە تەئمیمو هاورێیان رازگری فەیلەقی یەکی پالەوانو لێپرسراوانی رێکخراوە جەماوەریەکان بوون ٠

هاورێ سعدی مهدی صالحو بەرێز پارێزگارو هاورێ رازگری نهێنیو ئەندامانی لق دەستیان کردە ملی فەرماندەرەکانی پێکهاتووە پیشەیەکانو پیرۆزبایی ئەو سەرکەوتنە گەورەیەیان لێ کردن کە سەربازە بەجەرگە پالەوانەکانمان لە پلیشاندنەوەو تێکشکاندنی هێزە دەستدرێژیکارەکانی دوژمن وەدییان هێناوە ٠

، جەماوەری پارێزگاکە رۆژێکی بەختەوەریان لە مێژوودا بەخۆوە بینیو لەو گۆرانیو هاوارو هەلپەرکێو کارە میللیەیاندا خۆشەویستی خۆیان بۆ سەرکردەی سەرکەوتن بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسینو کۆبوونەوەیان لەدەوری ئالای رەوا دەرئەبری کە سەرەکی فەرماندە صدام حسین هەلی گرتووەو دووپاتی ئەوەشیان کردەوە کە هەمیشە گیانی خۆیان بکەنە قوربانی نیشتمانی خۆشەویستو پاراستنی ٠

دراما ـ پاشماوە

جەرگبر رادەکێشێ)(١) ، پاشان کاکی ئامادەکەر ، خۆی ، دووجارو بە دوو شێوەی جیا ، وەلامی پرسیارەکە ئەداتەوە ، کە لە هیچیانا راستیی نەپێکاوە ، جارێکیان ئەلێ (ووشەکە ، مانای بوون ، یان هەناسەدان دەگەچەنێ) ، جاری دووەمیش بە دووبارەکردنەوەوە ئەلێ (ووشەکە مانای تەمسیل کردنی ، لەبەرچاوی بینەراندا) ، لێرەدا ئەوەندە ـ ئەلێم ، هێندەی نە ئەهێنا ، کاك (فاریق) بەو شێوەیە ئەوو شەیە لە خۆی بشێوێنێو تا ئەو رادەبە بیخاتە تەهامەتیی ئەو گێرمەو کێشەیەوە ، ئەگەر کاك (فاریق) ، بە مێژووی شانۆی گریکدا شۆربوایەوەو لە بنەماو رەگی زاراوەکەو وردبوایەتەوە ، چ پێویستی بەو بگرەو بەردەیە نەئە کردو بە ئاسانی بۆی دەرئەکەوت ، (کەزاراوەکە ، دا تاشراوی ووشەیەکی یۆنانییە ، کە مانای (کار) دەگەیەنێ ، ئەنجا یان ئەوەتە ئەو (کار)ە ، لە ژیانی رۆژانەدا بەجێدێ ، یان ئەوەتە لەسەر تەختەی شانۆو بە هۆی گێرانەوەی (کار)ەکەوە بەنواندن ، بە ئاکام دەگات)(٢) ٠

ماوەیەتی

دیسانەوە ـ پاشماوە

لەگەل ئەو لێشاوە کتێبە هەمە جۆرانەی لەو (دور النشر)انەدا دەردەچن ئایا چەندیان زیندووەو مانەوەی لە چارە دەنوسرێو خاوەنەکانیان دەشێ سبەی رۆژ بچنە خانەی دیستۆیفسکیو گۆرکیو شتاینبیك ٠٠٠ هتد ؟

وا بزانم سالی سێ چوار (گابریل گارسیا مارکیز) هەلناکەوێ بەلام سی چل یا پتر کتێبی قەبارە گەورەو رۆمانیش دەردەچێ ٠

گرنگیی بلیمەتو هەلکەوتووەکانی دنیای هونەر بە گشتی لە ژمارەی کتێبە چاپکراوەکانیانا نیە بەلکو لە ناوەرۆکی چاپکراوەکانیانایە ، یان بە مانایەکی تر بە چەندێتی نیە بەلکو بە چۆنێتییە ٠

لەوانەیە زۆر کەس ئەو بیرو خولیایانەی (تولستۆی و پوشکینو داڤنشیو مۆزارت ٠٠٠ هتد)یان بە بیردابێ ، بەلام ئایا توانراوە وەك ئەوان دابرێژنە قالبێکی نەمریو مەزنییەوە ؟

ئەم مەسەلەیە گەلێ گرنگترە لەوەی کە هەر سێ مانگێو کتێبێك چاپکرێو بە چەند رۆژ جارێکیش نوسینێ بلاو کرێتەوە

ده ئامۆژگاری ـ پاشماوە

قوتابخانەکەت بکە لە رووی : هەرەوەزیو هونەرو وەرزشو بلاوکراوە جۆربەجۆرەکاندا ٠

٧ ـ قوتابخانەکەت مالی خۆتە ، وەکو خانووەکەی خۆتان بگرە زیاتریشی لە هەموو روویەکەوە ئاگاداری بکە ٠ لە دیوارو دەرگاکانی مەنووسە ، شووشەو کیلۆنو کورسییەکان مەشکێنە ٠

٨ ـ خۆت بکە بە پێشرەو هەفتەی جارێك یان دوو ، کۆمەلێك قوتابی وریاو زیرەك لە خۆت کۆبکەرەوە ، پۆل بە پۆلو بەش بە بەشی قوتابخانەکەت پاك بکەنەوە ٠

٩ ـ لە ژیانتا دلسۆزو لە سەرخۆبە ، گیانی یارمەتی بەسەرتا زال بێت ٠ چاکەی هەموو کەست بووێ ٠ یارمەتی لێقەوماو هەژاران بدە ٠

١٠ ـ ئەم ئامۆژگاریە برایانەت پێشکەش دەکەم کە باوکم لە گۆڤارێکەوە بۆی وەرگرتمو خۆم بە پێی توانام پەیرەوی دەکەم ، هیوادارم کە تۆیش کەلکی لێببینی ٠٠

« لە کۆتایی خالەکاندا ناوی « برای دلسۆزت کاکە شوان » نووسرابوو »

ـ بابە خۆ کاکە شوان ئەناسم یەکەمەکەی پۆلی پێنجەم بوو ، بەراستی زۆرم خۆش دەوێ ، زۆر قوتابییەکی لەسەرخۆو ژیرو زیرەکە ٠

● زۆرباشە کورم ، هیوادارم تۆش وەکو ئەوبیتو هەموو جارێك ئەو ئامۆژگاریە بەسوودانە بخەیتەوە یادی خۆتو پەیرەوی بکەیت ٠٠

« هەلۆ جانتاکەی پێچایەوەو ووتی بابە نەختێ پرسیاری بیرکاریم هەیە یا برۆم بەجێیان بێنم ٠٠و رۆیشتە ژوورەکەی خۆی

رێگای راست ـ پاشماوە

خەلکی کوردو وەلامدانەوەی پێداویستە مەشروعەکانی ، لەو ناوەدا ، لەرووی ناوەوە ، حکومەتەکانی پێشو ، کەمتمانەیان بە لایەنی عەشائریو ناکۆکی ناو خۆی کۆمەلایەتی کوردی دەکرد بۆ سارێژکردنی برینەکە ، دەستەیەكو خاوەن سوودی خۆیی لە ناوەوەی کۆمەلی کوردەواریدا دروستبوو ، کە وەك چۆن لە دەرەوە ، هێزانێ هەن سوودیان لە بەردەوامیو مانەوەی وەرەقەی مەسەلەی کوردا هەبوو ، بۆ تەنگ هەلچنین بە عیراق ، ئەوانیش گەیشتنە ئەو رادەیە لە سوود وەرگرتن لە مانەوەی ئەم مەسەلەیە بەبێ چارە ، لە ئەنجامدا وەك ئەوانیان لێهات ، هەتا هەندێ لەو دەستەیە وا بوون بە بازرگان لە مەسەلەکەدا ، خەتێکی وەهمیان دروستکرد لە نێوان خۆیانو سەرکردایەتی عەشائیری دواکەوتوو گومان لێکراوی بزوتنەوەکەدا ، کە هۆ بێ بۆ مانەوەی ئاگرەکە بە داگیرساوی تا سوودی بازرگانی خۆیان بپارێزن ٠ کە شۆرشی ١٧ـ٣٠ تەموز بەرپابوو ، بە مەبدەئیەتو لەبەر رووناکی بیروباوەری مرۆڤایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالستداو بە تەوجیهاتی راستەوخۆی رابەری شۆرشەکەی صدام حسین ، روویان کردە چارەسەری بنەرەتی مەسەلەکەو کەوتن بەسەر ئەم هەموو گرێ گرانانەدا ٠ لەبەرئەوە ، ئێمەو مانانی نیشتمانپەروەر ، هەر لە زووەوە ، هەستمان بەوە دەکرد ، کە ئاسان نیە ، هەموو کۆسپەکانی سەر رێگای چارەسەرکردنی ئەم مەسەلەیە بەشەوو رۆژێ تەواو ببێ٠، وە لەبەرچاومان بوو ، هەروەك ، لە دەرەوە ، ئەو لایەنانەی سوودیان لە مانەوەی مەسەلەی کورد وەك وەرەقەی یاریدا هەیەو کۆسپ دەخەنە بەردەم ئەم دەستکەوتە مەزنە ، هەروەها ئەو دەستە خاوەن سوودە خۆپەرستە لە ناوچەکدا ، بەخۆکردن بە ناو رەوتەکەدا کۆسپ دەخەنە رێگای ، ئەگەر بە رێگای ناراستەو خۆش بێ ، نەء ، بەلکو ئێمەو مانان لە مەوقفو مەوقعی دلسۆزییەوە ترسی دووەم زیاتر لە یەکەم دەیهەژاندین چونکە بەدیهییە ئەگەر ترسی دووەم بن بر کرا بە کۆمەلو یەك هێز ترسی یەکەم گۆر دەکرێ ٠

[وە سەرەکی فەرماندە صدام حسین لە ناميلکەی ـ یەك سەنگەر یان دوو سەنگەردا ـ بە ئاشکرا دەستی بۆ ئەم راستییە کێشاوە] ٠

● ماویەتی ●

گەلی کورد ـ پاشماوە

ئەندامانی دەستەی گشتی کشتوکالو چاککردنی کشتوکال پیرۆزباییان لە سەرکەوتنەکانی سەربازە پالەوانەکانی کەرتی باکوور کردو لەو بروسکانەدا کە بۆ بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسینیان لەکۆتایی ئەوکۆرەدا کە پێنجی ئەم مانگە دەستەکە بەستوویەتی بەرز کردۆتەوە تیایاندا دەریان بریوە کە ئەیانەوی ببن بە مطوع بۆ شەرەفی بەشداربوونیان لە دروست ـ کردنی سەرکەوتنەکانماندا دژی داگیرکارە زووت کارەکان شان بە شانی پالەوانانی فەیلەقی یەك بەربکەوێ ٠

دیسان ئەو لاوە پێشکەوتووانەی کە سەر بە یەکێتی گشتی لاوانی عیراقن و لقی دهۆکن ئامادەیی خۆیان بۆ خۆبەخت کردنو قوربانی دان بۆ پاراستنی یەکێتی میللەتو خاکی پیرۆزی نیشتمان لە کۆتایی ئەو کۆرەدا کە لق بۆی بەستن بروسکەیەکیان بۆ بەرێز سەرەکی فەرماندە بەرزکردەوەو سلاویان لەو سەرکەوتنە مەزنانە کرد کە سوارە دلێرە چاونەترسەکانی عیراق رۆژ لە دوای رۆژ دژی هێزە دەستدرێژیکارەکانی رژێمی ئێران وەدیدەهێنن ٠

لە هەردوو کۆرەکەدا ئەو دۆخەی خەباتی ئەمرۆیان باس کردوو لە دەوری جەماوەری میللەتەکەمان دووان کە پتەوکاری جەنگی خۆراگرتنو بەرەنگاربوونەوەی ئەو رەشەبای زەردەنە کە لە قومی تارانەوە هەلئەکات ٠

سەرەکی فەرماندە صدام‌حسین پێشوازی ئەو پاڵەوانە عیراقی‌یە مەردانە دەکات بەئاڵای سەرکەوتنەوە گەڕانەوە

خومەینی سەرزەنشتمان ئەکات

مصلح جەلالی

کات ئەڕواتو تێئەپەڕێ کاروانی پێشکەوتووی میللەتی عیراق هەنگاوی بەتواناو سەرکەوتوانەی خۆی ئەنێو عیراقی خۆشەویستمان ڕۆژ لە دوای ڕۆژ لە برەوو گەشەسەندندایەو سەربازە دلێرەکانیشمان گیان بەخشەکانی کوردو عەرەب بە درێژایی سنوورمان بەوپەڕی لەخۆبووردنو وەبەرزیو خۆبەختکردنەوە لەسەر سنوورەکانمان دەست لە هێزەکانی ڕژێمی چاوچنۆکی ئێران ئەوەشێننو ڕێگەی داگیرکار نادەن پێ بێتە خاکەکەمانەوەو پیسی بکەن !

ئەم هێرشەی دوایی کە ئێران لەناوچەی پێنجوێنەوە کردیە سەر کوردستانی عیراق سووپای دلێری عیراقو چەك بەدەستەکانی عیراق سەرلەنوێ بەوپەڕی سەرکەوتنەوە تەمێی هێزەکانی ڕژێمی ئێرانیانی تەڵەکەبازیان کردوو بۆیان دەرخستن کە لە هەرلایەکەوە بیانەوێ خاکی عیراق داگیربکەن عیراقی‌یەکان سەربازو چەك لەشان منداڵو گەورە نێرو مێ دلێرانەو بێ دەربەست بەرگری لە خاکی پیرۆزی عیراق ئەکەنو وەك ئەو تێکشکاندنانە تێکیان ئەشکێنن کە لە بەرەکانی جەنگدا بە دەستی ڕۆڵە عیراقی‌یە نەبەردەکان تووشیان‌هات .

بەڵام ئەوەی سەیر بێ ئەوەیە کە ڕژێمی بێ‌مێشکی ئێران بە پیر هیچ بانگەوازێکی خێرخوازانەوە بۆ وەستاندنی شەڕ نەچووەو عیراق لە مەڵبەندی تواناو سەرکەوتنەوە بۆ وەستاندنی شەر بە پیر هەموو بانگەوازێکەوە چوو کە زیان بە خاكو سەربەستیمان نەگەیەنێ .. کەچی خومەینی سەرزەنشتی ئەو دەستانەمان ئەکات کە لێیان وەشێنراو (٢٥) هەزار سەربازیان کوژراو سووپاکەی بە تەواوی شکستە بوو .. بەڵێ خومەینی ئێستاش لەخەو هەڵنەستاوەو وا ئەزانی شەڕ شاییو سەیرانەو لەوە نەگەیشتووە کە شەر کاولکردنو خوێن ڕشتنە ئەیەوێ کاتێ کە هێزەکانی هێرشیان هێنایە سەر سنووری عیراقی خۆشەویستمان عیراقی‌یەکان بە پیریانەوە بچنو خوانیان بۆ برازێننەوەو گوڵاویان بەسەردا بکەن .. نازانێ کاتێ کە سەربازێکی عیراق بینی کەوا سووپای دوژمن هێرشی ئەهێنێتە سەر خاکەکەیو هەڕەشە لە سەربەستیو لە پێشکەوتنی ئەکات تا هێزی تێدابێ دەستی خۆی لەو دوژمنە ئەوەشێنێت بێ‌ئەوەی دەربەست ژیان‌بێ قوربانی ئەداو سەری خۆی دائەنێ – نازانێ کە عیراقی‌یەکان بە کوردو عەرەبەوە لە دەوری سەرەکی فەرماندە صدام حسین کۆبوونەتەوەو بزانن کە دوژمن زیان بە خاکەکەیان ئەگەیەنێو ئەیەوێ داگیری بکات هەموو بەو گیانەوە کە گیانی بیروباوەڕی شۆڕشی ١٧–٣٠ی مەزنی تەموزە دەست ئەدەنە چەكو سنوورەکانمان وەك شوورایەکی سەخت ئەپارێزنو دوژمن لەناوئەبەن .. ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ئێران وەك بەم ئەندێشانەوە ئەژیو بەداخەوەیە جارێك لە جاران لە هێرشەکانیاندا ئەشکێن ئەوەی لە بیر نیە کە گەلانی ئێران هیچ کات لەگەڵ ئەو ڕژێمو ئەم شەڕەدا نین کە خومەینی تەڵەکەبازو دارودەستەکەی بە یارمەتی حافظ ئەسەدی تاوانبارو قەزافی خوێنڕێژ بۆ خزمەتی ئیمپریالیزمو زایۆنی بەسەر عیراقی خۆشەویستماندا سەپانین بەڵێ گەلانی ئێران .. کوردی کوردستانی ئێران هیچ دەمێ ئەو ڕژێمە پەسەندناکەنو نایانەوێ کە سەد ئەوەندەی ڕژێمی شا تووشی کوشتنو برینو لەسێدارەدانو وێرانیو برسێتیو بێکاریو نەزانینی کردوونو ئەوانن کە ئەرکی ڕووخاندنی ڕژێمی ئەم دەستە خۆفرۆشانەی قومو تاران بکەوێتە ئەستۆیان چونکە خۆیان زۆر باش لەوە گەیشتوون کە ئێمە هەمووکات برای هەموو گەلانینو ڕێزی دراوسێتی ئەگرینو ئەو عیراقیانەین کە بۆ بەرگریکردن لە خاكو لە سەربەستیو دەسکەوتە مەزنەکانمان شەڕ ئەکەینو نایەڵین دووژمن وڵاتەکەمان داگیربکاتو ئێمەش دیل بکات ..

بێ‌گومان گەلانی ئێران ڕاستی ناڵەباریو خوێنڕێژیو خۆفرۆشی ئەو ڕژێمە چاك ئەزاننو هەروا دەستە ئەژنۆ دانەنیشتوون خەباتی سەختی بێ‌برانەوە ئەکەنو تەختو تاراجی ئەو ڕژێمە تێك‌دەدەنو دەیڕوخێنن .

لە هەولێر
ئێوارەکۆڕێکی شیعری دەزگاکەمان

لەئێوارەی ڕۆژی پێنج‌شەممەی ڕێکەوتی ١٩٨٣/١٠/٢٧ لقی دەزگاکەمان لە هەولێر ، ئێوارە کۆڕێکی بۆ شاعیرە لاوەکان ڕێکخست .. لەپێشەکیدا لێپرسراوی لقی هەولێر وتارێکی خوێندەوە تیایا وتی :

«لە بەرهەمی ئەم برایانەدا بڕوابوونی تەواو بەخۆو خۆبەستنەوە بە بیری پێشکەوتنخوازو هەڵبژاردنی وشەی پڕو بریقەدار دەبینین ، خۆشەویستی عیراقی گەورەو بیرە نەوتەکانیو عیشقی کوردستانی ئازیزو گێڕانەوەی شاعیرانەی سەربڕینی تازە بووکی مەندەلی بەدەستی خوێنڕێژەکانی ڕژێمی نەفرەت لێکراوی خومەینیو ئازایەتی کوردو عەرەبی عیراق لەداستانی حاجی ئۆمەرانداو شۆڕ بوونەوە بۆ ناوەوەی مرۆڤی سەردەم ... ئەمانە سەرجەمی بابەتەکانی شیعرەکانن » .

لەپاشا شاعیرەکان دەستیان کرد بە خوێندنەوەی بەرهەمەکانیانو ئەوانەی شیعریان خوێندەوە ئەم برایانە بوون :

عبدالله سلیمان ، هیوا ساڵەیی ، عبدالله محمد عبدالله جمال محمود ، ابراهیم عمر صادق ، حسام‌الدین نوری ، خالد کۆچەر (کاك ناظم دلبەند لەبری خوێندیەوە) ، جلال ملاحسن خوشناو تحسین مولود خضر

خەڵکێکی زۆر لە شیعرو ئەدەب دۆستانو هاووڵاتیان کوێیان لەم شاعیرانە گرت .

ئەوی شایانی باسیش بێ ٢٣ شاعیری لاو بەرهەمیان بۆ ئەم کۆڕە ناردبوو ، بەڵام لەبەر کەمی وەخت تەنها ئەو هەشت کەسەی سەرەوە شیعریان خوێندەوەو داوای لێبوردن داوا لەوانی تر دەکەینو هیواداریین لە کۆڕەکانی داهاتوومانندا بەشداری بکەن .. ئەمەش ناوەکانیانە :

ڕزگار اسماعیل ، سلیمان ابراهیم ، پوشو خدرنادر دلژان زەندی ، حەمە میرزا مەنمی طارق صدیق ، ابراهیم احمد شوان ، صباح ڕەنجدەر ، عمر حسن ، شاکر محمد غریب دلشاد ڕەواندوزی ، مغدید ازموون ظاهر حەمە امین هەڵەت عزالدین ، کامەران بێباك ،

لقی هەولێر
عبدالوهاب طالبانی

جیهانی منداڵان

نامەکانتان گەیشت
سوپاستان دەکەین

گۆشەی جیهانی منداڵان، نامەو بەرهەمی زۆری بۆ دێ ، ئەو بەرهەمانە ، هەندێکیان ، دوورو درێژن ، لەم گۆشە بچوکەدا جێیان نابێتەوە ، هەندێکیان ، دووبارە لە زمانەکانی ترەوە وەرگێڕراون کە لەوبەر بڵاوکراونەتەوە ، هەندێکی کەمیان شایانی بڵاوکردنەوە نین چونکە جگەر گۆشەکانمان سوودێکی وای لێوەرناگرن . بۆ هەموو ئەوانە ، سوپاسو ڕێزمانو داوای لێبوردنو ئەمە هەندێ لەم بەرهەمانەن یەکێ لەو هۆیانەی لە سەرەوە باسمان کرد ڕێیان لە بڵاوکردنەوەیان گرتوە :

هۆنراوەی : بەرخۆڵەی بێ شوان ، تەختەی ڕەش ، ڕازی ئەوین .

چیرۆکی : گەڕانەوەی باڵندە ، دزی ناو باج ، پەرەسپیو خانوەکەی ، باخچەی منداڵان .

به بۆنەی کردنەوەی قوتابخانەوە
دە ئامۆژگاری بۆ قوتابیان

غریب ڕەئووف

دوێنێ ئێوارە وەك ڕۆژانی تر ، پەڕەی ڕۆژنامەکەم ئەدا بەیەکدا دوای ئەوەی لە خوێندنەوەی بوومەوە ، خەریك بووم لەسەر مێزەکەی بەردەمم دام ئەنا ، هەڵۆی کوڕم بە پێکەنینو خۆشی‌یەوە جانتای کتێبەکانی بەدەستەوە بوو ...

– بابە نەتزانی کتێبمان وەرگرت ؟

● ئا بیانهێنە بزانم ... ئەم هەموو کتێبە جوانانەت وەرگرتووە ...

– ئەمە هەموویان نییە ، کۆمەڵێکی تریشە لەسەر مێزەکەی ئەو دیو لەگەڵ دەفتەرو کەرەستەکانی تریشدا داماون ،

بەڵام بابە کتێبی زانیارییەکەم لەوە ئەچێ کۆن بێت چونکە بەرگێکی نایلۆنی تێگیرا بوو .

« هەڵۆ کتێبەکانی هێنا چەند دانەیەکی تریشی کۆن بوو منیش هێنام بەوردی سەیرم کردن بزانم پەڕەیان نەدڕاوەو خراپ نەبوون ... ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام چەند دێڕێك نووسین بوو لە پەراوێزێکی نیو لاپەڕەیی کتێبە زانیاریەکەدا نووسرابوو . منیش بەوردی خوێندمەوەو دوایی هەڵۆی کوڕم بانگ کردو بۆم خوێندەوە ، نووسینەکە بەم جۆرە بوو » :

[برای قوتابیم ! ئەی ئەو برایە کە نازانم کێیت.. بەڵام ئەزانم قوتابیتو لە پۆلی پێنجەمینی وە ئەمساڵ لەم کتێبەی مندا دەخوێنیت، گوێ بگرە با چەند ئامۆژگارییەکی دڵسۆزانەت پێ ڕابگەیەنم] :

١ – ئەو کەرەستە زۆر بەهایە کە لە قوتابخانە وەرتگرتووە نرخێکی باشیان بەرێو بە چاوێکی ڕێزەوە سەیریان بکەو بە باشی بیانپارێزە !

٢ – بەرگی تەواو بۆ کتێبەکانت بکە پەڕەکانی مەژاکێنە ، زۆر لە سەریان مەنووسە چونکە ئەمساڵ تۆو ساڵێکی تر قوتابیەکی تر تیایاندا دەخوێنێ .

٣ – لەم نیشتمانە خۆشەویستەماندا هەموو ڕەنجو بۆ خەرجکردنێك دەبێ دەرامەتو دەستکەوتێکی ببێت ، دەرامەتی تۆش سەرکەوتنو دەرچوونتە ، کەمتەرخەمی لە تێکۆشانو خۆئامادەکردانا نەکەیتو ، ڕۆژبەڕۆژ وانەکانت ئامادە بکەیتو ئەرکی ئەمڕۆ نەخەیتە سبەی ..

٤ – گوێ ڕایەڵی ئامۆژگاریو ووتەکانی مامۆستایە ، لە پۆلدا بێدەنگ‌و گوێگربە . لە چ باسو خاڵێك نەگەیشتی پرسیار بکەو داوای ڕونکردنەوە بکە .

٥ – چ لە پۆلەکەتداو چ لە قوتابخانەکەتدا هاوڕێی قوتابی باشو وریا بە ، لەگەڵ کەسانی ئاشووبو بزێودا مەگەڕێ ..

٦ – یاریدەی مامۆستاکانت بدە لە هەموو ڕوویەکەوە ، بەشداری چالاکی

بڕوانە ل ٧

شیعرێ بۆ منداڵان

هەردەوێڵ کاکەیی

دیم منداڵێ جوان بەتەمەن هەشت ساڵ
ناسکۆڵەو خرپن شێوەی قژ زەرد کاڵ
جانتای لەبن قۆڵ ئەڕوا بەڕێوە
ئەتگوت بارە ئاسەوڕووی پاڵە کێوە
بەدەم ڕێگاوە ئەیوت گۆرانی
بە ئاوازی خۆش شێوەی سۆرانی
کاتێ گوێم ڕاگرت لەگۆرانی‌یەکەی
سروودی ئەخوێند بۆ وڵاتەکەی
ئەمیش سروودەکەیەتی :–

هۆ وڵاتەکەم خۆشەویستەکەم
ڕۆحو دڵو لەشم بۆت فیدا ئەکەم
ڕێگام لە پێشە بۆ قوتابخانە
جێگای زاخاوی بیرو هۆشمانە .

هۆ وڵاتەکەم کۆشك تەلارەکەم
تۆی جێگای گەلوکەسو کارەکەم
ئەوەی ناحەزتە زەویری ئەکەم
بەبیرو زانین یەخسیری ئەکەم

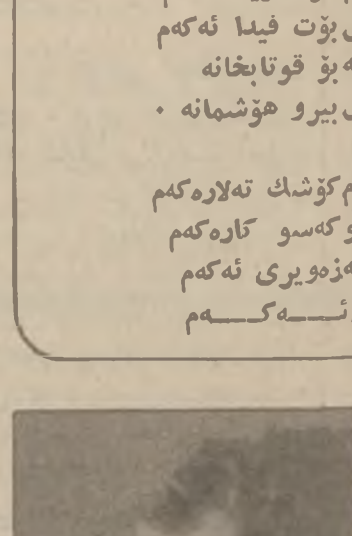

ژوبان یوسف

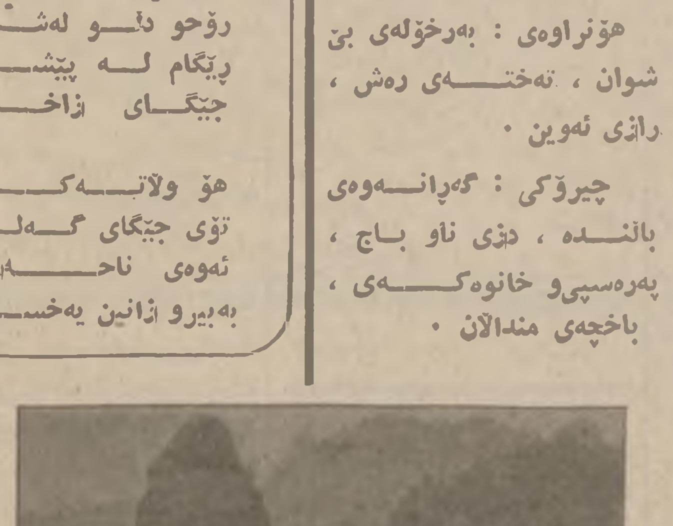

ژیان و خۆشەویستی

ئەم ماڵەت شاد

نازم

● کاك عثمان احمد جاسم وەك ئەکتەرێك لە ساڵی ١٩٧٤ لەگەڵ تیپی یەکێتی نەقابەکانی کرێکاران لە هەولێر هاتە سەر شانۆ ..

● تا ئێستاکە لە ژمارەیەکی زۆری شانۆگەری یەکانی هەولێر بەشداری کردووە ، وەك شانۆگەری کێ بەرپرسیارە – مارەیی – بەرگردووری ئاخر زەمان – میزان – دوا جاریش شانۆگەری بەزۆر کراوە بە دکتور ، ئێستاش پرۆڤە دەکات لە شانۆنامەی (کەوەکانی قەرەچوغ) کە هونەرمەند طلعت سامان نوسیویەتیو دەریدەهێنێ ..

● دەربارەی ئەکتەری ڕاستەقینە دەڵێ :–
پێویستە ئەکتەر بەر لە هەموو شتێك ڕۆشنبیر بێو لەو دەقە شانۆیی‌یە گەیشتبێ کە دەیەوێ تەمسیلی تێدا بکات ...

● عثمان احمد جاسمی ئەکتەر ئێستاکە ئەندامی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کوردە لە هەولێر ...

هاوکاری
٥٦٧٥٧٨٨

بەڵێ .. بەڵێ صدام حسین سەرکردەو رابەرمانە

هاوکاری

التضامن

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

سـالی ١٩٧٠دا دەرچووە

دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕیو سەرنووسەر
مصلح مصطفی جلالی

● پێنج شەممە ١٩٨٣/١١/١٧ ژمارە ٧١٢ ● ٨ لاپەڕە — بە ٥٠ فلسە — ● الخميس ١٩٨٣/١١/١٧ العدد ٧١٢ ●

لەم ژمارەیەدا
● بەرێ کردنی جەنگاوەرانی گەلی کوردمان لەسلیمانی‌یەوە بەرەو بەرەکانی جەنگ ل٢
● ئەدەب رۆشنبیری ، ئاسۆی‌هونەر لە لاپەرەکانی ٣و٤و٦ دا .

بەرێز سەرەکی فەرمانده پێشوازی دەستەیەکی تری جەماوەری پارێزگای هەولێر دەکات

بەیانی رۆژی دووشەممەی رابووردو بەرێز سەرەکی فەرمانده صدام حسین پێشوازی دەستەیەکی تری جەماوەری خەڵکی هەولێری کرد ، لەوانەی ماڵو مێردیان بۆ پشتیوانی جەنگی رەوامان دژی رژێمی ئێرانی داخ لە دڵ بەخشیوە .

لەم چاوپێکەوتنەدا کە بەرێز محی‌الدین معروف ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش جێگری سەرەك کۆماری تیا ئامادە بوو ، جەماوەری گەلی کوردمان لە هەولێر بەوەفاییو دڵسۆزی خۆیو کۆبوونەوەی لە دەوری سەرەکی فەرمانده صدام حسین دووپات کردەوە .

هاوڕێ سعدی مهدی صالح:

رێزو سڵاو لە ئازایەتی رۆڵەکانی گەلی کوردمان

هاوڕێ سعدی مهدی صالح ئەندامی سەرکردایەتی قوتری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ئەمین سری نووسینگەی رێکخراوی باکووری حزب سڵاوو رێزی ئاراستەی هەڵوێستی ئازایانەی رۆڵەکانی گەلی کوردمان کرد لە مەیدانەکانی جەنگداو بەشداریان لە بەرەنگار بوونەوەی دەستدرێژی رژێمی ئێرانی .

هاوری ئەندامی سەرکردایەتی قوتری سەربازگەیەکی مەشق لە پارێزگای تأمیمو چاوکەوتنی لەسەردانەکەیدا بۆ بە خۆبەختکارانی پارتی دیموکراتی کوردستان دووپاتی کردەوە کە شەرەکانی کەرتی باکور بۆ جیهانی سەلماند کە یەکیتی گەلەکەمان سەختو پتەوەو کۆبوونەوەیان لەدەوری ئاڵای رەمزی دەستەڵاتی نیشتمانیمان بەرێز سەرەکی فەرمانده صدام حسین توانای ئەوەی هەیە توندترین لێدان ئاراستەی سەرسەری هێزەکانی رژێمی ئێرانی داخ لەدڵ بکاتو نەخشەی دوژمنایەتی کاری چەپەڵی لەبار بەرێو خەونەکانی لە سەر سنوورمان گۆر بکا .

لە بەیاننامەیەکی سەرکردایەتی نەتەوەیی حزبدا :

پیلانگێران هەر بەردەوامن لە خەریك کردنی رژێمی شۆڕشگێری عیراقدا بۆ ئەوەی بتوانن خۆیان بەتەنیا دەست لە شۆڕشی فەلەستین بوەشێنن

حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست سڵاوی ئاراستەی خەباتی گەلی عەرەبی فەلەستین کرد لە ناوو لە دەرەوەی نیشتمانی داگیرکراودا و پشتگیری خۆی دووبارە کردەوە بۆ رێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستینو ئەو هێرشەی ئاوانبار کرد کە رژێمی سووریا بەرپای کردوە دژی گەلو شۆڕشی فەلەستین .

بەیاننامەکە وتی ماوەی چەند هەفتەیە کە شۆڕشی فەلەستین کە نوێنەرەکەی رێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستینە دووچاری هێرشێکی جانەوەرانە بوە لە هێزەکانی سووریاوە بە یارمەتی هێزەکانی لیبیاو خۆیان لە ژێر پەردەی ئەو ناکۆکی‌یەدا شاردوەتەوە کە سازیان کردوە دژی جوولانەوەی (فتح)و بەم جۆرە دەستیان کردە گولە بارانو بۆردومان کردنی ئۆردوگای (نهر البارد)و (بەدداوی)و گەڕەکە هێمنو ئارامەکانی تەرابولس . مەبەستیش لەمە ئەوەیە رێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستین لەناوبەرنو مافی سەربەخۆیی بڕیاری لێ زەوت بکەنو خەباتی چەکدارانەی گەلی عەرەبی فەلەستین دوایی پێ بێننو بەم جۆرە سەرشۆڕ کەن بۆ ئیمپریالیزمو بە تەواوی مەسەلەی فەلەستین بتوێننەوەو مافە تەتەوایەتی‌یە مێژوویینەکەی گەلی فەلەستین پێ‌شێل بکەن لە خاكو نیشتمانیا .

هەروەها بەیاننامەکە وتی حزبە مەزنەکەتان حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستو شۆڕشەکەی لە عیراقدا بەرهەڵستی هەموو ئەم پیلانانەی کردوەو دەورێکی سەرەکی‌ی گێڕاوە لە گۆڕ کردنی پیلانی کامپ دەیڤیدداو هەموو جۆرە یارمەتیەکی ماددیو سیاسی پێشکەشی رێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستین کردوە .

دیسان بەیانەکە دەڵی : رژێمی ئێران هێرشی خۆی گەرم دەکاو رژێمی زایۆنی‌یش کە هاوسوێندیەتی بەردەوامە لە هێرشا بۆسەر خوارووی لوبنانو لە هەمان کاتدا ئێران هێرش دەباتە سەر رۆژهەڵاتی بەسرەو سەرووی عیراقو سووریا هێرش‌دەباتە سەرووی لوبنان .

رژێمی بەکرێ گیراوی سووریا بە هاوکاری لەگەل قەوارەی زایۆنیدا هەوڵی ئەوە دەدەن شۆڕشی فەلەستین زیندەبەچاڵ بکەنو ئەوە بهێننە بەرهەم کە قەوارەی زایۆنی بەتەنیا نەیتوانی لە خوارووی لوبناندا جێ‌بەجێ‌ی بکاو بەم جۆرە ئیمپریالیزمە ئاغاکانی ڕازی بکا .

بەرێز سەرەکی فەرمانده صدام حسین سەرۆکایەتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجومەنی وەزیران دەکات

پێری بەیانی بەرێز سەرەکی فەرمانده صدام حسین سەرۆکایەتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجومەنی وەزیرانی کرد .

لەو کۆبوونەوەیەدا کەنزیکەی چوار سەعاتی خایاند لەو کاروبارانە کۆڵرایەوە کە لەبەر نامەی کاری ئەنجومەندا بوون لەوانە پێداویستی‌و بنەرەتەکانی ناردنە دەرەوە بۆ خوێندنو رێکخستنی دەرچوون لەقۆناخەکانی خوێندنی گشتیو پیشەیی‌و خوێندنی بالاو بریاری پێویست دەربارەیان درا .

لە کۆبوونەوەکە بەرێز عزة ابراهیم جێگری سەرەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورشو بەرێزان ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش طه یاسین رمضان جێگری یەکەمی سەرەك وەزیرانو طه محی‌الدین معروف جێگری سەرەك کۆمارو بەرێزان ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورشو هاوڕێیان ئەندامانی سەرکردایەتی قوتری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالستو بەرێز سەرەکی دیوانی سەرۆکایەتی کۆمارو بەرێزان وەزیرەکانو ژمارەیەك لە کاربەدەستانی دەولەت ئامادە بوون .

صدام حسین رابەرو سەرکردە

پار ، لە ١٣ی ئەم مانگەدا بوو سەرجەمی گەلی عیراق، پیاو ژن ، لاو پیرو . عیراق ، هەموو عیراق، رژانە سەر شەقامو بەیەك دەنگ ، لەباوەرێکی پتەوەوە ، لەناخی دڵەوە دەنگیان بەرزکردەوە (بەڵی .. بەڵی بۆ صدام حسین). سەرکردەو رابەرو مامۆستا .

ئەم رووداوە مێژوویيە لەژیانی گەلی عیراقدا ، لاپەرەیەکی تری گەشی رەوتی سەرکەوتوویەتی ، بەرەنگار بوونەوەیەکی تری ئازایانەی گەلی عیراقە لەرووی گەردەلولی ژەردا کە لەئاستی (صدام حسین)ی رەمزو سەرکردەدا چاوی کوێر بووە .

عیراقی بالا ، بەختەوەری گەلی عیراق ، ئاوەدانی عیراق ، یەکیتی نیشتمانی پتەومان ، هەموو بەنەخشەو بیرو کردەوەو توانای صدام دروست بووە ، کاروانمان کە سەربەرز، روو لەخۆری رووناك دەرواتو لەسەر کەوتنێکەوە بۆ سەرکەوتنێکی گەورەتر بۆیە دێتەدی چونکە صدام حسین رابەری کاروانەکەیە . بژیت ئەی صدام حسین ...

هەروەزی سەربەرزیو سەرکەوتنمان دەبێت. هەموو گەل شمشیرە بەقەد صدام حسینەوە.. رووناکی چاوی هەموومانی .. بۆ پێشەوە هەموو گەل لەگەڵتایە .

● هاوکاری ●

هێزە دلێرەکانمان دەستی مەردانە لە دوژمنی داخ لە دڵ دەوەشێنن

جەنگاوەرە دلێرەکانی سوپای ئازای عیراق ، بەردەوامن لەسەر کوتانەوەی هێزەکانی تاقمی خومەینی قین لەدڵو لەهەموو بەرەکانی جەنگا دەستی مەردانەیان لێ‌دەوەشێنن .

بەپێی ئەو بەیاننامانەی لە سەرکردایەتی گشتی هێزە چەکدارەکانەوە ، لەماوەی ئەم هەفتەیەدا دەرچوون ئەوە دووپات بۆتەوە ، کە لەهەموو کەرتەکانی بەرەی جەنگدا هێزەکانمان دەستەڵاتی ئازایانەیان چەسپاندوەو هەر جموجوڵێ لەلایەن هێزەکانی دوژمنەوە رووبات مەردانە لێ‌ی دێنە دەستو سەرکوتیان دەکەنەوە .

ئەمەو لەماوەی هەفتەی رابووردوا زیانی سەروو ماڵی دوژمن زۆربوەو ژمارەی کوژراو برینداری دوژمن زیاتر دەبێو دەچێتە سەر ئەو ژمارانەی پێشو .

فرۆکەکانی هێزی ئاسمانیمان لەم هەفتەیەدا چەندان هەڵمەتی سەرکەوتوویان بردۆتە سەر بنکەو مۆڵگاکانی دوژمن بە تایبەتی لەکەرتی باکوورو دەستی توندیان لێ‌وەشاندونو راستەوخۆ نیشانەکانیان پێکاوەو هەموو فرۆکەکانمان دوای بەجێ‌ هێنانی ئەرکیان بەسەلامەتی گەراونەتەوە بۆ بنکەکانیان . و لەم هەفتەیەشدا ژمارەیەکی نوێ لە خەڵکی عەسکەریو مەدەنی لەئێرانەوە لەدەست جەورو ستەمی رژێمی ئێران رایان کردوەو خۆیان داوە بەدەست هێزەکانمانەوە .

لە شارەکانی کوردستاندا

○ بەڵێنی دڵسۆزی بۆ رابەری سەرکەوتومان صدام حسین
○ جەماوەری گەل لە سلێمانی لە گەورەترین خۆپیشاندانی باوەرپدان و پشتیوانی رابەری رەوتی سەرکەوتوماندا

دوێنی سەرتاپای خەڵکی شاری سلیمانی ، هەموو رژانە سەر شەقامە سەرەکیەکانی شارو لە گەورەترین خۆپیشاندانی شادمانیو خۆشی جەماوەریدا باوەرو پشتیوانی بێ‌سنووری خۆیان بۆ سەرکردەو رابەری رەوتی عیراقی مەزن صدام حسین دووپات کردەوەو هەموو بەیەك دەنگ هاواریان دەکرد بەژیانی سەرەك صدامو دەربرینی پشتیوانی کورد بۆی . [ژمارەی داهاتوو لەسەر سەرجەمی خۆپیشاندانەکە دەنووسین].

لەسەرتاپای وڵاتدا ، ئەمهەفتەیە خۆپیشاندانو میهرەجانو ئاهەنگ گێڕراوە بەبۆنەی یادی ئەو رۆژەوە کە سەرجەمی گەلی عیراق باوەری تەواوی بە سەرکردەو رابەری رەوتی سەرکەوتومان صدام حسین نوێ کردەوە .

شارەکانی کوردستانیش ئەم بۆنە پیرۆزەیان بەگەرمی پێشوازی کرد :

● سلیمانی : پێشەنگو مێردمنداڵانی قوتابخانەکانی مەڵبەندی سلیمانی دڵسۆزیو خۆشەویستیو پشتیوانی خۆیان بۆ رابەری سەرکەوتوو بەرێز سەرەکی فەرمانده تێکۆشەر صدام حسین نوێ کردەوە .

لە کۆرێکی فراواندا کە یەکیتی گشتی لاوانی عیراق، دەستەی لقی سلێمانی بە بۆنەی تێپەربوونی ساڵێك بەسەر ئەوەدا کە جەماوەری گەلەکەمان لابەنی بەرێز سەرەکی فەرمانده صدام حسینی گرتو باوەرپێدانی بۆ نوێ کردەوە رێکی‌خست دووپاتیان کردەوە کە بە سەربازی بەوەفاو دڵسۆز ئەمێننەوەو ئامادەن خوێنی خۆیان بۆ بەرگری کردن لە خاکی نیشتمانی خۆشەوبستمانو کەرامەتی گەلەکەمان ببەخشن .

لە کۆرەکەدا وتار خوێنرانەوە کە دەربارەی مەوداو بایەخی ئەم بۆنە مەزنەبوو کە گەلەکەمان لابەنی بەرێز سەرەك صدام حسینی وەك سەرکردەیەکی بێ هاوتای کاروانەکەیو نیشانەی عیراقو عیراقی‌یەکان گرت .

لە کۆرەکەدا ئەوانەی قسەیان کرد پەنجەیان بۆ ئەو ئامانجە بەرفراوانی‌یەی رژێمی ئێرانو ئەو درێژە پێدانی شەرە راکێشا کە دژی وڵاتە تێکۆشەرەکەمان ئەیکات

بروانە ل : ٧

هەموو گەلو ..
هەتا هەتایە :ـ
بەڵێ .. صدام حسین
تەنیا سەرکردەو رابەرمانە

لە بروسکەیەکدا بۆ سەرۆکی فەرمانده نوێنەرانی گەل لە ئەنجوومەنی نیشتمانی باوەڕو بەڵێن بۆ سەرکردە دووپات دەکەنەوە

نوێنەرانی گەلەکەمان دووپاتیان کردەوە کە ئەنجوومەنی نیشتمانی هەمیشە بەدڵسۆزی بۆ بەرێز سەرۆکی فەرماندە ئەمێنێتەوەو هەر لەسەر رێگەی سەرکردایەتی کردنی بەرێزی ئەڕۆن .

ئەمەش لەو بروسکەیەدا یە کە بەرێز نعیم حداد سەرۆکی ئەنجومەنی ناوبراو بەرزی کردەوە بۆ بەرێزیان بە بۆنەی تێپەربوونی ساڵێك بەسەر ئەوەی کە گەل باوەری بەراوی بۆ سەرکردەی رەوتی سەرکەوتومان نوێ کردەوە ، ئەمەش دەقی بروسکەکەیە :

بەرێز سەرۆکی فەرماندە سوارچاك صدام حسینی سەرۆك کۆمار .

لە زاخۆوە تا ئاو یادی بشت گرتنی مەزن و دڵسۆزانەی گەلەکەمان لە پێش بەرامبەر سەرکردەو سوارچاك و رۆڵەی دڵسۆزی و دووبانی خۆشەویستی و دڵسۆزی و کۆبوونەوەی پڕ بە دڵ و دڵخۆشیان بەخوێن بەخشین لە مەیدانەکانی جەنگدا دژی دەستدرێژی دڕندانەی ئێرانی رەگەز پەرست دووپات ئەکەنەوەو پشت گرتنەکەش بەرامبەر بەرێزی بێهاوتاو سەرکردایەتی یە لیهاتووە بێژوویەکەتان بوو ساڵێ لەمەوبەر بە ملیۆنەها کەس بە گیانی شۆڕشگێرانە کە پڕبوون لە کوڵی خۆشی و گیانی جەنگین ئامادەییان دووپات کردەوە کە بە دەیان هەزار جەنگاوەری دلێر بوون کەشەری ئەنەوایەتی بکەن .

گەورەم سەرەکی فەرماندە ئەنجومەنی نیشتمانی .. کە بەڵگەنامەی بەڵێن و دڵسۆزی بە خوێنی ئەندامەکانی ساڵی پێشوو نووسی هەمیشە هەر بە دڵسۆزی و لەسەر رێی سەرکردایەتی کردنتان ئەمێنێتەوەو بەرێ ـ نیشاندانتان بەو پەڕی کازی دیموکراتیانەوە کە پرەتی لە خۆشەویستی گەل و خزمەت کردنی ئەڕوێن کە هەموو لە جۆش و سەرکردایەتی و قوربانیدان و گوڕج و گۆڵی یە لێ هاتووە ـ کە تانەوەیە ئامادەین بۆ قوربانی دان و خۆبەخت کردن بۆ بەرگری لە شۆڕشە مەزن و سەرکردە خۆشەویستەکەی کە صدام حسین و نیشتمانە مەزنەکەیەتی .. هەمیشە ماموستاو رێ نیشاندەرو سوارچاك و سەرکردەی دڵسۆزی ئەم گەلەو نەتەوەی عەرەب بن و یەزدان هەمیشە چاوی لێتانەوە بێت و بتانپارێزێ و گەلیش با هەر باوەشتان بۆ بکاتەوەو گەورەم سەرەکی فەرماندە سڵاوو خۆشیتان .

نعیم حداد
سەرۆکی ئەنجوومەنی نیشتمانی

لەیادی نوێ کردنەوەی پشتیوانی و وەفا بۆ سەرکردەی گەل صدام حسین ..

کرێکارانی سلێمانی بەڵێنی بەردەوامی لە سەر رێبازی خۆبەخت کردن نوێ دەکەنەوە

● لە لقی سلێمانی یەوە :

بەبۆنەی رابووردنی ساڵێك بەسەر ئەو دەنگدانە مەزنەی گەل بەدەربرینی هەستی خاوێنی خۆشەویستی و وەفاداری بۆ سەرکردەی رەوتی سەرکەوتومان صدام حسین دەزی بری کاك فائق طاهر رشید سەرۆکی یەکێتی نەقابەکانی کرێکارانی سلێمانی رای گەیاند :

لەم یادە پیرۆزەدا ، بەڵێن دووپات دەکەینەوە کە جەماوەری کرێکارانی پارێزگای سلێمانی ، ئەوساو هەمیشە هەر بەوەفاو دڵسۆز دەمێننەوە بۆ سەرکردەو رابەری کاروانی سەرکەوتومان صدام حسین ، بەڵێن نوێ دەکەنەوە لەبەر رووناکی بیروباوەری ئەودا بەردەوام بن لەسەر رێبازی خۆبەخت کردن ، کارو بیناکاری و زیاتر سەربەرزکردنەوەی عیراق مەزن .

صدام حسین رۆڵەی گشت گەلی عیراقە ، رابەری لێهاتووی کوردو عەرەبە ، سەربەرزی رەوتی سەرکەوتومان بەتواناو باوەڕو نەخشەو هەوڵی ئەو هاتە کایەوە ، بۆیە نەك پار بەڵکو ئەمساڵ و هەتا هەتایە ، ئەو بەڵێنی دڵسۆزی و خۆشەویستی یە بۆ صدام حسین بەردەوامەو هەر ئەو رابەرو سەرکردەو ماموستامانەو بۆ پێشەوە .

ئافرەتانی سلێمانی :

صدام رابەرو سەرکردەی گشت گەلی عیراقە

● لەلقی سلێمانیەوە :

لە یادی رابووردنی ساڵێکدا بەسەر نوێ کردنەوەی بەڵێنی وەفاو خۆشەویستی گشتی گەلی عیراق بۆ سەرکردەی رەوتی سەرکەوتوومان صدام حسین ، خوشکە نجاه محمد صالح سەرەکی یەکیتی ئافرەتانی عیراق لقی سلێمانی بۆ «هاوکاری» دواو وتی :

ـ ئافرەتانی سلێمانی لەم یادە پیرۆزەدا ، بەڵێنی دڵسۆزی و خۆشەویستی و باوەڕدانی تەواو بەسەرکردەی گشت گەلی عیراق صدام حسین نوێ دەکاتەوە ، کە بەردەوام لەسەر ئەو رێبازە برۆن ئەو بۆ گەلی دیاری کردوە کەرێبازی سەرکەوتن و سەربەرزی و بیناکاری و بەختەوەری گشتی گەلی عیراقە بە کوردو عەرەبەوە ، ئێمە کە شانازی دەکەین بەوەی باوك و براو رۆڵەکانمان چەك لەسەرشان ئەوە بۆ سێ ساڵ زیاتر دەچێ بەرگری لەرەوتی سەرکەوتوومان دەکەن بەرووی درندایەتی دوژمنایەتی و چاوچنۆکی رژێمی ئێراندا ، بەخوێن و بەکاری زیادکردنی بەرهەم و بەتەنگەوەهاتنی زیاتری ئەرکی پیرۆزی سەرشانمان خزمەتی ئەو رێبازە دەکەین صدام حسین بۆی دیاری کردین و بەرەو رووناکی رۆژی بردین و سەربەرزی کردین . بەڵێ .. صدام سەرکردەو رابەری گشتی گەلی عیراقەو خۆشەویستی هەموومانە .

لەبەر رووناکی رووداوەکاندا

ئێران بەرەو نەمان

فؤاد حسین

تەنگ و چەڵەمەی مێزەرلەسەرەکانی قوم و تاران ئەوەیە خۆیان هاویشتۆتە زەریایەکی بێبنی پڕ لە خەون و خەباڵاتەوە کە هەرگیز نایەنەدی .. گوناو هەڵە گەورەکەشیان ئەوەبە ، گوێیان نەدایە ئەو هەموو دەرس و وانانەی کە پاڵەوانە دلێرەکانی عیراق لە ماوەی سێ ساڵی رابووردوودا ...

پێیان دابوو ، کوێرایی و کینەو مێژووی پڕ لە گریەو خوێناویان پاڵیان پێوەناوە بۆ ئەوەی راستیە گەورەکە ، ئیشکی پڕشنگداری رۆژیان پشت گوێ بخەن ، ئەوەش هەرگیز بە ئاسانی ناتوانرێت زەفەر بە عیراقیە دلێرەکان ببات .. یان لە توانا و هێزو بڕوایان کەم بکەنەوە ..

ئێمەی عیراقیەکان لەگەڵ ئەوەی رقمان لەم شەڕە ناهەموارەیە کە بەسەرماندا سەپێنراوە ، بەڵام دانیش بەوەدادەنێین کە شتی زۆر لێی فێربووین ، شتی گرنگ و بەسود .. لەوانە ، گفت و گۆو قسەکردن لەگەڵ گەوجە بێمێشکەکانی قوم و تاراندا ناگاتە هیچ ئەنجامێك ..

هەروەها ئەگەر سەرکردەی سیاسیمان لە ماوەی سێ ساڵی رابوردوودا بە شێوەو شێوازی ئاقڵانەو رەوشتی مرۆڤایەتیەوە مامەڵەی لەگەڵ گەلانی ئێراندا کردووە ، رێزی لە پەیوەندیی مێژووی و دراوسێتی ی و هەست کردن بە لێپرسراوی هێمنی و ئاشتی جیهانی ی کردووە .. وا دیارە تاقمە خوێنرێژەکانی تاران لە راستی ی مەسەلەکە تێنەگەیشتوون ، بە هەڵەدا چوون ... وا دەزانن ئێمە بەرەو لاوازی ڕوودەنێین یان درێژەپێدانی شەڕ تووشی هیلاکی و نوشستیمان دەکات ، لەبەرئەمانە هەڕەشەو گوڕەشەی عیراقیان لە هێرشەکەی فەیلەقی یەك پشت گوێ خست .. لەگەڵ ئەوەی سەرکردەی عیراق لە هەر بانگەوازێکیدا بە ئاشکراو بێپێچ و پەنا ئاگاداریان دەکاتەوە و پێیان دەڵێ هێرشەکانتان بەسەرخۆتاندا دەشکێ و زیانەکەی زیاتر هەر بۆ خۆتان دەبێت ..

لە هەڵە هەرەگەورەو کوشندەکانی ئێران ئەوەیە بە چاوێکی سوکەوە سەیری عیراقیان دەکرد .. تا ئێستاشت گرەو لەسەر ئەوەدەکەن گوایە دەشێن سەرکەوتنی سوپایی وەدەست بهێنن ، گرەوەکانیانیش پشت بە ئەژماردنی کۆن و [تەقلیدی] دەبەستێت گوایە زۆریی سوپاو بەردەوام کڕینی چەك هەمووشت وەدەست ئەهێنێ .. یان درێژەدان بەشەڕ گرنگترین هۆی سەرکەوتنی شەڕە ..

بەڵام ئەوا ڕاستی سەری هەڵدایەوە .. گرەو لەسەر ئەم جۆرە هۆیانە هیچ سودێکی نەبەخشی ، بەڵکو سەری ئێرانیەکان لە قوڕدا نوقوم کرد ، «ژمارەی زۆر» لە شەڕی نوێی هاوچەرخدا شتێکی هەرەگرنگ و بنچینەیی نی یە .. بگرە چەککردنی بەردەوامیش ئەگەر بە دەست پیاوی بەجەرگ و ئازاو دلێرەوە نەبێت ئەنجامەکەی دیسان هەر سەرشۆڕیە .. چەك پیاوی خۆی هەیە ، سەرکەوتن لە جەنگدا دەبێ شتە بنچینەییەکانی بۆ دابنرێت و دەستنیشان بکرێت .. دەبێ هۆیەکانی عادیلانە بێت ، لەسەر ڕاستی و هەق مرۆڤ بجەنگی و بەرگری لەسەر مافی ڕەوا بکات ، ئەوکاتە مرۆڤ لەسەر بنچینەیەکی پتەو ، بە بیروایەکی پتەوو بەهێز بەرەنگاری دەکات و سەرکەوتن وەدی دەهێنێت سوپای دوژمنیش بە سەرلێشێواوی و نەزانین و وونبون دەجەنگێ .. جا ئەنجامەکەشی وەکو تیشکی رۆژ ئاشکراو دیاردەبێت .. کەسیش ناتوانێت بەرتیشکی هەتاو بگرێت ..

ئێستاش دوای ئەم درەوە تاڵانە کە سوپای شکاوی ئێران تووشی بووە ، دەبێ رژێمی ئاخوندەکان لە قوم و تاراندا تارادەیەك هەست بە لێپرسراوی بەرانبەر بە گەلەکەیان بکەنەوە .. چونکە درێژەپێدان بە شەڕ ئەنجامە دڵتەزێنەکەی تەنها بەسەر سوپاو گەلی ئێراندا دەشکێ .. ئاڵای عیراقیش هەر بەرزو شەکاوە دەبێت ..

روو بەروو

بۆ بەرچاوی ئەمینداریتی کاروباری کۆمەڵایەتی ...

ئاشکرایە کە دامەزراندنی بەڕێوەبەرایەتی پەك کەوتەو کێڕو کوێرو کەسانی تر نیشانەیەکی گەورەی شارستانی یەتی یە ، بەڵام هەندێ دیمەنی ئەوتۆی تاڵ هەیە کە لەگەڵ پەیامی ئەو دەزگایانەدا ناگونجێ .. بۆ نموونە ، لە سەردانێکی رۆژنامەنووسی دا بۆ بەڕێوەبەرایەتی بەساڵاچوانی هەولێر ئەم دیمەنەمان بینی .

لە یەکێك لە هۆڵەکاندا ، چوار شێت (کە هەر چواریان ئافرەتن) ماونەتەوە ... بێگومان ئەم بەڕێوەبەرایەتی یە پەیوەندی بەم شێتانەوە نیە ... کە لە بەڕێوەبەرەکەمان پرسی .. ووتی زۆر راستە .. بەڵام!! دوای بە سەرکردنەوەی مەسەلەکە بۆمان دەرکەوت کە ئەم دیاردەیە بە تەواوی پێچەوانەی یاسایە .. بۆ دڵنیایی دەڵێین یاسای ژمارە «١٠» کە لە ساڵی ١٩٥٩ دەرچووەو تا ئێستا نەگۆڕاوە لە برگەی دەیەم قەدەغەی کردووە شێت لەگەڵ پەك کەوتە دابنرێ چونکە گەلێك ئەنجامی خراپی هەیە . هەر وەکو بۆشمان دەرکەوت مەڵبەندی گشتی سەرپەرشتی کردنی پەك کەوتە بە نووسراوی ژمارە ١٢٥٥١/٥٢/٢٤ لە ١٩٨٣/١٠/١٣ داوای کردووە ئەم شێتانە بە زووترین کات بنێرێنەوە بۆ شێتخانە بە پێی یاسا ... بەڵام ئەمینداریتی کاروباری کۆمەڵایەتی سەرباری ئەو هەموو بگرەو بردە خۆی لەم مەسەلەیە بێدەنگ کردووە .

سوپای میللی سلێمانی بەرگری لە کوردستان و گشت عیراق دەکات

رۆژی شەممەی رابوردوو پارێزگای سلێمانی ماڵئاوایی لە ژمارەیەکی جەنگاوەرانی پارێزگاکەمان کرد کە بەرەو سنووری کوردستانی عیراق لە بەرەکانی جەنگی ناوچەی پێنجوێن کەوتنەرێ .

لە لایەن جەماوەرێکی زۆری سلێمانیەوە بە ئامادەبوونی هاورێ ئەندامی نوسینگەی رێکخراوی حزب لە سەروی وڵات ئەمینداری نهێنی لقی سەرکردایەتی حزب لە سلێمانی لەگەڵ سەرکردەو یاریدەدەرانی سوپای میللی سلێمانی و سەرەك دائرەکان و ژمارەیەك لە پیاوە ئاینی یەکان بەرێ کران ... بەم بۆنەیەوە هاورێ لێپرسراوی حزب لە پارێزگای سلێمانی وتارێکی خوێندەوەو لە سەرەتابدا پیرۆزبایی ئەم سەرکەوتنانەی سوپاکەمانی کرد کە لە بەرەکانی جەنگی ناوچەی پێنجوێندا بە شێوەیەکی تایبەتی بەسەر سوپای دوژمنی ئێرانیدا هێناوە وتیابدا دیسانەوە پیرۆزبایی لە هەڵوێستی ئەم جەنگاوەرانە کرد کە خۆیان ئامادە کردوە بۆ رۆیشتن بۆ ناو بەرەی جەنگ لە ناوچەی پێنجوێندا بۆ بەر پەچدانەوەی ئاگری ئەو شەڕەی کە لە قوم و تارانەوە بەرەو سنووری وڵاتەکەمان خۆی دەکوتێ .. بۆیە دوپاتی کردەوە کە ئەمانە رۆڵەی ئەو عیراقەن کە هەڵوێستێکی پیاوانەی هەیە بۆ بەرگری کردن لە خۆی ... بۆ بەرگری کردن لە شارستانیەت و پێشکەوتن و وتی بە حەقیقەت ئێوەو ئێوەمانان لەم جەنگی بەرگری کردنەماندا ئەرکێکی چاکتان کێشا بۆ بێدەنگ کردنی ئەو سەرچاوانەی کە پیلانی گەورەیان دژی وڵاتەکەمان کێشاوە ...

● دوا بە دوای ئەمەش وتارێکی تر لە لایەن شێخ محمد قەرەداغی خوێندرایەوەو تیایدا وتی :

ئەی جەنگاوەرانی ئازاو دلێر ئێوەش هەر وەکو نەوەکانی پێش خۆتان دەوری سەرشانی خۆتان لە پێناوی پارێزگاری کردنی وڵاتا دەگێڕن وئێمەش هاتووین هەر بە ناوی ئەو پاڵەوانانەوە ماڵئاوایتان لێ بکەین چونکە ئێوە بەرەو مەڵبەندێکی پیرۆز دەکەونە رێ کە تیابدا بە گژی ئەو دوژمنە نالەبارەدا دەچن کە دەیەوێ جێگاو شارەکانتان وێران بکات بۆیە دوپاتی دەکەینەوە کە ئێوە بە کارێکی یەکجار شەرەفمەندانە هەڵدەسن چونکە ئەوەی لە پێناوی شەهیدبونی نیشتمان و وڵاتەکەیدا کەمتەر خەمی بکات دەبێ بەوە رازی بێ کە دوژمنەکەی بێتە ناو خاکیەوەو لە ژێر پێیدا سەر شۆڕو زەلیل بوەستێ ولەم روەشەوە بەراوردێکی ئەم دوو هەڵوێستەی بۆیان کردو داوای لێ کردن کە خۆیان بکەنە نمونەی جەنگاوەرێکی ئازای ئەم نیشتمانە .

هەر بەم بۆنەیەوە هاوکاری بەسەر پێوە چاوی بە ژمارەیەك لەو جەنگاوەرانە کەوت .

● پێشەکی کاك لطیف محمد معروف وتی :

ئێمە کە ئێستا شارو ماڵ و خێزانی خۆمان بەجێ دەهێڵین بەرەو ئارێکی یەکجار گرنگ و مێژوویی دەکەوینە رێگا ئەویش بەرگری کردنمانە لە خاکی خۆمان ... لە شاری خۆمان .. شارە جوانەکەی کوردستان .. پێنجوێن .

● هەروەها کاك ناصح یاسین معروف وتی :

ئێمە کە جەنگاوەرێکی چەك پڕ دەستین چۆن دەبێ لە دوژەوە بڕوانینە دوژمنەکەمان که دەیەوێ شارو گوندەکانمان بسوتێنێ و بۆ ئەمەش چاومان لە دەستی جەنگاوەرێکی تر بێت کە لە شارێکی تری عیراقەوە هاتوە بەرگری لە سنوری پارێزگاکەمان بکات هەر وەکو چۆن لە شەڕەکانی پێشوتریشدا توانی بەرگری لە شارو سنووری حەوزی بکات ... دوای بەوە دوای ئەمیش جەنگاوەرێکی تر بە ناوی کاك صباح

● اسماعیل توفیق وتی منیش دووپاتی :

ئەو هەڵوێستە دەکەمەوە کە ئەگەر لە بەردەمیا دەستەوسان بوەستین ئەوە لە پاشە رۆژا دەبێ بە شەرمەزاریەوە لاپەڕەکانی مێژووی نەتەوەکەمان و وڵاتەکەمان هەڵبدەینەوە ..

● پاشان جەنگاوەر کاك جلال غفور وتی :

بە شێوەیەکی تێکرای ئەم جەنگە سەپێنراوەی سەر وڵاتمان و بە شێوەیەکی تایبەتیش ئەم هێرشە نارەوایانەی دوژمنی ئێرانی کە دەیکاتە سەر کوردستانی عیراق لە ناوچەی پێنجوێنەوە چاکترین هەل و هەڵوێستە بۆ تاقیکردنەوەی خۆمان و دەستنیشان کردنی نیشتمان پەروەری خۆمان .

● دوا جار کاك عمر مامە جرجیس وتی :

هەر لەو رۆژەوە بیستمان کە لە ناوچەی پێنجوێنەوە دوژمنی ناپاك هێرشی بۆمان هێناوە ئێمە وەك بارێکی دەرونی خۆمان ئامادەیی چوون بەرەو ئەو ناوچەیە کرد ئێستاش کە بەرەو گۆڕی ئەو جەنگانە دەکەوینە رێ هەر لە ئێستاوە هەست دەکەین کە مەدالیای شەرەفمەندایەتی لە سنگ دەکەین و بۆ مێژوویدا هاتووەمانی دەسلەمێنین کە ئێمەی کورد هەتا دەستمان چەك بگرێ بەرگری لە خاکی خۆمان دەکەین .

فریا

هەموو گەل‌و ...
هەتا هەتایە :-
بەلێ .. صدام حسین
تەنیا سەرکردەو ڕابەرمانە

ئەی سەرکردە

⊙ سەیروان ⊙

ئەی سەرکردە ..
ئەی ڕابەری ڕەوتی گەورە..
ئەی ڕووناکی چاوەکانمانی ..
ئەژدەخەزەی هەمیشـــەگەشی
سەرلێوی منداڵەکانمان ..
باوکی برا ..
صدام حسین ..
خۆشمان ئەوێیت ..
چونکە بەڕابـــەری تۆ ..
باڵامان بـــەرزەو ...
سەرمان بـــەرزەو ..
ڕوومان بەرەو خـــۆری ڕووناك ...
گەورە ئەبێت ...
ئەی سەرکردە ..
ئەی ڕابەری ڕەوتـــی گەورە ..
تەنیا سەرکردەمانــــی ..
تۆ ڕابەری ئەنگـــوی ئەمڕۆو ..
سبەینێی ڕووناك ترمانی ...

دوو هۆنراوە بۆ پێنجوێن

یەکەم ...
جەنگاوەرێن کەرتی پێنجوێن

⊙ هشیار سیڤانی ⊙

« ڕژێما هۆڤ «
ڕژێما هۆڤ ..
ئەی خۆفرۆش ،
ڕەشەکێن ئیمپریالیزمێو زایۆنیزمێ
چوو دەمێ ئیمپراتۆرا .
ڕەڤی ، نەما ..
تە دڤێ فرەهکەی توخوبەو سنۆرا
تە دڤێ ئاڤاکەی شوێرها ..
بەهەستیو کلۆخەسەرا
تەدڤێ خوینێ بمێژی ..
خوینا گوندیو کارکەرا
تە دڤێ داستانا ئەژدەهاکی نوی کەی .
ئەی ئەهریمەن ..
ل من نە شاشە ئەڤ دیمەن
دێ چیایێن کوردستانێ ..
بۆ هەوە کەمە گۆڕستان
هەر کە لوتکەکا «گردەمەند»
هەر کە ڤرەکێ « حاجی عومران» ..
کەمە چەپەر ،
کەمە سەنگەر
دێ ل ناڤ ڕوینم ، ئازرم
ئەو دەستێ دریژ بیتە ناڤ وەلاتێ من ..
ئەز دێ برم ئەولنگی یکەڤینە سەر پەرجانێ من
ئەز دێ شکێنم .
پرباوەرم «پێنجوینێ»
ئەی باژێرێ مانو ژینێ
ئەگەر ببی گەرا خوینێ
پێلان بهاڤێژی دویر
دێ تەهاژۆم ..
مینا لافاوو لێسەرا
دابخە ندڤن لە شکەرێن داگیرکەرا
بیرو باوەرێن دلێمە
هێزا هەڤگرتنا گەلێمە
وەکی کاوەیێ ئاسنگەر ..
پەلخینین
دێ سەرێ ئەژدە هاکێ نوی ، هەرشینیت .
دێ تەختێ دەسەلاتاوی ،
وەکی شاهێ کەڤنە پەرێس ڕاتە قینیت .
ئەی ئەژدە هاك ..
ئەگەر تە گەلێ کورد بڤێت
ئەرێ چما ، هەر باژێرەکێ کوردستانا ئیرانێ ؟
تە قنارێن لسەر شەقاما ڕێزاکرین .
باش برێنە موهابادو سنەو سەر دەشت ..
بێن کو مینا باغو بە هەشت
ڤێگاڤێ هەوارەو ڤێرین
ڤێگاڤێ شینی‌یەو گرین
یێن‌دا خوازا کێمترین مافێن ژیانێ ..
ژ تەدکەن .
تۆ نادەیێ ،
ئەرێ بۆ مە دێ تۆ چ کەی ؟
مە پێ زانی ..
خەونێن تە دەرکە ڤتن ڤالا
ئێدی نکاری وێران کەی ..
خانی‌و مالا .
تۆ نکاری بکوژی زارۆك‌و کالا
هێزێن مە یێن بووینە بە تالێ پویلایی
سەر هەلاندن ..
شیرو ڕمێن وەشکاندن
مزگینی یێن سەرکەڤتنا
ل تەڤ وەلاتی گێراندن ....

دووەم ...
پێنجوێن ... قەلایەکی ئاگرینە

کریم عبدالرحمن پێنجوینی

پنجوین قەلایەکی ئاگرینە
پەرژینی خاکی ئمیرینە
بۆ خومەینی‌و داروەدەستەی
هەلمەتی وەك شێربەتینە
سەربازو چیاکانی
دۆلوچەمو ناوشاخانی
یەکیان گرت وەك زنجیرێ
زۆریان بۆ دوژمن هانی
لەگەل تیشکی ڕۆژی نوێدا
هێزی شەڕ هەرەسی هینا
ئەمە خاکی کوردوستانە
ئێوەی دوژمن غیرەتتان کوا
بی‌تەقێنە بوراکانەکەت ئاسنی کولێن (١)
بە ڕووی فارسی دلڕەقا
مێلێ خاکی ئەم عیراقە
گۆڕستانی خەونەکانتە ...

(١) ئاسن کولێن شاخێکی بەرزە لە پێنجوێن ، شاخەکە لەئاسن دروست بووە .

هۆزان دڤێ قوناغیدا پێتڤی یە چەوا .. بیت

⊙ سگڤان عبدالحکیم ⊙

ژسەرهاتێیت مللەتـــی‌مە وملەتێن دی چ مەخاندبیت یان مە گولێ بیت هـــۆزان‌پەیڤ وبیر وهزر ورا گەهەندن نەبو .. لێ کارێ دی مەستروبهێزتر هەبو ..

بەلێ هەتا ئەم دکارین بێژین بەرسینگ گرتنبو وچاندنـــا روناهیێ وڤیانـــێ دناڤ دل ومەژیادا بۆ .. ڕێکـــــا هوزانڤانی وزمـــــت وخودان باوەر ڕێکـــەك دویر ودرێژە تژی سکر وئاستەنگە ژبلـی توڤان وخەریبیــــــــێ ودویر کەنتنـــــــــێ .. ودەمێ پەیڤ دهاتنـــــە دارشتن وەك ئاڤاهیەکـــــی بۆ وزانین وتێکـــەهشتنـــا ئەندازیاری لێ دیار دبـــۆ چنکو هەر مللەتەکـــــی بنیاتەك ورێکەك دڤێـــــت داکو قازانجێ ژێ بکـــــەت وتێکەل ببیت دگەل پرۆژێت کومەلایەتی ورویدانەك گەشی پەیدابکەت لپاشەڕوژێ وپەیڤ وەلێ بێت جهێ خۆ بگریت لناڤ خوینا مروڤی نەهەمـــا ژوی کوهـــی بچینـــە ژوور وژێ‌دی دەرکەڤیت وهەمـــا ئەو بێهن بیـــت مـــروڤ دلخوش بیت .. نەخێر .. هۆزان ئەڤە نوینـــە هۆزان دەست قوتان وتەســــــە وتەسە وگوتنێن مـــــەزن گرێلەبکەت .. هۆ نوینە .. بەلێ هۆزانا بفی ڕەنگـــــی مە نەڤێت مەدڤێـــت هۆزان پەنجەوکا ڤی مللەتــــــی بیت چیرووك وشاهدەك ڕاست بیت چنکو هەکە پەیڤ لجهێ خو نەبیت وجهێ خۆ نەگریت لناڤ کومەلێ .. مابوجـــــی یە .

هەکە بلەز ژی ئەم هۆزان وژینا هۆزانڤانا بخوینین دێ گەلەك فایدێ ژێ‌کەین نەمازە ئەڤ هۆزانڤانێـــت هـــەڤ چەرخ .. وێیدڤی یە ئـــەم بزانین هۆزان وهۆزانڤانـــی تێکەلی وگرێدان پێکڤە هەیە هەر چەند هندەك وبێژن ماهە شولە ژ هۆزانڤانی‌یـــــە یێ چەوابیت هەکە هۆزانێن وی وپاقژ وباش بن .. نەخێر.. ئەو هۆزان ژبیـــــرو هـــزر وچاڤدێریا وی هۆزانڤـــاف وەردکەڤیت چنکو هەکـــــە هۆزان کەت یـــــــــــان شکەست هەلبـــــــەت هۆزانڤان ژی دگەل دکەڤیـــت ودشکێت وهەکە بسەرکەڤت ڤێکرا بسەردکەڤن .. ودەمێ سەنگاندن تێنەکرن ژکەڤـــن هەتا ئەڤرو ژی ڤەت هــــەر دووك ژێك جودا نەکرینـــە فێجا مرووڤـــێ هۆزانڤـــــان دڤێـــت دویر نەبێـــت ژ هۆزانێن خۆ ، پتدڤی‌یــــە وەك خوێنێ ودەمارێ بن بهەمی لابا ڤە هۆزان هۆسا مـــــە دڤێت ببێ‌دەنگی وبێ حرحـر ودەست قوتان .. بەلێ بهزر ورێ ناس وگەش .

لەناو کوردەواریدا لـــەدێرزەمانەوە پەندی پێشینان هەیە .. کە هەندێکیان بـــەپێی ئەوەی کە هێشـــتا هەرزینــــدوون لە بیـــر نەچوونەتـــەوەو مـــاونەو کوردەکان بەکاریان هێناوەو بەکـــاری ئەهێنــــن .

ڕوونکردنەوەیەکی تر

مجید ندیم

لەم پەندانەشمان پەندێکی جوان‌و ڕەوان‌و بێ‌گرێ هەیە کە جەمسەرەکەی تا ئـــەم کاتە گەیشتووەو ئەشکاتــە سەردەمی داهاتووتریش .. چونکە پەندێکـــــی نەمرەو هەتاهەتایە ئەمێنێ .. ئـــەم پەندانەشی لام وایە ئەنجامـی تاقی‌کردنەوەیەکـــی زۆرو سەفەرو مامەلە هاتبنـــــە کایەوە ..

یەکێ لەو پەندە کوردی‌یە نەمرانەمان ئەوەیە کــــــە فەرموویانە (دەرزی‌یەك بــە لەشی خۆتا بکە ئەوســــا شوژنێك بە لەشی خەلکـــا ئەم پەندەشـــ وا ئەزانـــم ئەنجامی زبان بەخەلـــــك گەیاندنە لە لایەن یەکێکـەوە .. واتە قسە بۆ هەلبەستن‌و ریسواکردن‌و مل‌شکاندنـــی یەکێکە کەهەلەیەکی کردبـێ یا نەیکردبێ . لە لایـــەن یەکێکی ترەوە .

من نالێم کەس بێ‌هەلەنیە .. هەلەش ئەنجامـــــــــی دووشت ڕووئەدات .. یـان لە نەزانینەوە .. یاخـود لە بێداری‌یەوە .. هەلەکەشـــ بە گـــوێرەی گـــەورەو بچووکی بە پێی یاســـای ئاسمان‌و زەوی سزای خۆی هەیەو حسابی بۆ ئەکرێ .. بەلام ئەی ئەگەر هەلەیـــەك بە هوشیاری‌و بە دنیادیدەیی یەوە بۆ مـــەبەستـــی ناو بلاوبوونەوە یادارایی .. یـا بۆ مل‌شکاندن ئەمو ئەوبێ.. لام‌وایە ئەمـــــە لە هەلـــــە گـــــەورەترەو ئەچێتـــــە چوارچێوەی تاوانەوە .. جا لەبەر ئەوەی کە من مافـــــی ئەوەم نیە کە بەتەنیا هیـــچ بلێم ناتوانم بلێم ئەوەی کـە تاوانی وا ئەکات ئەبێ نـاوێ بخرێتە لیستەی ڕەشەوە .

مامۆستا نەریمان لـــــە ڕۆژنامەی هاوکاری ژمـــارە (٧٠٥) ڕۆژی ٢٩-٩-١٩٨٣ (شەلم کوێرم ناپارێزم .. هەرچیم بەدەمدا هـــات ئەبلێـــم ..) بەنـــاوی (دەستدرێژی لە ئەدەبدا) پاش ئەوەی کە خۆی لـــــە کەمیندا مەلاســـی‌داوە .. گوایە بیلۆگرافیای کـوردی ئەنووسێت‌و چاو بە هەمـوو بەرهەمە ئەدەبـــــی‌و ڕۆشنبیری‌یەکانـــــدا ئەگێڕێ‌و خەریکی کــاری وایە هاتووە پاش ئـــەوەی کە منی خستۆتە ناو لیستەی ڕەشەوەو زنجیرەیەك وشەی ســـەرتاپاخـــواز بـە سەروگوێلاکـــی ئەوانەدا هێناوەتە خواری بەرهەمـــی شیعرو پەخشان‌و نووسین‌و ڕەخنەیان زیاتر لە جارێـــك لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکاندا بلاو ئەکەنەوە .. من بەشـــــ بەحالی خۆم لام وایـــە زۆر کەس ئەوە ئـــەزانـــێ‌و ئەشمنابن کـــە من ئـــەو شاعیرە یاخود ئەو پەخشـــان نووسە یان ئەو نووســـەرو چیرۆك نووســـە نیـم تازەپیاکەوتووبم‌و حەز بکـەم ناوم دەرچێ‌و خەلکـــــی بمناسێ زۆر کەسیش ئـەوە لە مندا ئەبینین کە مـــن هەرگیز قازانجی تایبەتـــی خۆم پێش قازانجــــــــی وشەی کوردی‌و قازانجـــی گشتی نەخستووە ..

جا بابێینەوە ســـــەر مەسەلەکەی مامۆستا نەریمان‌و بزانین ئەو هەلەیەی کـــــە تووشی هاتووە کامەیە ..

ئەمە ئەو شیعرەیە کە لە ڕۆشنبیری نوێی ژمارە (٢٩) بلاوکـــراوەتەوە :

« هەستێکی جوان»

ئەی ئەستێرەکەی خۆشـــەویستی من
دوای ون‌بوونـــی‌زۆر
چۆن کەوتیتەوە ئاسمانـــی‌لێلی
ئەم دنیای تەمەنم
کام باوەڕی گەش کـــام گیانی ڕووناك
پالی پێوەناییـــت
ئەگریجــــــە تاڵ کات .. تاریکی سزاو
بۆچروکی خەم
واتێ گەیشتم ورشەکـــەی جاران
نادەی لە هیوام
دەرگای دلەکەت وەهـــــا دائەخەی
لێم ناکەیتەوە
بەو پەنجە جوانەی تال‌تالی خۆی
سەری تێکئەدا
پەپوولەی ماچم لە گولـــی گۆنات
دوورئەخەیتـــەوە ..

ئەمەی سەرەوە نیوەی ئەو شیعرەیە کە سالی ١٩٧٤ لە ژمارە /٢٩/ی ڕۆشـــنبیری نوێدا بلاوکراوەتەوەو شیعری دووەمیش کە لە ژمـــــارە (٤٣و٤٤)ی گـــــوڤاری ناوبراودا بلاوکـــراوەتەوە ئەمەیە :

جوانی

وەك ئەفەرموێت ڕاســـتە
قوربان کاروپیشەم جوانیـــــە
بێ لە جوانی هیچ شتێکی تر
لە بڕوامدا نە
تاکو تایی بەم جۆرە ئەڕوات .

جا نازانم مامۆســـــتا نەریمان ئەم دووشیعرەی چۆن بە یەك شیعر لەقەلەمداوە گوایە مـــن لــــە ژمـــــارە (٢٩ و ٤٣ - ٤٤)ی ڕۆشنبیریدا بلام کردۆتەوە بەیەك شیعر لە قەلەمداوە .. ڕەنگە هەر ناونیشانـــــــی شیعرەکە سەری لێ تێکدابێ کە (جوان)یان تێدایە . خۆ ئەگەر مەســـەلەکە وابێ .. بێ گومان وامان لێدێ ئـــەو شتانەی کە ئەیانووسی .. ئەبێ ژمارەی گۆڤارو مەبەستە لەبن باخەلماندا باخـــود سیەرووم بەنامەخانەکاندا بسووڕێینەوە تو ئـــــەوەی دلنیابین لە نووسینەکانـــــی پەیداکەین چونکە ئەم جۆرە کارانە وامان لێ‌ئەکات هەموو لەشمان پڕبێ لە گومـــــان بەرامبەر ئەو شتانەی کـــــە مامۆستا نەریمان نووسیویتی‌و ئەشیانووسێ‌و بەڕاستیان نەزانین من بەشی بە حالی خۆم حەزم نەئەکرد ڕاپێچـــــی ئەم جۆرە مشتومڕە بکرێم‌و زۆر دەمێکە کە خۆم تو چنـــن ئەم جۆرە شتانە نەکردووە لە ١٩٧٤دا بلاوم کردۆتەوە بێدەنگ ماومەتەوە .. بەلام وەك مەسەلەکوردی‌یە کە ئەلێ بەزۆر ئەتهێننـــــە قـــەی ناچاریشم کە بەرگـــــری لەخۆم بکەم‌و ئەم ڕاستی‌یە ڕوون بکەمەوە .

کانی مێرگێد فۆلکلۆری

ئیسماعیل ئیبراهیم

ئەگەر ئەم ب چاڤەکێ شەڤك .. نێك ڤەدانەکا ب لەزو بەز .. بەرێ خو بدەینە مێرگـا فۆلکلۆری دێ بینین گەلەك شەمال‌و خەتیرا هێش ناڤێ وان نە هاتەیە سەر بەپەرێد ڕۆژناما ..

دڤێد بێنە پارازتن چنکـــی وان شەمال‌و خەتیـــــرا پێنگاڤەك یا هاڤێتی و خـــو کریە گۆری بەبڤەکێ کـــو دبێژانێ «ئەڤین» .

ڤێ پەیڤێ گەلەك گەنج‌و تولاز .. کچێد شەنگ و دەلال پێد بن ئاخ کریـن ب گول‌وکە ســـەرا ، جانـــێ خو یێن گوری کری ، چنکـی داڤێد ئەڤینێ دهەمـــی دلادا هاتنە چاندن دوی دەمـــی دا (دەمێ بەرێ) .

دڤێد ئەڤ فولکلـــورە و سترانێد پێ هاتنە گۆتن بێنە پارازتن ژبەرزە بوونـــێ ، چنکی فۆلکلوریێمە ڕۆژ بـــۆ ڕۆژێ یێ دمریت‌و بەردەوامە بو بن ئاخ بوونێ . دڤێـــد ئەم هەمی پێکڤە ب دلەکـــێ سۆتی دەستێ خو درێژ کەین هەر فۆلکلورە سامانێ باب‌و باپیرا .

دڤێد کێش‌و ڕەنجـــــــا یان ژی بستران بتنێ .دێ هونەرمەندێد مـــە ب ئاڤێدا نەچیت . وەکی : محمدعارف جزراوی ، عیسی بەرواری ، کاوێس ئاغا ، علـی مردان ، حسن زیرەك ، حسن علـــی خەنجەر هەر ئێکی ژلایەکـــی ڤە ملێ خو بێ وایە بەر ڤـــی سامانی‌و ژێ تێر نەبوویـــە بو نموونە : ئەگەر سترانێد ستران بێژ حسن علــــی خەنجەری بێنە نڤیســـین (ب تایبەت ئەو سترانێد دبەرێ دگوتین) هەمـــــی ژ بنیات فۆلکلورن‌و چیرۆکەکا درێـــژ یا هەی چب چیرۆك‌و ستران ئەڤینیا وان خو گوری ئێك‌و بەشەکێ مشەو بـــەر فرەه کەڤتە دەستێ مەژ دیـــرۆك ، ئەشق‌و ئەڤین یا ڤینداریێـــد ملەتێ مەکە تینێ .

وەك : گەنج خەلیــــل ، سەرمی‌خـــــــان .. خەج‌وسیامەند .. سیـــنەم خان .....

ئەڤینداریێد مە پێـــــــد کەتینە ئەڤینی‌یەکێ هنـــدی بێژی یاب ترسل‌و لەرز بوو. چنکی وی دەمی هەر کول‌وخەم پێد ئەڤیندارا بوون . ئـــو ئەڤ داستنانە دگەل چەند بەرهەمێد دی پێ دهێنـــــە بەرهەڤکرن ب دویڤ چوون ڤەو دگەل ستران‌و سەرهاتی یا وان بۆ چاپکرنێ .

دوو دکر وەکی دەمێ (خەجێ) دبێژنە سیامەندی :-

(سیامەندو .. سیامەندو
ئەزا ب سەرێ سیپانێ دشێم‌و
هەرا دکەم‌و هەرا دبێژم
ئەزا گەرو ئەزا گێـــژم
رحکا شیرینە .. بەلێ هێژەو
دویڤ تەدا هاڤێژم) .

هەموو گەلو ...
هەتا هەتایە :ـ
بەڵی .. صدام حسین
تەنیا سەرکردەو رابەرمانە

گەشانەوەی ژیلە مۆی ژێـر خۆڵەمێشی کوانووی کۆنـی کوردەواری‌مان

«رەشۆڵ»ی هونەرمەند

ـ عثمان شارباژێری ـ

ـ ئەو کردو کۆشی‌یەی کە مرۆڤێک دەیکـاو ئـەو تەردەستی‌یەی کە دەینوێنێ ، بۆ داهێنانو پێکهێنانـی بەرهەمێکی نـوێو ئاوازەو چاکو پاک ، دەتوانین بـەو (کارەکـراوە) بڵێـین (هونەر) .

ـ (هونەرمەند)یش بـەو کەسـە بلیمـەتەو بەرهەمەندە دەگوترێت کـە دەرباری (نەخشو نیگـار)و (نواندن) و (نوسین)و هەواو (هۆنراوە)و لایەنەکانـی دیکـەی (هونـەر)دا (بەروبەرهەم)ی جـوانو بە کەڵکو شاکاری هەبێت .

ـ (هونەر) بەتایبەتـی (گۆرانیی‌و مۆسیقا) بەشێکن لە (ڕۆشنبیریی گـەل) ، پێویستی بە دوو (لا) هەیە . لایەک کە دەیبەخشـێو (لا) کەی تر ، کـە وەری دەگرێ ، ئەو (لا)یەی کـە دەیبەخشێ پێویستە لـە بەرهەمەکەیدا (جوانـی)و (سـۆز)و (خۆشـی)و (ئاوازەیی)و (چاکـی‌و چاری) تێدا بێت بۆ خزمەتی گەل بێ‌و زوربەی خەڵـک پەسندی بکا .

ـ پێویستە (کۆمەڵ)یش ئامادە بکرێ‌و پێ بگەیەنرێ بە تایبەتی لە ئاسـتی (رۆشنبیریی)یەوە کـە بە چاوی (عەقڵ) بڕوانێتـە (بیر)و (بەرهەم)و (کار)و (کەسان) .

ـ لە کۆمەڵگای دواکەوتوو

ـ لە کۆمەڵگـای دواکەوتوودا خەڵکێکـی زۆر بە (عەقڵی چـاو) بڕیـار لەسـەر شـت دەدەن . (چاو)یش ئادەمیـزاد هەڵدەخڵەتێنێ ، چونکـە بە چاو (مانگا) لە (مانـگ) گەورەتر دەنوێنێ . هـەر سەبارەت بەم (هۆ) بەشـە برەکە سانێک بە چـاوی باز دەڕواننە هونەرمەند ، بە

مەو (چاکـی)و (خـراپی) دەکێشن ! کە بە چاکـی لێی دوان (هەنگی) بـۆ دەکەن بە (نەهەنگ)و خـۆ کە بە خراپەیش لـێی دوان (گۆرومێشی) بۆ دەکـەن بە (گامێشێ) ، ئەمەش لـە خۆیدا حەرکمێکی تونـدو دڵڕەقانەیە ، بەڵام هەر ئـەر کەساتە بە (چاوی‌هۆشـس)و ژیرانە بۆی ڕۆچن‌و بگەنـە (ناخ)و لە (ناواخن) تێ بگەن، لەوانەیە بارەکە بە جۆرێکی تردا بگۆڕێ ، ڕووی ڕاستی‌ی و (ڕەوا) ڕوونتر ئاشـکرا ببێت .

ـ (هونەرمەند) بەر لـە هەموو شتێک ئادەمیـزادە ، پتر لە کەسانی تر هەسـت بە (خەم)و (خۆشی) دەکـا ، پتر حەز لە (جوان)و (جیهان) دەکـاو زووتریشـس دەستەملانـێی (ژان) و (ژیان) دەبێت .

ـ ئەگەر کەسانی دڵڕەقی کۆمەڵەکەی ئێمە بە (سەیرو سەمەرە)و (هەڵس‌و کەوتی) هونەر مەندانو بلیمەتەکانـی جیهان بزانن .

زۆر (دڵگەرم‌و نەرم) دەبـن بەرامبەر ، بە برێ خوو خدەو هەڵس‌و کەوتی هونەرمەندانی لە مەڕ خۆیان !!..

ـ (تۆلستۆی) (بۆدلێر) (بلزاك) (ئۆسکار وایلـد) (ئادگار ئالن‌پۆ) (بایـرۆك) (فان‌کۆخ) (جـۆرج‌ساند) (سارۆیان)و دەیانی تـر !! هەندێ ڕەفتارو ڕەوشـتی سەمەرەی وایان بـووە ، جێگەی سەر سوڕمان بووە ، (خەم‌و خوویان) بۆ خۆیان

بووە خۆشەویسـتـان بۆ خەڵک ، کۆمەڵ دڵـڕەق نەبووە بەرامبەریان بەڵکوو بە ڕێزەوە پاینازی کردوون .

ـ « بەڵام لە کۆمەڵگـای دواکەوتوو لە کاروانـی ئنستو شارستانـی (هونەرمـەند)و وەکـوو پەرداخی سەر مێزی سـەر خۆشە ، کە خۆشەویسـت دەیبا بۆ دەمی ، کە ڕقـی لێ‌بووەوە ، بێ‌ڕەحمانـە ، دەیشکێنێ » .

ـ چونکە کۆمەڵـی دواکـەوتوو ڕەگـەزی هەڵبژاردنی تێدا کـزە . گەلێک گیانی هەڵبـژاردن‌و هاندان‌و خۆشەویسـتی هونەری تێدا بێ تین‌و تـاو بوو هونەرمەندی بلیمەتـی بە دەگمەن تێدا هەڵدەکەوێ .

« بلیمەتی مۆسیقاری بـە ناوبانگ (بیتهۆڤن) لە سەدا حەفتای دەگەڕێتەوە ، بـۆ گەلی ئەڵمانی‌و لەسەدا سی دەگەڕێتەوە بۆ بیرو بەهرەو بلیمەتی خۆی »(١) .

ـ «لویسی پانزدە هـەم پاشای فەرەنسا ، دەربارەی ڕێزی شاعیرو هونەرمەنـدان دەڵێت » لە فەرەنسـادا هەزارانـی وەکـوو (فەرەنسوافیلدون)ی تیایە، کە شایانی خنکانـدن بن ، بەڵام شاعیرێکی وەکـوو ئەوی تێدا نی‌یە »(٢) .

ـ ئەم ڕازە تا ئێرە ، بـۆ ڕایەڵی ئەم یاسەمە کـە دەربارەی (ڕەشـۆڵ)ی هونەرمەندە .

ـ (ڕەشۆڵ) لە کۆمەڵی کوردەواری‌دا ، لە دایـک بووە لە باوەشـی دابو دەستووری ئەو کۆمەڵـەدا پەروەردە بووەو پێگەیشتووە، جا (هەر چاکی‌و چالاکـی‌و چەلەنگی) یا (چەوێڵـی) بووبێ لە هەردوو باردا ، بۆ (ڕۆشنبیریی‌و ڕۆژگـارو ڕووی ئەو کۆمەڵـە دەگەڕێتەوە) .

ـ دکتۆر کەمال مەزهـەر ئەحمەد ، دەڵێت :ـ

« هونـەرمەنـدی نیشتیمانپەروەر ، ڕەشۆل »

ـ مامۆستا محمد رسـول هاوار دەڵێت :(٣)

« ڕەشـــۆڵ » دەنگخۆشێکی کـوردە ، ماوەیەکـی زۆر ، بـە بولبولـی کوردستان بە ناوبانگ بوو، مرۆڤێکی قسەخۆش‌و لـە خۆبوردوو بە وەفـایە ، گوێ‌ناداتە مالی دنیا هـەر زرمەی دێ ، ژمارەیەکـی کەمی لە گۆرانیی‌یەکانـی تۆمار کردووە ، وکە ئەمـە ڕاست نی‌یە »(٤)

ـ ڕاستە ڕەشۆڵ برێکـی یەکجار کەمی لە (مـەقام)و (بەستە) تۆمار کـردووە ، ئەگەر چی لە هەرەتـی لاوی‌دا زۆر خەیاڵ‌و خـولیای لەگەڵ گۆرانیی‌دا بووە ، لـە ساڵەکانی (سـی) ئـەم سەدەیەدا ، پێکەوە لە گـەڵ گۆیندەی بە ناو بانگی کورد (مەلا کەریم) چـوونەتە ،

بەغداد ، لە کۆمپانیـای (بەیزافۆن)و (ئۆدیۆن) بـە دوو قوولی گۆرانیی (خاسێ تۆخانمی)(٥) و (کەوای بەرت ماهووتە)(٦)و لەگـەڵ سـرروودی (دڵ لە دووری وەتەن پەستو گیراوە)(٧) لەسەر قەوان تۆماریـان کردووە .

ـ لە کۆتایی ساڵەکانـی چل‌دا بۆ ئێستگەی (کوردیی بەغدا) چەند گۆرانی‌یەکـی تۆمار کردووە ، لەوانـە مەقامی (قەتار)و مەقامـی (خاوکەر)و مەقامـی (دەشت) .

بەستەی (ئەمبەر ئـەو بەرە ـ ناسکە دولبـەرە)و بەستەی (گوڵاڵە سـووەی سـەر کولمـی یارم) هەروەها بەستەی (ئایشیلێ نازەنینـی)و بەسـتەی (دەستم لێ مەدەن بـەزام زەلیلم) ئەم دوو بەستەیە بە (دیۆتە)(٨) لەگەڵ هونەرمەند (مەحموودی حەمەی لەیلێ) تۆماریان کردووە . مۆسیقای ئەم گۆرانی‌یانەی (ڕەشـۆل) یەکجار بە هێزو پێزو پاکن، تا ئەمرۆش تام‌و چێـژی تەواوی هونەریی خۆیـان تێدا هەیە ، تەڕو تـازەن ، سەر دەرچوویی‌و شارەزایی ساز بەندی ئێستگەی کوردیی ئەو سەردەمە دیار دەخەن کە دڵسۆزو دلگەرم بوون بـۆ گۆرانیی کوردیی .

« ـ لە ڕۆژی شەممـوو (٢٦) کانوونی دووەمی ساڵی (١٩٤٦)دا کە ڕۆژی بیستەم ساڵی ڕۆژنامەی (ژیـن) بووە ، سەعات چواری زەوالی دوای نیوەڕۆ ئاهەنگە دەستی پێکردووە لە خانووی (فائیق هوشـیار) دابـووە ، موتەسەڕیفی ئەو سەردەمـە مامۆستای مێژوونووسـی‌و ڕۆشنبیری کورد (مەعرووف جیاوك) بووە بەشداری ئەو ئاهەنگەی کردووە ، »

لە (ژیـن)دا نووسـراوە « فائیق هوشـیار دوای بەخێرهاتن پرۆگرامـی ئاهەنگەکەی خوێنـدەوە ، سەرو نوسخەی چاپکراویشـس درا بـە دانیشـتووان وپرۆگرامەکەش بەم جـۆرە بوو .

(١) بەستەی (هەی‌ژیـن) لە لایەن جووتە بولبـول (ڕەشۆڵ‌و مەحـموود)ەوە ، بە کەمانچەوە کەمانچەکەشی یەکـێ لە گەنجـە خوێندەوارەکان (بەهجـەت ڕەشید) لێی ئەدا .

(٢) ووتارێکی تاریخـی پر مەعناو بە تەئسیر لـە لایەن (متصرف)ەوە .

(٣) نامەیەکی بە ترخـی مامۆستای گەورە (ئـەمین زەکی بەگ) .

(٤) ووتارێک لە لایـەن مامۆستا (شـێخ محمـدی خاڵ)ەوە .

(٥) چەند شیعرێک لـە لایەن مامۆستا (زێوەر)ەوە .

(٦) چەند شیعرێک لـە لایەن مامۆستا (بێکەس)ەوە.

(٧) سەرگوزەشتەی ژیانی ڕۆژنامەی (ژیان‌و ژین) لـە لایـەن مامۆسـتا (شـێخ سەلام)ەوە .

(٨) مەقامی (قەتار) بـە شیعری پیرەمێردەوە (ساقی بە عەشقی بەرزی خاکەکەم ، بـە یادی قەومـی دڵ خەمناکەکەم) لە لایەن جووتە بولبولەوە (ڕەشۆڵ‌و محمـود محمد (ع) .

تا دەگاتە (١٦) مەقامـی (خاوکـەر) بە شـیعری (مەولەوی)یەوە (بـە ڕێکەوت دەرکەوت لە گۆشەی ڕەشماڵ » لە لایەن جووتە بولبولەوە (ڕەشۆڵ‌و محمـود محمد ـ ع) بە کەمانچە .

گەوهەرێ وچەند هەڵەیەك

سەرەتا ڕێزو سوپاسم هەیە بۆ ئەرکە گرانەکەی کاك (عثمان شارباژێری) کە لە پێناوی هونەری زیرەکی نەمرا کێشاویتی‌و زۆر خۆی هیلاك کردووە بـۆ کۆکردنەوەو چاپکردنی کتێبی (گەوهەرێ)و شایەنی ڕێزێکی زۆر گەورەیە .

بەڵام ئەوەمان لە یادنەچێت کە ئەرکێکـی وا گەورەو پیرۆز پێویستە نەختێك بە ووردی‌و بـە ڕێك‌وپێکی بکرێت ، چونکە میللەت هەمووی خۆی بە خاوەنی ئەو هونەرمەندە نەمرو بەندە ئەزانێت‌و ئەویش یەکێك بووە لە هونەرمەندە باڵاکانی کورد کە خزمەتێکی گەورەو مەزنی ئەم میللەتە کلۆڵەی کردووە .

جا لە کۆتایی‌دا دەڵێم خۆزگە (کاك عثمـان) هەرچەندە زۆر هیلاك بووە ، نەختێکی تریش ، یاخوو با زیاتر خۆی هیلاك بکردایە ، بۆ ئەوەی ئەو کتێبە نازدارە هێندەی هەڵە تێدا نەبوایەو کەم‌و کوڕی نەبوایە.

وە داواکارم لە (کاك عثمان) ئەگەر چاپی دووەمی گەوهەرێ کردەوە ، ئاگای لەم هەڵانە بێت‌و چاکی بکات .

« ڕاستکردنەوەی هەڵەکان »

١ ـ گەوهەرێ ـ لاپەڕە ـ ٩٢ ـ (کزەی سـەرت بەمیرات بێ) زیرەك ـ ئەڵێ (شەدەی سەرت بە میرات بێ) .

٢ ـ گەوهەرێ ـ ١١٤ ـ (بێوەژنە ، زرکی کاڵـە) زیرەك ـ (بێوەژنە ، یان کچە ، هەر دەڵـێی شەکی کاڵە) .

٣ ـ گەوهەرێ ـ ١١٩ (گۆرانی ـ لادە ـ بـەو شێوەیە زیرەکی نەمر نەی ووتووە ، ئاوازەکەی ، نەهۆنراوەکەی زیرەك بەم جۆرە (ووتویەتـی (ئەی لادە ، لادە ، لادە .

ڕوبەند بەشمینە ، خوێنت شیر بنە کیژە کوردبنە

٤ ـ گەوهەرێ ـ١٢٣ـ (گۆرانی (پێم بڵێ مـەزەدار) سێ هەڵسانی بۆ نوسیوە . بەڵام لە ڕاستیدا تەنها هەڵسانی یەکەم (گیانەکەم زانیوتە بـۆچ خەو لە چاوم ناکەوێ لە گۆرانی ناوبراودا دەڵێت ، دوو هەڵسانەکەی تر :ـ

(بە حەمدیلا گوڵی ڕەعنا شکاندی ڕەونەقی لەیـلا بڵێن مەجنونەکەی شەیدا (ئەمان ... ئەی هاوار)

ئەم هەڵسانە لە گۆرانی (کرماشان شـاری شیرینم)دا دەبڵێت وە هەروەها ئەم هەڵسانە دێـری دووەمی هۆنراوەکە ناتەواوە ، وەك بڵێت زیرەکـی نەمر نەی زانیبێت‌و نەی ووبێنێت بەڵام لە ڕاستیـدا زیرەکی نەمر زۆر بە ڕێك‌وپێکی‌و بە جوانی دەیڵێـت بەم جۆرە :ـ

بە حەمدیلا گوڵی ڕەعنا شکاندی ڕەونەقی لەیـلا بڵێن مەجنونەکەی شەیدا ڕەئیسی عاشقان بابـێ

وە هەڵسانی سێ هەم :

(ئەڵەك زانی کە دەشکێ ڕەونەقی بازاڕی مانگ‌و ڕۆژ ئەم هەڵسانە لە گۆرانی (چارۆکی‌و چارۆکێ‌دا) دەڵێت .

وە هەڵسانی چوارەم : (کام ئەستێرەی گەش ؟ کام گوڵی کێوی؟) ئەم هەڵسانەش لە گۆرانی (کراس ڕەشێدا) ئەڵێت .

٥ ـ گەوهەرێ ـ ١٢٦ (گۆرانی ـ وەی لە من‌و وای لە کێ) زیرەکی نەمر بەو هۆنراوانەوە نەی‌ووتووە ، وە تەنها دوو کۆپلەی کۆتایی نەبێت کە لـەو گۆرانی‌یەدا هەیە .

٦ ـ گەوهەرێ ـ١٣٠ـ (گۆرانی ـ چارۆکـە هەولێری‌یە) تەنها ئەوەیە کە لە ئاهەنگی ماڵاندا تۆماری کردووە ، بەڵام ئەو گۆرانی‌یە زۆر بـە ناسکی لە ئێستگەی تاران ووتویەتی بـە دوو بەش‌و هەڵسانێکی نازداریشی تێدایە بەم جۆرە:ـ

بڵێن وە گوڵاڵە سوورەکان سەر دەربهێنن لـە خاك زەوەك وەك دڵەکەی من نیشتەن وە غەمنـاك

٧ ـ گەوهەرێ ـ١٤٥ـ (ئەم هۆنراوەیە زیرەکی نەمر تەنها چوار دێڕی یەکەمی ئەڵێت لە گۆرانی یەکدا)

٨ ـ گەوهەرێ ـ١٤٧ـ (دەبم بە هۆنە بۆ چاوی کاڵت)

زیرەك ـ ئەڵێ ـ (دەبم بە غولام بۆ چاوی کاڵـت)

٩ ـ گەوهەرێ ـ١٥٧ـ (لەپێ‌دا ، وەی لە پێ‌دا) زیرەك ـئەڵێ ـ (لە پێیشدا، وەی لە پێیـمدا)

١٠ـ گەوهەرێ ـ١٧١ـ (گۆرانی ـ عەمرەکـەم چاوەکەم ـ) ئەمیش هەمان دەستوور ، هۆنراوە ناسك‌و تەڕەکانی نەنوسیوە کە لە ئێستگـەی تاران ووتویەتی ، ئەمەش کۆپلەیەکێتی :ـ

ئەرێ ، ئێوارێ ئەگبیر جوانێ گیان سبحەینێ بارە مەڕۆ پاییزە هەوارم خانمەکەم نزیك بە بـارە .

١١ـ گەوهەرێ ـ١٨١ـ (نارنج‌و لیمۆو پرتەقاڵ :ـ

بۆ مەکەکەت پڕو کـام
ئەستێرەی نێو ئاسمانـی
لە یاری من بوو بەکـام

زیرەك ـ (نارنج‌و لیمۆو پرتەقاڵ ، لۆمەم دەکەن کوڕو کاڵ
ئەستێرەی نێو ئاسمانێ، لەیاری‌من بوون بە خاڵ

١٢ـ گەوهەرێ ـ١٨٢ـ (گۆرانی ـ ئەی وای لە گوڵ ـ) بەو جۆرەی نوسراوە ، هەرگیز زیرەکی نەمـر نەی‌ووتووە ، وە ئەمەش کۆپلەیەکی ڕاستەکەیە:ـ

شەربەتی دەستی ئەسمەربـێ
ژەهری ئەژدیهای جەوت سەربـێ
دەی خۆمەوە قەستا سەربـێ
بەڵکو برینم دیواو دمربـێ

١٣ـ گەوهەرێ ـ٢١٠ـ (سنگی تەختی مەرمەڕە زوڵفی پەڕی لاشەڕە) زیرەك ـ ئەڵێ (سنگی تەختـی مەرمەڕە زوڵفی ماری لاشەڕە) .

١٤ـ گەوهەرێ ـ٢١٦ـ (نوسراوە گوایە کـە هۆنراوەکە (شکرالله‌بابان) ئەی خوێنێتـەوەو زیرەکی نەمریش بە هەڵسان دەیڵێ .

بەڵام لە ڕاستیدا ئەم هۆنراوەیە خوێندنەوەکەشی هەر دەنگی زیرەکی نەمرە ، ئەمەش هۆنراوەکەیە .

دەمێ ساقی دەمت بێنە دەغیلی چاوەکانت بـم
بە جامێك دەستی من بگرە فیدای پیری موغانت بم

وە خوا لێخوشبوو ئەم هەڵسانە هەر دوو بەشی یەکەم‌و دووەمی گۆرانی (ئای شیلێ نازەبنینـێ)ی پێ ئەبەستێتەوە .

١٥ـ گەوهەرێ ـ٢١٧ـ (دوادێڕی گۆرانی ـ داینێ تۆ داینێ ـ بەم جۆرە نوسراوە (دنیا دەیزانێ ، دەس خەینە بانی) .

١٦ـ گەوهەرێ ـ٢٢٠ـ (گۆرانی شۆفێر،دوا کۆپلەی نوسراوە (شۆفێر ماشێنت ، تەختی کـارە)

سەروەر عمر علی

زیرەك ـ ئەڵێ ـ (شۆفێر ماشێنت ، تاکسـی شارە) .

بڕوانە ل ٧

بورهان هەژارو دەمەتەقێیەکی هونەری

ئامادەکردنی : لەتیف هەڵمەت

بورهان علی صالـح «هەژار» لە ساڵی ـ ١٩٦٤ـ دا لە دایك بووەو لە ساڵـی ـ١٩٧٦ـوە کە قوتابی پـۆلی یەکی ناوەندی بووە دەستی بە وێنەکێشان کردوەو لە ساڵی ـ١٩٧٨ـوا هاوبەشـی زۆربەی پێشانگای ساڵانـەی قوتابخانەکانی سلێمانـی کردووەو یەکەم پێشانگـای تایبەتی خۆی لە ١١/ئازاری ١٩٨٣دا لە لایـەن بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەری‌یەوە لە سلێمانـی کراوەتەوەو هەر لە هەمـان ساڵداو لە لایەن هەمـان بەڕێوەبەرایەتی‌یـەوە پێشانگایەکی هاوبەشـی لەگەڵ بەهادین ئەحمەدا بـۆکراوەتەوە ...

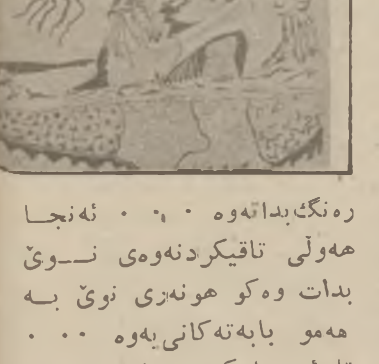

لە چاوپێکەوتنێکماندا لـە گەڵیا وتی : لە سەرەتـای هونەرکاریمدا گەلێ مامۆستا هانیان دام وەکو مامۆستایان حیکمەت هیندی‌و اسماعیـل مستەفا ...

لە بارەی شێوازی هونەری خۆیەوە وتی :

لە ئیشە هونەری‌یەکانمدا هەمو جۆرە شێوازێك لـە ڕەنگ‌و هێڵکاری‌دا بەکاردێنم ...و بابەتە هونەری‌یەکانـم خۆماڵین‌و لە بارودۆخـی ژیانی کۆمەڵایەتی خۆمانـەوە هەڵقوڵاون ....

سەبارەت بە خزمەتگوزاری هونەر لە پێناوی جەماوەردا وتی :

بەدوو ڕێباز دەتوانیـن خزمەت بکەین .. یەکـەم ڕێبازی ـ واقیعی‌و تعبیری ـ کە هێشتا جەماوەرێکـی ئەوتۆشمان نیە کە زۆر لەم ڕێبازە تێبگـەن ... مەسەلەکەش ئەوە نیە کـە ئەم دوو ڕێبازە قـوول‌و ئاڵۆزبن ... بەڵکو لەوەدایە کە هونەری وێنەو هێڵکـاری لە لای ئێمە هونەرێکـی تازەیەو ماوەیەکی دەوێ تاکو خەڵك پێی ڕابێ ... لـە ڕاستیشدا هونەر کاتـێ هونەرە کە خزمەتی جەماوەر بکات لە لای هونەرمەندانـی کوردیش لەم بوارەدا درێغی نەکراوەو هونەر بۆ خزمەتی کۆمەڵ تەرخان کراوە ..

سەبارەت بە قوناغەکانی هونەری هونەرمەند وتـی :

هونەرمەند دەبێ بناغەیەك بۆ خۆی دروستکات ... بیناغەیەك لە تاقیکـردنەوەی ڕۆژانەی خۆیەوە دروسـت بووبێ‌و هەڵقوڵابێ ... دەبێ لە تابلۆکانی‌دا بـاری ژیانی کۆمەڵەکەی خـۆی ڕەنگ‌بداتەوە ... ئەنجـا هەوڵی تاقیکردنەوەی نـوێ بدات وەکو هونەری نوێ بـە هەمو بابەتەکانی‌یەوە ... تا ئێستا کورد خاوەنـی قوتابخانەیەکـی هونەری تایبەتی خۆی نیە ئەمەشـس دەگەڕێتەوە بۆ بارودۆخـی تایبەتی ژیانی خۆمان ...

سەبارەت بە کۆسـپی ڕێگای هونەرمەندانیش وتی :

کۆسپـی ڕێگـای هونەرمەندان ئەوەیە گەلـێ جار توانای پەیداکردنـی کەرەسەکانی تابلۆ کێشانی نیە ... خۆزگـە دام‌و دەزگایەك دەکرایەوە بـۆ یارمەتی‌دانی هونەرمەندان لەو بارەیەوە ... ئەمـە سەرەڕای نەبوونی هۆڵێکـی فراوان کە بتوانێ بە پـێی نۆرە پێشانگاکان بگرێتـە خۆی ... ئاواتیـشم ئەوەیە دەزگای ڕۆشـنبیری کوردی‌و دەزگا ڕۆشنبیری‌ـ کانی تریش ناوبەناو بەپێی پێویست بە نووسـین‌و نامیلکە لە بارەی بابەتەکانـی هونەرو قوتابخانە هونـەری‌و شێوازە هونەری‌یەکـانەوە بڵاوبکەنەوە بـۆ ئـەوەی سوودیان لێ‌ببینین‌و ببێتـە بناغەیەك بۆ ئەوەی دوارۆژ.

حەز دەکەم لێرەشـداو لەسەر لاپەڕەیەکی ڕۆژنامەی هاوکاری‌دا سێ تابلـۆی نازەم پێشکەش بـە هونەردۆستان بکەم ...

ووتاری «شانۆیا کوردی ڕێباز وداخاز» وچەند تێبینیەك

ـ یاسین قادر بەرزنجی

لە ژمارە «١٣»ی تشرینی یەکەمی ١٩٨٣ی گـۆڤاری « کاروان »دا کاك وصـفی حسن ڕدێنی لە ژێر نـاوی « شانۆیا کوردی ڕێبـازوداخاز » دا ووتارێکـی بـە لەهجەی کرمانجـی ژووروو بڵاوکردوەتەوە .

لە ڕاستی‌دا هەر کە یەکەم‌جار ئەو ناونیشانـەم بینـی گەلێك خۆشـحاڵ بووم ، چونکە تا ئێستا ئەم هونەرە لە ناوچەی «دهۆك»ی شیرین ساوابەو زۆر کـەم لـە نووسەرانی بەڕێزی ئـەو ناوچەیەش دەربارەی هونەرو شانۆی کوردی ئەنووسن ..

بۆیـە بـە ووردی‌و بەپەرۆشەوە دەستم کرد بـە خوێندنـەوەی ووتاری ناوبراوو لە ئەنجامـی خوێندنەوەیدا ئەم تێبینیانـە لام دروست بوون :ـ

١ ـ کاك وصفی پاشـس باسکردنێکی زۆر کورتـی شانۆی کوردی کاتووە «١٦» ناوی لە شاعیرو شانۆگەریی نووس‌وەدەرهێنەرو چیرۆك ـ نووس‌و ئەکتەرو ڕەخنەگرانی کوردی ڕیز کردووە ، ئـەم ناوبردنـە هیچ جـۆرە جیاکردنەوەیەکی مەنتیقیانەی نی‌یە ، ئەو ویستویەتـی هەر چۆنێك بێت نـاوی ژمارەیـەك نووسـەرو هونەرمەندی بواری شانۆمان بەرێت ، ئیتر قۆنـاغو هەوڵدان‌و تەمـەن‌و هەڵکەوتوویی هونەرمەندەکان لای گرنگ نی‌یە ، تەنانـەت ناوی وای نوسیوە کـە هیچ دەورێکی ئەوتۆیان لـە بزوتنەوە شانۆییەکـەدا نەبینیوە ! لە هەمـان کاتیشدا کەسانی وای لـە بیر کردووە کە لە سـەرەتای گەرم‌و گوڕبوونـی ئـەم

بڕوانە ل ٧

جەماوەری هەولێر شانازی بە دیداری سەرەك صدام حسینەوە دەکەن

بەیانی رۆژی ١٤/١١/٩٨٣زیاتر لە ٢٠٠ هاولاتی خەڵکی هەولێر بوون بە میوانی کۆشکی کۆماری .. ماڵی کوردو عەرەب ، بیشەلانەی سەرەکی تێکۆشەر صدام حسین .. لەم دیدارە گەرمو گوڕو خۆشەدا دەستەدەستە لە خەڵکی هەولێر لەگەڵ سەرەکی خۆشەویستداوێنەیان دەگرتو پەیمانی خۆشەویستیو دڵسۆزیان بۆ نوێ دەکردەوە .

● چنار محمد عبدالله قوتابی خانەی ماموستایان وتی
- زۆرمان پێخۆش بوو کە بە دیدەنی خۆشەویستی گەل شادبووین .

● رۆژان محسنیش کە قوتابی هەمان خانەیە وتی :
- بە هەڵبەرکێو سروود وتن پێشوازیمان لە سەرەکی خۆشەویست کرد ، رۆژێکە لەو رۆژانەی کە هەرگیز لە بیری ناکەم .

● ساهرە صبحی کە دەستە خوشکی چنارو رۆژانە وتی :
- ئەمرۆ کەمێك لەو خۆشەویستی یە گەورەیەی کە بۆ سەرەکی ئازیز هەمانە دەرمان بڕی .

لە دیدارەکەدا دوو کچی قوتابی سەروو شیعرێکو وتاریکیان خوێندەوە ..
(نەهلە) بە هاوکاری وت :
- شیعرو وتارەکەم زادەی دەروونێکی قاڵبووی خۆشەویستیی عیراقە ..
سوسن اکرمیش وتی :
- پێم خۆش بوو کە لەبەردەم سەرەك صدام حسیندا هەندێ لە خۆشەویستی خۆمی بۆ دەربڕم .

● ئینجا روناك صابر وتی :

رۆژێکی مێژوویی بوو لە ژیانمدا ، شانازی دەکەم بەوەی کە لە خزمەتی سەرەکی تێکۆشەرماندا سروودم بۆ سەرکەوتنی عیراقی خۆشەویست وت .

● ماموستا (ساجدە یاسر)یش وتی :

- ئەمە ئەو رۆژەبوو کە چاوەڕوانیم دەکرد .. واهاتە دی .. دیداری سەرەکی خۆشەویست صدام حسین هیوای ژیانم بوو ، ئۆخەی هاتەدی .

● لە پاشدا نازەنین شکرو هێرو صالحو جوان فائقو سندس قادرو اشواق یحیی نهلە جرجیسو ئامانج مصطفی رووفو هونەر طلعت هەموو پێخوش حالی خۆیان بە بینینی سەرەك صدام حسین پیشاندا‌و رایان گەیاند کە هەمیشە ئەم رۆژە لە بیر ناکەن .

● پیتی وشەی کوردی هۆی تۆقینی دوژمنە دیل کەزانی کورد بزانن نابەزێ حاجی ئۆمەران نابەزێ بەسرەو میسان
بەم سروودە کچانی قوتابخانەی ئامادەیی (الزهراء) پێشوازیان لە سەرەکی تێکوشەر هەڤاڵ صدام حسین کرد .

● سۆزان عبدالله کە یەکێك بوو لەوانەی سروودەکەیان وت پێی وتین:
- کاتی سەرەکی فەرماندەم بینی هەموو لەشم تەزوویەکی پیا هاتو لەخۆشیا ئۆقرەم بەخۆم نەدەگرت ...
ئێمە فیدای ئەم وڵاتەینو سەربازی سەرکردەی هاوڕێ صدام حسین .

خوێنەران دەنووسن

هەرگەشاوەیە ئاڵای عیراقی یەکگرتوو

کوردی عێراق لە سایەی تەقینەوەی شۆرشی «١٧-٣٠» کەلاوێژی ئەمر پڕ بە ئارەزووەکانی بەدڵو بە چاو دەڕوانێتە ژیان ژیانێکی سەربەستو کامەران لە وولاتو ناو خێزانەکەی خۆیدا دەباتە سەر .. بە زمانی خۆی دەنووسێو بە زمانی ڕەسەنی خۆی شیعرو چیرۆك لە ناو ڕۆژنامەو گۆڤارەکانا بلاو دەکاتەو لە قوتابخانەدا لاوەکان بە زمانی کوردی مێژوو وزانیاری دەخوێنێتەوە .. کوردی عێراق بە هەموو ئامانجێکی خۆی گەیشتووە بۆیە لە ناو بەرەکانی جەنگدا چەکی گرتۆتە دەست دەجەنگی دژی خۆ فرۆشو دوژمنانی عێراق چونکە خاکی عێراق خاکی بابو باپیریەتی دەپارێزی شەرەفو کەرامەتی میللەتو خاکەکەی ...

کوردی ئێران لە سایەی رژێمە بۆگەنەکەی قومو تاران وا ئاوارەو ماڵو ێرانن لێوو بە خوێنو چاو پڕ لە گریانن .

نووسینی
بڕوا اسماعیل هەولێر

هاووڵاتی عمر حسن رسول : بەشانازی یەوە خۆمان لە پێناوی نیشتماندا بەخت دەکەین

پاش وتارەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین بۆ خەڵکی دیالی هەزاران هاووڵاتی کورد چوون بەدەنگی سەرەکی خۆشەویستەوەو خۆیان لە ریزی جەنگاوەراندا تۆمارکرد بۆ بەگژاچوونی هێرشی ناڕەوای رژێمی بەکرێگیراوی خومەینی ...

لەم بارەیەوە هاووڵاتی عمر حسن رسول وتی :
- من لە یەکەم رۆژی وتارەکەی سەرەکی خۆشەویست صدام حسینەوە تەلگرافم لێدا کە ئامادەم لەگەڵ (٧٠٠) جەنگاوەردا بچینە جەنگو خۆمان فیدای نیشتمانی ئازیزمان بکەین .. ئەوی شایانی باسیشە منو کۆمەڵێك لە چەکدارانی کورد کە لەگەڵمان لە جەنگەکانی (سەرپێڵی زەهاو) و (طیب) و (میسان) بەشداریمان کردووە ، ئێستاو هەموو کاتێك چاوەڕوانی ئیشارەتێکی سەرەکی خۆشەویستین بۆ ئەوەی بە ماڵو منالی خۆمانی لە رێگەی وڵاتدا بەخت کەینو ، ئەم گفتوگۆیە بە هەل دەزانم کە دیسانەوە بەڵێنی دڵسۆزی خۆم بۆ سەرەکی خۆشەویست دووبارە بکەمەوە .
هەروەها وتی :
ئەمڕۆش کە چاومان بە سەرەکی خۆشەویستمان کەوت زیاتر گیانی خۆبەخت کردن لە لامان بەرزبووەوەو ئەمڕۆ بە رۆژێکی زۆر گرنگی ژیانی خۆم دەزانمو سوپاس .

لەبەر رۆشنای پێشوازی لێکردنەکەی سەرەکی فەرماندە لە ژمارەیەکی کەی هاووڵاتیانی سلێمانی

بژی صدام .. بژی کورد

بەبێ لە خۆبایی بوون دەڵێم لاپەڕەکانی ئەو رۆژە لە مێژووی میللەتی کوردا پێویستە بە ئاڵتونێکی ساغ بنوسرێتەوەو هەموو کوردێکی خاوەن ویژدانو هەڵوێست بەوپەڕی شانازیەوە پارێزگاری بکات ...

راستە هۆی سەرەکی ئەمەش ئامادەبونی سەرەك کۆمارە لەو چاوپێکەوتنە پێشوازیەدا ، بەلام هاوشانی ئەوەش ئەو ساتە پیرۆزانەیە کە سەرەك کۆماری عێراق بە هەموو هەستو نەستو دڵو بیری یەوە تەنانەت بە چاویش گوێ دەگرێ لە رازی هەڵبژاردەی شارێکی کوردستانو کوڕو کچە کوردستانیەکان کەوا بە زمانی پاراوی خۆیان ... بە زمانی شیرینی کوردی وتارەکانیان ئاراستەی بەرێزی دەکەن ....

ئێمەی کورد لە کوردستانی عێراق نالێین خاوەن مافو هەقو یاسای ئۆتۆنۆمی خۆمانینو نالێین سەرەك کۆمار بە زمانی خۆی دەفەرموێ ئەم یاسایە پێویستی بە پەرەپێدان هەیەو دەبێ هەموو عێراقی یەك بەوپەڕی دڵسۆزیەوە هەوڵی بۆ بدات .... وا نالێین چونکە سەرەك کۆمار خۆی چەند جارێك فەرمویەتی ئەم هەقە هەقی میللەتی کورد خۆیەتی ...! بەلام لە ئێرانو سوریاو ئەو ولاتانەی تر دەپرسین کە بەسەرهاری میللەتی کوردی تیا دەژی ؛ ئایا ئێوە ئەم هەڵوێستە مەزنە چۆن لێك ئەدەنەوە کە صدام حسین گوێی هەستو نەستو باوەڕ لە کچو کوڕە کوردستانیەکان دەگرێت ؟

وەك کوردێك دەڵێم یاسای ئۆتۆنومی ناوچەکەمان لە تایەك ئەم هەڵوێستە لە تایەك چونکە ئەمەیان بۆ خۆی رێزلێنانێکی گشتی پیرۆزو تایبەتی نەتەوەی کوردە .. ، بۆیە حەز دەکەم پڕ بە دەنگم بڵێم ئا لەو ساتە پیرۆزانەدا بەش بەحاڵی خۆم زیاتر هەست دەکەم کوردمو زیاتر هەست بە کیانو مافی نەتەوایەتی خۆم دەکەمو زیاتر هەست بە مەزنی میللەتێکی دێرینەی برامان دەکەم کە ئەویش میللەتی عەرەبە . هەروەها ئێمەی کورد لە کوردستانا دڵنیاین کە ئەوە هەڵوێستی سەرکردەی کۆمارەکەمان بێتو پێشتریش وتبێتی دەمەوێ زمانی کورد فێربم ... دڵنیاین کە رۆژێ فێری دەبێو ئەو رانکو چۆخە مەردانەی لە سلێمانیەوە بە دیاری پێشکەشیان کرد دەیپۆشێو ئەو خەنجەرە دەبانەشی کە رەمزی ئازایەتیو بەرگری کردنی نەتەوەی کوردەو هەر لە شاری سلێمانیەوە پێشکەشیان کرد رۆژێ بە رانکو چۆخەکەیەوە دەیکات بە قەدیاو ئیستاو ئەو کاتە هەتا هەتایە لە ویژدانی پاکەوە دێنە زمانو دەڵێین بڵێی بژی صدام .... بژی کورد .

فریا جاف

لە هەولێر کەس وکاری شەهیدان بۆ هاوکاری دەدوێن

سەروماڵمان لە پێناوی عیراقی ئازیزدا بەخت دەکەین

پەیامنێری هاوکاری هاتنی هاووڵاتیانی هەولێری بۆ بەغدا بە هەل زانی بۆئەوەی ئەم ریپورتاژەیان لەگەڵدا بکا .. بەتایبەتی پاش ئەوەی چاویان بە سەرەکی فەرماندە هەڤاڵ صدام حسین کەوتو بەدیداری شاد بوون .

● کاك جمیل عزیز برای شەهید حکمت عزیز وتی :

- مایەی شانازی یە بۆ ئێمە کە سەرەکی خۆشەویست هەڤاڵ صدام حسین لەگەڵمان دانیشێ وحاڵو ژیانمان بەسەر بکاتەوە .. ئێمە هەموو ئامادەین هەر چیمان هەیە لە پێناوی عیراقی ئازیزدا بەختی کەین .

● خێزانی شەهید توما خضر مربین کە لەگەڵ پێنج منداڵە کەیدا هاتبوونە دیداری سەرەکی خۆشەویست وتی :
- سوپاسی سەرکردایەتی سیاسی وبەتایبەتی هەڤاڵ صدام حسین دەکەین کە بەدەگمانەوە دێتو هەمیشە لە کاروبارمان دەپرسێتەوە ، ئیمڕو منداڵەکانم لەجێژندا بوون کە چاویان بە سەرەك کەوت .

● کاك گورگیس منصور برای شەهید فرید منصوریش وتی :
- کاکم لە ٢٩-٧-١٩٨٢دا لە رۆژهەڵاتی بەسرە بەدەستی رژێمی بەکرێگیراوی خومەینی شەهید کرا . ئەمرۆش خۆمو کەسو کاری شەهید بەدڵێکی خۆشەوە شەرمەندی دیداری سەرەکی خۆشەویست بووین .. ئەمە رۆژێکە هەرگیز لە بیرمان ناچێتەوە .

● کاك محمود شمارە برای شەهید عیسی وتی :

- برام لە ١٥-٧-١٩٨٣ لە مەندەلی شەهیدبوو .. من خەڵکی (کۆیە)م لە پارێزگای هەولێر .. برام لە اجازەدا بوو کاتێ جەنگی مەندەلی دەستی پێ کرد .. کە گوێی لە هەواڵی هێرشەکەی دوژمن بوو خۆی پێ رانەگیراو گەڕایەوە وەحدەکەیو لەوێ شەهید بوو ... سەر بە رزم بەشەهید بوونی شانازی دەکەم بەدیداری سەرەکی خۆشەویست صدام حسین .

● لە دواییدا خێزانی شەهید حسن نعمە کە دایکی ٣ منداڵە وتی :

- هەستم بەوپەڕی خۆشی کرد کاتێ چاوم بەسەرەکی خۆشەویست صدام حسین کەوت .. سەربەرزم بەوەی کە مێردم خۆی کرد بەقوربانی وڵاتەکەی .

زاخۆ .. شارە فنجیلانەکەی بادینان

غفور میرزا کریم

لەبەرەبەیانی مێژووەوە کورد بێوچان لە خەباتی سەختدابووە بەرامبەر باردودۆخی چەپگەردی رۆژگار دژ بە زۆرداریو ستەمکاری سروشت ، هەرگیز ساتی لە کۆششدان لە پێناوی زاڵبوونو سەرکەوتن بە سەر زەبروزەنگی هەمە جۆرەی ترسناکی سروشت ، بۆ چاککردنو خۆشکردنی باری ژیانی وەدابین کردنی پێویستیەکانی کۆمەڵ نەوەستاوەو سستی نەنواندوە ·

هەمیشە بازوی بە هێزیو بیری رووناکی بۆ ئاوەدان کردنەوەی خاکی نیشتمان ، بەرەوپێشچوونی کارانی شارستانیو پێشکەوتن ، بۆ دردان بە شەوەزەنگی دواکەوتن ، هەلکردنی چرای سەربەستیو ئازادی خستۆتە کار · تا لەئەنجامدا کۆمەلە شارێکو لە ژمارە بەدەر دێهاتو ودیاردەی شارستانیو ئاوەدان کردنەوەی لەم کوردستانە پانو بەرینەدا بنیات ناوەو هێناوەتە بەرهەم · لەبەرئەوەی لاپەرەکانی مێژووی کورد رازاوەتەوە بە هەمە جۆرە بەسەرهاتی جەرگ بڕو ژیانی پڕ کوێرەوەریو مەینەتداری ، قەوماوی دلێرانەی بەرگریکەر ··· وەپڕە لە هەڵویستی بەربەرەکانی کردنو دژداریەتی نواندن بەرامبەر زۆردارانو داگیرکەران ، وەبەکارو کۆششی بەپیزو دیاردەی شارستانیو ئاوەدان کردنەوە یەتە بەرچاو بۆیە هەریەکە لەم شارە گەورەو خنجیلانەی کوردستان خاوەنی سەرگوزەشتەیەکی تایبەتییەو بەرووداوی دیاریکراو قەوماوێکی مێژویی گرنگ ناوی دەرکردو ناسراوە · کە لەئەنجامدا کۆمەڵانی خەڵکی ئازناوی تایبەتییان بریوە بەبالایداو مۆرکو نیشانەی مەزنو دیاریکراویان پیوەناوە ·

لە ئەرشیفی مێژوویی شارانی کوردیدا زاخۆ بەیەکێك لە شار کۆنەکانی کورد لەقەلەم ئەدرێو ئەناسرێ مرۆڤی کورد بەتایبەتی رۆشنبیرانی ئەمرۆی کاتی ناوی زاخۆ دێت ، هەندێ خاڵی گرنگو مێژوویيو بەسەرهاتی تایبەتی‌یان دێتەوە باد ،چەند قەوماێکی گەورەو رووداوێکی دڵتەزێن سەرنجی رائەکێشی ·· کە هەرگیز ئێمەش ناتوانین لەم نوسینە سەرپێیەمان دابیخەینە پشتگوێو فەراموشی کەین · زینونین مێژوونوسی یونانی بەووردی سەرگوزەشتەی ئەو لەشکرە دە هەزار سەربازە بەکریگیراوەی یونانی کە بەفەرمانی (کورش) بۆ لابردنی دەستەلاتی ئەردەشیری برای هاتبونە خاکی ئێرانەوە بۆمان باس ئەکاو ئەگێڕێتەوە کە ئێمەش ئەتوانین ووتەکانی ئەم مێژوونوسە بکەین بەبەڵگەو سەرچاوەباسەکەمان کەلكو سوودی لێوەربگرین·

زینوفین لەناوەخنی باسی سەرگوزەشتەی ئەو لەشکرە دە هەزار کەسەی کە بە ژێرکەوتوویی شکستهاتووەی بە کوردستاندا تێئەپەڕین بە درێژی دێتە سەرباسی سەختی مەلبەندە شاخاوبە هەزار بەهەزارەکە تا ئەتوانێ بە شانو بالای ئازایەتی ، جەنگاوەری کوون لە جەرگ نەبووی کوردەکان هەڵئەدا ، لەسەرباری کۆمەلایەتیو گوزەرانی پێشکەوتوویان وەدەوری بەرزیان لەبەزگری کردنو چون بەگژ دوژمن دا ئەدوێ کە بەتیرو کەوانو قوچەقانیەکانیان ، تاوێرە خلۆرکراوەکانیان بە مەرەیەکیان بردن کە رەشەباشێ وابە دەواری شر ناکا ·

شیاوی باسە لاپەرەی گەشو پرشنگدار لە ناوجەرگەی شەوەزەنگی مێژووی کوردا ئەدرەوشێتەوە دێتەبەرچاو بۆیە لە سالی ٤٠١ پێش زایینیدا لە ناوچەی زاخۆ کورد بۆ یەکەمین جار ئەکەوێتە شەرێکی سەختی ترسناکەوە لەگەل لەشکری یۆنانی داگیرکەردا کە بە هۆیەوە پەیوەندی یەکتری ناسینو ئاشنایەتی لەگەل گەلی یونان دا ئەبەستێ کەئەم رووداوە گرنگیو مەزنی ئەبری بە بالای ناوچەکەداو دەوری مێژوویيو تایبەتی کورد بالاترو بەرزتر ئەکاتەوە ولەدوایيدا بۆ رۆلەکانی ئەمرو ئەبێتە مایەی بەرزیو شانازی ·

بناغەی بنچینەدانانی زاخۆ بۆ دەوروڕۆژگارێکی دێرین ئەگەرێتەوە کە بەداخەوە بەوێنەی زور شارو ئاوەدانی تری وولاتەکەمان مێژووی رۆژو سالی دامەزراندنی بە تەواوی دیارو ئاشکرا نی‌یە ·

بەلام ئەوەی گرنگو لەبەرچاوە بنچینەی ئەم ئاوادانیە لە مەلبەندێکی تایبەتی لە نزیك رووباری خابوور لە ناوجەرگەی ناوچەیەکی دلرفێنی جوان پڕ لە باخو باخچە دارستانو داری میوەدا دانراوە ·

ووشەی زاخو بو ووشەی (زاکای) عیبری کە یونانیەکان پێیان ووتوە (زاکخوا) ئەگەرێتەوە کە ماموستا ئەنستانس کرملی بەمانای (المغلبتەی) عەرەبی لیکیداوەتەوە کە بە کوردی بەمانای سەرکەوتن دێو کە بەدرێژایی رۆژگار ئەم ووشەیە لەبەر ڤورسی بەسەر زمانی کوردییەوە سوواوە بووە بە زاخۆ کە تا ئیستاش لەم قالبەدا ماوەتەوەو بەم ناوەوە ناو ئەبرێو ئەناسرێ·

زاخۆ لە پێش زایینیدا وەکو تێکرا مەلبەندو ناوچەکانی تری کوردستان لە ژێر باری گرانی زۆردارانو داگیرکەران دا ئەی نالاندوە هەمیشە بەدەستیانەوە سزای مەرگو کوێرەوەری ئەچێشت لە سالی ٢٠ کۆچی لە پاش ئەوەی شەپۆلی هەلچوی ئایینی پیرۆزی ئیسلام ئەم رۆژهەلاتەی گرتەوە ـ ئەم ئاینە پیرۆزە بالی بەسەر شاری موصلو لەهەمان سال دا بەسەر زاخۆش داکێشا بەم چەشنە زاخۆ بەوێنەی تێکرا کوردستان چۆتەژێر ئالای ئاینی ئیسلامەوە وەبەوپەری سەرگەرمی دلسۆزییەوە بویە پابەندی ئەم ئاینەوە لەپێناوی سەرکەوتنو وپیشکەوتنیا لە قوربانیدانو کۆشش کردن دا ساتی رانەوەستاوون لە رۆژگاری سەرهەلدانی دەستەلاتداری میرنشینەکانی کوردا محمد پاشای میرنشینی سوران بە نیازی بەرفراوان کردنی دەستەلانی پەلی فەرمانرەوایی بۆ ناوچەی ازخو هاویشت بۆیە زاخۆ مەلبەندەکەی بۆ ماوەی شەش مانگ لە ژێردەستەلاتی ئەم میرنشینەدابووەوە سلیم بەگی برای فەرمان ڕەوایی تیاکردوە ·

لە رۆژگاری دەستەلاتداری ئەم دوایيەی دەولەتی عوسمانی دا زاخو بریتی بوو لە قضایەك سەر بەشاری موصل بوو و ، هەتا هاتنی لەشکری داگیرکەری ئینگلیزیشو دانانی دەزگای پاشایەتی عیراقیش زاخۆ هەر بە قضا ماوەتەوە زاخۆ لە کاروانی پێشکەوتنو ئاینپەروەری شارستانی ئاوەدان کردنەوەدا هەرگیز دوانەکەوتوەو سستی نەنواندوە بناغەدانانی مزگەوتی گەورە لەگەل ١٦ مزگەوتی تر لەگەل خانو کتێبخانەو پردی گرنگ ، چاپخانە ، گەرماوو دامەزراندنی کارگەی شالو شەپك لەگەل خانوو بەرەیەکی زۆر وەپەروەردەو پێکەیاندنی سەدەها زاناو ئاپینپەروەران لە زاخۆ شرانیش دا بەلگەی نەویستە بۆ بەرەوپێشچونو پێشکەوتنو شارستانیەتی زاخۆ · بەباشی ئەزانین کەلە خوارەوە ناوی هەندێ لەو زانا گەورانەی کە ئەسپیان لە مەیدانی ئاینپەروەری زاناییو خزمەتکردنی کۆمەلانی خەلکیدا تاوو داوە بنوسین ·

زاناو شاعیری گەورە شێخ عبداللە کە لە سالی ١٢١٠ کۆچی کۆچی دوایی کردوە ·

شێخ احمد کوری شێخ عبداللە شرانشتی کە لە سالی ١٢٣٥ کۆچی کۆچی دوایی کردوە ·

شێخ قاسم کوڕی رجب کە لە سالی ١٢٤٤ کۆچی کۆچی دوایی کردوە ·

شێخ محمد کوری شێخ عبدالکریم کوردی کە لە سالی ١٢٥٥ کۆچی کۆچی دوایی کردوە ·

شێخ یوسف کە بەشداری لە شۆرشی بدرخان پاشا دژی دەولەتی عوسمانی کردوە · پاش تەواو بونی شەری یەکەمی جیهان (سەفربەر) وەژێرکەوتنی بەرەی دەولەتی عوسمانیو هاوپەیمانانی سەرکەوتنی بەرەی ئینگلیزو سێندخۆرانی دوای ئەوەی کە لە شکری ئینگلیز بەناوی رزگارکەرو ئازادی هێنەرەوە عێراقی داگیرکردو رۆژهەلاتی ناوەراستی خستە ژێردەستەلاتی فەرمانرەوایی خۆیەوە ، وەبەشانازییەوە دەلێین کە گەلی کورد بەکەم میللەتە لەم رۆژهەلاتی نزیکەدا بانگی بەرگری چەکداری دژ بە ئینگلیزی داگیرکەر راهێشت وەبۆ یەکەمین جار دەرگای هەلمەتو هێرش بردنی چەکداری بۆ گەلی عێراق خستە سەرگەزی‌پشت وەلاپەرەیەکی گەشەداری لە تێکۆشانی گەلی کوردا ··· تۆمار کرد کە ئەم هەلویستە بە فەرهەنگی رامباری بەکیشو بەردی هاوچەرخ بە هەستێکی بەرزی نیشتمانپەروەری بە نمونەیەکی ئازایەتیەکی بێهاوتاو بەوێنەی گیانێکی خۆلێبوردی ڤارەمانیەتی لێك ئەدرێنەوە دێنە باس کردن ·

لە بادینان لەناوچەی زاخۆعە شرەتی نەبەزی گویان لە باروودوخێکی یەكگرتوی سەرگەرمیو هەلومەرجێکی گونجاووا ئالای دژایەتی کردنیان بەرامبەر داگیرکەری ئینگلیز بەرز کردەوە ، ئینگلیزەکانیش لەبەردەم ئەم هێزەدا وبستیان دەستپێشکەری بکەن بۆیە کەوتنە دانانی پیلانو نەخشەی گلاو ··· لەپێش هەمووشتێکدا هێنابیان پیاوێکیان‌بەناوی (حەسو دینو) کرد بە سەرەکی ساختەی داتاشراوی ئەم عەشیرەتەوە لە هەمان کاتیشدا کاپتن پیرسن (Person) بۆ سەرکوت کردنی ئەم هێزە هەلچوە هێنایە مەیدانەوەو خستیا نەگەرەو ئەوە بوو عەشرەتی گویان کەوتنە خۆیان وەلە (٥)ی نیسانی ١٩١٩ کاتی کاپتن پیرسن لە گەشتدا

بڕوانە ل ٧

کۆچی ... ئەستێرەیێکی روون

شیعری ـ فەرید زامدار

که توورە بووی ··
لە ناو خوێنی ··
ئێوارەیەکی کوژراوی پاییزیدا ···
پەنجەکانی شەوت سوور کرد ····
کە توورە بووی
سنوری بروسکەکانت بری ··
تا سەوز بی ··· گەورە دەبی
دەنگت وەکو ··
رێبوارێکی ·· ئاوارە بو
بەسەر گیانما ·· تێدەپەری
ئەستێرەیەکیش بە رووتی
تریفەی پرچی
شۆر دەبوەوە سەر شانی شەو
شایی دەکرد ··· هەلدەپەری
دەنگت دێتو ·· بەسەر گیانما ·· تێدەپەری!·
مەرۆ چیتر
ئەو ئاسمانە جێ مەهێلە
رووانینی ئەو خاکە کوێرە
بە دووای چاوی
تاریکایی خۆیدا وێلە !··
شەو لە ئاسماندا وون دەبێ
ئاسمان لە شەودا وون دەبێ
لە نێوان سەفەری درێژی
تاریکاییو رووناکیدا
هەزاران سەر
هەزاران رێ
بزر دەبێ ···
چاوەکانت ·· ئەو ئاسمانە پانو بەرینە نابینن
تا هەتاویش وەکو جاران
ناپرژێتە سینگی ئاسمان
بانگی مەرگ نەکەی ·· چونکە
یاسای سروشتە بۆ ژیان
بە مردنیش
بروا مەکە
لەو گیانە ماندووەی زەمین
رزگارت بکا !··
هەندێ جاریش ··· ئەو جیهانە
وەکو مۆمێك
لە ئامێزی ئافرەتێکی کۆچەریدا
دەتوێتەوە
منیش زەمانێکە شانم
داوەتە بەر
ئەستووندەگی
رەشمالە کۆچەریەکانی ···
ئەو جیهانە ···
توورە دەبیت
لە دەنگێکی · · بێزماندا
وەکو دەنگی ··
فرمێسکێکی سەرڕەرێی وون
وەکو تارماییەکی سپی
لە ژێر کۆنە تیشکەکاندا
دەردەکەوی
بۆ بلندایی ئامێزی ··
سێبەرە رووتەکەی جیهان
سەر دەکەوی !··

هەڵبژاردەی هاوکاری

باڵندەکانیش کۆچیان کرد

نووسینی یەشار کەمال:ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل
کردودیەتی بە کوردی

-١٣-

ئەو ریش پانە مێژەر بەسەرانەش کە لە مزگەوتەکانەوە دێنە دەری ، بەرووی داگیرساو تورشو تورەوەو دانەکانیان لە یەك دەسووت کە قەت لەگەل دیمەتی جوانی سلێمانی روو بە خەندەوە ناگونجێ دەتەوێ ئەم مردوانە بەزەیی‌یان بە پەریشانی پەلەوەری ناو قەفەسەکاندا بێتەوەو بەرەلای‌کەن ··· ئێ‌ئێ وای دایگەگیان وای · رەحم مایێ هەر لە لای هەزارو رەنجدەراتی دەورو بەری «ئەیوب» ماوە ·· هەروەها لە «تەقسیم» یش ·

لە ناو قەڵەبالغی بەکەی مەیدانی تەقسیمدا گوایە چەند کەسێك تایێ ، وەك پیاو چەند قروشێك بداتو خۆشی بخاتە دل ئەم پەلەوەرە بچووکانەوەو لە هەر چوار لا یشەوە بە چاوی رێزە تەماشای بکەن؟·

خوا نەیزانی هەر کە لە دەست بەری دەت ·نزم دەبێتەوە دواجا بەرز دەفرێ دەکەوێتە سەر نوتوێلی شیراتۆنو لەویشەوە روەو دەریاکە دەرۆن ·

لە تەقسیمو ئەیوب بەولاوە جێگای کە تەماوە پیاو دلێ پێخۆش بێ » ·

ووتم «چی‌یە مرۆڤایەتی مردووە؟» ·

ووتی «نەء ·· نەخێر تەمردووە : لە هەندێ شوێنەوە سەغلەت کراوە ··»

«لەکوێ ؟»

محمود رووی گەشایەوە ، زەنگە مرۆڤایەتی لە پێکەنینەکەی محمود دایە ، لە دلێ گەورەو پر خۆشەو بستیدایە ··· رەنگە ···

محمود ووتی «پەلەوەرەکانیش رۆین»

بۆ ماوەیەك هەردووکمان بێدەنگ بووین ، پەلەوەرەکان هەلفرین ، هەر کە ئەمانیش هەلفرین ·

پیاوە ناشرینو دەمو چاو دارزاوەکان ،چاویان چووەتە تاریکی ، کە لە مزگەوتە دەردەچن ، دەلێی لە ژوورەوە لەگەل خوادا بەشەر هاتوون ، هەرچی رووناکی هەیە ، لە رووەمەتیاندا بەدی ناکرێت ،وەك لە ژوورەوە بەجێیان هێلابێ ، ئا ئەمانە موسلمانن ئەمانەی کە بەکینەو رقەوە پێ لەسەر خاك دادەنێن ئەمانەن خاوەن ئیمان ؟ پەلەوەرکانیش دەمێکە سەری خۆیان هەلگرتوەو رۆیشتوون ·

ئەو خەلکە کە لە مەیدانەکەی تقسیم دا پێ‌بە بەکترا دەنێن ، ئەوانەی لە پێش خەلکدا ، خنگك تف دەکەن ، بەم لاو بەولادا بەلغەم هەلدەدەن ، چلم ئنگ دەگەن ، فنگ دەگەنو دەستیان بەدارو دیواردا دەساون ، رووەمەت زەرد هەلگەراوەکان ئا ئەوانە ، ئەو لە خۆبایی بوانە ، کە بە چاوی قینەوە تەماشای خەلك دەکەن ئەوانەی قەت پێ‌ناکەننو لەگەل یەکتردا وەك دوژمن رەفتار دەکەن ، چاك بۆ یەکتر هەل دەکەنن ، دووەم زیاتر لە یەکەم دەبەهژاندین چونکە بەدیهیە ، هەر لە زوەوە ، هەستمان بەوە دەکرد ، کە ئاسان نیە کەمتمانەیان بە لایەنی عەشائریو ناکۆکی ناو خۆی ئەوانەی ئەوەندی نەماوە چاوی بەکتر هەلکۆلن ·

ترسنۆکەکان ، شەرمەزارەکان ، پیسو گوواویو بۆن هاتووەکات ، ئەوانەی هەر من منیانە ئەمانە ؟·· پەلەوەرەکانیش کۆچیان کرد ····

لەگەل رۆیشتنی پەلەوەرەکانیشدا ····

«بەلکو لە پێش کارگەکاندا کاتێ کرێکارەکان بەردەین ، بان حەمالە کوردەکانی بازاری سەپزە ····

کوردەکان زمان نازانن بەلام شەیدای پەلەوەرن ·»

بەلکو لە شوێنێکدا ، لە قوژبنێکدا ، کەسێکی دل ئاسکی وا مابێت پەلەوەر ئازاد بکات ،کێ دەزانێ ، لەوانەیە ·

کورە هێی سلیمان درێژ ، چاوسێ گۆشەبنیە تورەکە ، کورە هو خەیری کابرای کەم دوو ، قەفەسەکانتان لەپەلەوەر پرکەن ·

هەر ئەوەندەتزانی ئەوانەی تەقسیم یەك لە دوای یەك ریزیان یەست ، هەر یەکێك پێنج ،دەبیست پەلەوەری بەجارێ کریو بەرەلای ئاسمانی کرد ·

لە چەند ساتێکیشدا قەفەسەکان بەتالو حەتالو گیرفانتانیش زرەی پارەی دێ ، کە سمیح ئێوەی وا شەرمەزار کرد ، شەرمەزاریو پەشیمانی تووش پێ· بەراستی ئەم ئینسانە شتێکی دەگمەنە ،

لەبەر هەرچی‌بەك بوو ، ماوەیەك نەچوونە لای چادرەکەو ژێر دارپەلکەکان ·· ئەگەر شاهۆکەیان بۆ نەگردبێتم ···· لە داواکردنی مەلەکە پەشیمان هەزار پەشیمانم · ئاخرییەکەی ، شەوێکیان خۆم پێرانەگیرا ، مەراق بووم بزانم منالەکان لەچی دان ، خەریکی چین ، دەبێ چەند پەلەوەری بچووکیەیان گرتیی ، لەم رۆژانەدا لە ئاسمانەوە پەلەوەر دەباری ، دەشتاییەکەی فلۆریا یەك پارچە بە پەلەوەری سووری تۆخ ، شیتی تۆخ ، ئەوانەی وەك گڕ بە ئاسماتەوە دیاربوون ، زەرد ، کەسك ، تورنجی ، کە وەی تۆخ داپۆشرا بوو ، لە شوێتە دوورەکانەوە بە کۆمەل دەهاتنو لە ناو درکاییەکەدا هەنگ ئاسا چۆن شلخە دەدات ئاوا ئەمانەی ئاسمان دەرژانە لای ئەوانی کەو بەسەر درکەکانەوە دەنشتنەوە هەلدفربنو دەنشتنەوە··

ئاسمان ئەستێرەکانی تیا بلاو بۆتەوە ، دەریاکە بەتیشکی ئەو ئەستێرانە کەوتۆتە بریقو باقو وردە شەپۆل بۆ کە نار دەنێرێ · باکە بۆنی چەمو دارەکانی تێکەل بە بۆنی دەریاو قەوزە دەکرد ·

کە لە پێش چادرەکەوە ئاگرێکی بچووکم بینی گەشامەوە · مادام وایە هێشتا ماون ، تا ئێستا دانیان بە خۆیا ناگرتووە ، کە گەیشتمە لابان پێشوازییەکی سەیریان کردم · نالێم ساردو سڕ بوون ، بەلام دیار بوو زۆر حەزیشیان بە هاتنم نەکرد ، خەیری سەری هەر هەلنەبری ·

درێژ چەند جارێ قورگی پاك کردەوەو زۆری لە خۆی دەکرد شتێك بلێ ، پارچە رۆژنامەیەکیان لە بەردەم ئاگرەکە بۆ داخستم «دانیشە کاکە دانیشە»و ئنجا «بەخێربێی» لێکردم ·

دانشتم خۆبشی هاتو بە تەنیشتمەوە دانشت، خەیری تا ئەم کاتەشی هەر بە پێوە راوەستا بوو ·

ووتم «وەرە خەیری دانیشە» وام ووتو لای راستی خۆمم لێ نیشاندا · بێ ئەوەی تەماشام بکات لە لای راستمەوە دانیشت ·

ووتی «بەخێربێی»

ستێرەک

هزرڤان دهوکی

ستێرەک رژیا
ئەسمان هەما ژبەر هزیا
ئەو ستێر نەکەتو بژیا
ئەو ستێر کی بو
هو بهێبەت ؟!
هەبڤو رۆژا خو ژبەر ڤەشارت
ئەو ستێر گەشی بوو
بگەشیا وێ جیهان خوەش بو
کیبە ئەو ستێرە ؟
یان ئەو ئەز بووم
یان یەك دی بوو
ئەوێ دژی هەر ئەزم
ما ئەز کێمە
ئەز پالەکێ بەلنگازم
هەتا نهو نفستی بوم
ئەز هشیار بوم
ئەز هشیار بوم

هەموو گەلو ٠٠٠
هەتا هەتایە :ـ
بەڵێ ٠٠ صدام حسین
تەنیا سەرکردەو رابەرمانە

لەبە رروناکی وتە بەنرخەکەی سەرەکی فەرماندە لەبەردەم جەماوەری دیالەدا رۆژی ١٩٨٣/١٠/٢٤

[هەر مەسەلەیەکی تر کە بەبیردادێ ، لەوانەیە تۆزێ نەرمونیانیو کەمتەرخەمی لەبێدەنگ بوون بەرامبەر هەڵسو کەوتی هەڵەدا هەڵبگرێ تەنیا مەسەلەی کوردی نەبێ کە هەڵە هەڵناگرێ نە لەم قۆناغەو نە لە قۆناغەکانی داهاتوودا و لەسەرمانە تەواو وردبین لە هەڵسو کەوتمانا لەگەڵ هاوولاتیانی گەلەکەمانو بەتایبەت هاونیشتمانی گەلی کوردمان ٠

سەرەکی فەرماندە
صدام حسین

ریگای راست

بەشی دووەم

گۆڕینی بۆچوونو راسپاردەکانی سەرکردایەتی شۆڕشو ببروباوەڕەکانی سەرکردەی رەوتی شۆڕش صدام حسین بە کردەوەی مەبدەئی تیشك دەرەوە ، بەو کەسانە دەکرێ ، کە چاوو عەقڵیان بۆ خۆری عیراق کردۆتەوەو لە هەموو گرێیەکی خۆویستیو پاشماوەکانی رابووردوو رزکاریان بووە ، من دەزانمو دڵسۆزان بۆ کوردو عەرەبو بۆ عیراقو بۆ پاراستنی رەوتی عیراقی سەرکەوتوو دەزانن ، کاربەدەستان هەن لە ناو چەکەدا ، بیریان لە ئاڕاستەی توجیهاتی فیکری نەکردۆتەوە لە کاروباری رۆژانەیاندا بەو شێوەیەی گەلی کوردمان دڵنیا دەکات لە زامن بوونی خسوسیاتی لە ژێر دەواری رەنگاورەنگی عیراقدا ، تەنیا لە موناسەباتدا نەبێو تەنیا لە کاتێکدا نەبێ سەرکردایەتی سەرنجی بۆ ئەوە راکێشاون ، لە ناوچەکەدا کاربەدەستان بوونو هەن ، ژمارەی موجەرەدی ناوەڕۆك بۆشیان گەیاندوە بە سەرکردایەتی، بەڵام بەهەڵسوکەوتی دوورلە خەتی گشتی حزبو شۆڕشو بە تەنگەوە هاتنی لایەنی فیکریو هەنا گوێ نەدانیان بە **«دەربڕینی رۆژانە لە رووی نەفسیەوە(٤)»** ژمارەی دیاریان ، یان بەرەو چیا هەڵڕشاندوە ، یان ، ژمارەی دیاریان ناچارکردوە پەناگیر بێو دەوریان نەبێ ٠

ـ٦ـ

ئێمە ، لەوە دەگەینو «مەبدەئیش پیشتوانی دەکەین » کە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ، حزبێکی پێشرەوی بزوتنەوەی شۆڕشی عەرەبەو ئەرکی فراوانی سەرشانی خزمەتی ئامانجە رەواکانی نەتەوەی عەرەبە لە یەکیتیو سەربەستیو سۆشیالستیدا ، نا ناکرێ لەبەردەم خواستو بۆچوونی تەنگ رەوو پێداویستی تەکتیکی حوکم کردندا لە گۆشەیەکی نیشتمانی عەرەبدا زەرەیەك واز لە بیروباوەڕی نەتەوەیی مەبدەئی خۆی بهێنێو حەقیەتی بەحەدی شمشێر ئەوکۆسپانە بەرەو رێبازی وای دەباتە نەختی بکات ، هەمو مرۆڤێکی شەریفی نیشتمان پەروەری هوشیار لەم عیراقدا لە غەیری عەرەبو « کورد بەتایبەتی » بەهوشیاری لەم راستیە دەگاتو مەبدەئی پشتیوانی دەکات ، لە بەر رووناکی ئەوراستیەدا کە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ئەم ئەرکە فراوانەی خۆی لە عیراقدا بەرێبازێکدا دەبات کە هەست کردنە بەوە **[پاراستنی خوسوسیەتی گەلی کوردمان لە حوکمی زاتیدا فرسەتی فراوانتر لە بەردەم خەباتی نەتەوەییدا دەکاتەوە (٥)]و بەم لایەنە مەبدەئیە هەڵسو کەوت**

کە یارمەتی قوڵکردنەوەی ئەم لایەنە دەدات، ئەمەوایە بەڵام ئەوەی عیراقیە نیشتمان پەروەرە شەریفە هوشیارەکان لە گەلی کوردمان ، لە کاربەدەستانی ناوچەی کوردستان بەگشتیو هاورێیانی حزبی بەعس سەرکردەی رەوتی دەخوازن ، زیاتر قوڵکردنەوەی ئەم رێبازە لەرووی فیکرییەوە کەلە ئەستۆی ئەوانەو بۆچەسپاندنیو هەڵسوکەوت پێ کردنی لە رووی فیکرییەوە لە مانای نیشتمانیەتی خوسوسیەتی گەلی کوردمان بگەن وەك سەرکردەی رەونەکەمان صدام حسین تێی دەگاتو زۆر پێویستە لە کوردستاندا و لەم بارە ئاڵۆزەدا وریای ئەوە بن ـ بەتایبەتی کار بەدەستان ـ خۆیان لە بەکار

هێنانی ئەو [رستەو دەربڕینانەدوور بخەنەوە کە وریا نین بەرامبەر تأسیری نەفسیو ئەوەی لە خەلفیەتی فیکری و حالاتی نەفسی ژیان بەخشدا(٦)]
بەجێی دەهێڵێ ، بۆ نموونە ، ئەگەر پێویستمان بە نموونەبێ ، چەپێویست دەکات لە گوندێکی هەرە دووری کوردستاندا کە دەخوێندەواری تیانیە دروشمی [نەوتی عەرەب بۆ عەرەبە] هەڵواسرێ ؟ رووکردنە ئەم جۆرە دروشمە لەناوچەکەدا دەرگای ئەوە دەکاتەوە گەلی کوردمان وا هەست بکات **[خسوسیەتی لەناو عمومیەتدا ونکراوە(٧)]و** ئەمەش زیانێکی دوو لایەنی ترسناکی دەبێ ، یەکەم زوربەی زۆری خەڵکەکە نەخوێندەوارنو بەئاسانی لە ناوەرۆکی دروشمەکە ناگەن ، بەڵام ئەو زوربە زۆرە بەجولاندنی تەلی عاتیفەیان لەلایەن ناحەزانەوە بەزووی کاریان تێدەکرێو بەوزمانەی ئەوان تێدەگەنو لایەنی دووەم بە بێ ئەوەی پێ بزانین بیانوویەکی وا دەدەین بەدەست ناحەزانەوە بتوانن بازرگانی پێوە بکەن بۆ هەژاندنی باری ناوچەکە ٠

ئێمەش ، لە مەوقفو مەوقعی شەرەفمەندیو نیشتمان پەروەرییەوە ، هەست بەدڵ تەنگی دەکەین (ژمارەی کورد لەبەرگری کردندا لە عیراق(٨)] موناسبی نیە لەگەڵ قەوارەی ژمارەی کورد ، بەڵام ـ وەدڵنیاین کە تەوجیهی سەرکردایەتی هەر بەولایەنەدا دەبێ ـ بۆزانینی ئەساسی ئەم ئاڵۆزبە دەبێ بەزۆر شتدا بچینەوە ، دەبێ لە بۆچوونی بەتەنگەوە هاتنی چەسپاندنی بیروباوەری سەرکردایەتی حزبو شۆڕشدا ، لەدامو دەزگا خزمەتگوزاریو رۆشنبیرییەکان بەتایبەتی بپرسینەوە، هەر بۆ نموونە لە خۆمان بپرسین ، چیان کردوە تا کار گەیشتۆتە ئەوەی [ژمارەی مقاویل] لە شارەکانی کوردستان زیاد ببێ ، بەڵام کە بانگە واز بۆ بەجێ هێنانی ئەرکی نیشتمانی بەرز دەبێتەوە ، ژمارەکە دڵخۆشکەرنیە ؟ هەتا هەندێ لە مقاویلەکانیش خۆیانی لێدەدزنەوە ٠ ئایا ئەمە بەئاسانی مانای ئەوە نیە ئەرکی ئەو دامو دەزگایانە یەك لایەنی بووە ٠

ـ ٦ ـ

لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا ، ئێمەو هەموو نیشتمان پەروەرێکی شەرەفمەند کە باوەری مەبدەئی بە رێبازی سەرکەوتووی شۆڕشی ١٧ـ٣٠ تەموز هەیە ، مەبدەئی هەڵسو کەوت لەگەڵ رێبازەکەو بیروباوەری سەرکردەکەیدا صدام حسین دەکا ، بەهیواین بەرامبەر بە پاشەرۆژ ، رێگاکە ئاسان نیە ، لابردنی ئەو کۆسپانەی بەهۆی ئەوانەوە لەبەردەما **دوروستی دەکەن کە «بەمانای هوشیاری لە مامەڵەکردندا لەگەڵ ژیانو راستییەکانیو زروفی پێداویستەکانیدا بچوکن (٩)] رەنجی فیکریو ئارامی** دڵسۆزانەی دەوێ [ولاتەکەمان عیراقو گەلەکەمان کوردو عەرەب هەر سەربەرز دەبێ]و بەوردی راپەراندنی فیکری رەوشت بەرزانەی راسپاردەکانی صدام حسین کە فیلە بۆ مەحوکردنەوەی هەموو کۆسپێو لەگەڵ سەرکردەدا دڵنیاین « گەلی کورد کەلینی مێژووی ناهێنتە سەرخۆی »و [خومەینی جادووگەر لە چیاکانی کوردستان نوقم] دەکرێو دەوری گەلی کورد لەم رەوانەدا موناسب دەبێ لەگەڵ ئەوەی لەسەریەتی بەقەدەر بوونیو ، ئەو رۆژەی کە زوربەی هەرە زۆری گەل لە کوردستاندا [چاوو عەقلیان بۆ خۆری راستەقینەی عیراق دەکەنەوە] بەتەقەلای خێرخوازانی ئەم گەلو ئەم ولاتەو لەبەر رووناکی سوودی راستەقینەی گەلی کوردو عەرەبدا لە عیراقی هەمیشە سەربەرزدا دوور نیەو بۆ پێشەوە ٠

پەراوێز :

١ ـ لە ووتەکەی سەرەکی فەرماندە لە بەردەم جەماوەری دیالە ٢٤ـ١٠ـ١٩٧٩ ٠
٢ ـ صدام حسین «معا لبناء العراق العظیم» ٠
٣ ـ لە وتەکەی سەرەکی فەرماندە لەبەردەم جەماوەری دیالە ٢٤ـ١٠ـ١٩٨٣ ٠
٤ ـ صدام حسین «معا لبناء العراق العظیم» ٠
٥ ـ صدام حسین «البعثو الثوره والانسان » ٠
٦ ـ صدام حسین «معا لبناء العراق العظیم» ٠
٧ ـ صدام حسین «البعثو الثوره والانسان» ٠
٨ ـ وتەکەی سەرەکی فەرماندە لە ٢٤ـ١٠ـ ١٩٨٣ ٠
٩ ـ صدام حسین «معا لبناء العراق العظیم» ٠

شارەکانی ـ پاشماوە

لیژنە ناوخۆییەکانی لاوانی قەزای پارێزگاکەش بەم بۆنە پیرۆزەوە مێردمنداڵانو پێشەنگو لاوان کۆڕیان بەستو کۆبوونەوەو ونار خوێندرانەوە کە سلاویان لە سەرکردایەتی مێژوویی بێهاوتای بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسینو ئەو سەرکەوتنو داستانە پاڵەوانیانە ئەکرد کە سەربازە دلێرەکانی دژی هێزی دەستدرێژیکارانی ئێران وەدیانهێناوە ٠

● **دهوك :**

جەماوەری قەزای زاخۆی سەر بە پارێزگای دهۆك ئەوپەری لایەنگرتنی خۆیان بۆ بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین نوێکردەوە ٠

ئەو جەماوەرەی کە لە بەردەمی خانووی قائمقامی قەزای زاخۆدا کۆبوونەوە لە بروسکەیەکدا کە بۆ بەرێزیان بەرز کردۆتەوە دووپاتی ئەوەیان کردۆتەوە کە ئەوپەری ئامادەن بۆ ئەوەی چەك هەڵگرنو رووبکەنە ریزەکانی پێشەوە دژی رژێمی ئێرانی دوژمنو داخلەدڵو قوربانی بدەنو خۆیان بۆ پاراستنی خاکی نیشتمانو یەکێتی گەلەکەمان بەخت کەن ٠

بەرێز قائمقامی قەزا لەو کۆبوونەوەیەدا کە هاوریبان رازگری نهێنیو ئەندامانی سەرکردایەتی تیپی قادسیەو بەرێزان پیاوە ئاینیە بەرێزەکان ئامادەبوون وتارێکی خوێندەوەو سلاوی لە سەرکردایەتییە مێژوویەکەی بەرێز سەرەك کردوو سلاوی لەو سەرکەوتنە مەزنانە کرد کە پاڵەوانانی فەیلەقی یەكو پیاوانی پاسەوانانی کۆماری دژی رژێمی داخلەدڵی ئێرانو وەدیانهێناوە ٠

گەوهەرێ ـ پاشماوە

١٧ـ گەوهەرێ ـ٢٣٧ـ (گۆرانی ـ باغی زەمبیل ـ لە هەڵسانەکەیدا نوسراوە (تو عەلی شاهی نەزەر) زیرەك ئەڵێ ـ(نو ـ عەلی ـ شاهی نەجەف) ٠
١٨ـ گەوهەرێ ـ٢٣٨ـ (گۆرانی ـ یا عەبابەیلێ ـ نوسراوە کەیەکێکە لە گۆرانی یەکانی زیرەکی نەمر ، بەڵام لە ڕاستیدا ئەم گۆرانییە (صالح اسماعیل) کە نازناوی (سالەی سمایلە) تەنیا ئەو ووتویەتیو وە هەر بە دەنگی ئەویش لە تۆمارگاکان دەستئەکەوێ ، وە زیرەکی نەمر هەرگیز نەی ووتووە ٠
١٩ـ گەوهەرێ ـ٢٣٩ـ (گیرۆدەو ئەسری دوو چاوی کاڵم) زیرەك ـ ئەڵێ ـ (دیلو ئەسیری دوو چاوی کاڵم) ٠
٢٠ـ گەوهەرێ ـ٢٥١ـ (ئەسمەرێ ، دولبەرێ ، گوارەکەت زێوە مەردی خودایە ، لێوت مەبزێوە مەمکێکت هەنار ، ٠٠٠٠٠٠٠٠٠)
بەگوێرەی نێ بێ نی یەکی حوارەوە گوایە دێری سێهەم زیرەکی نەمر نەیووتووەو کاك (عثمان) خۆی لە جیهاتی نەمر بۆی نوسیوەو دەڵێ دێری سێهەم بەم جۆرەیە (مەمکێکتهەنار ، مەمکێکت سێوە) بەڵام لە ڕاستیدا نەمر خۆی زۆر بەجوانی دێری سێهەم دەڵێتو وە ئەگەر شریتەکەی کاك (عثمان) ئەو دێرەی تێدانییە ، ئەوا شریتەکەی من نەك جارێك دوو جاریش تیایەتیو نەمر ووتریەتی ٠
٢١ـ گەوهەرێ ـ٢٦١ـ (گۆرانی ـ سەوزە ـ نوسراوە کە گۆرانی ـ رەسول گەردی)بە ، زیرەکی نەمر هەرگیز گۆرانی (رەسوڵ گەردی)ی نەوتووە ، وە گۆرانی ناوبراوی ئەگەر لە ڕەسەندا ئاوازی نەمر نەبێت ، ئەوا بێگومان فولکلۆرە ٠٠
٢٢ـ گەوهەرێ ـ٢٦٧ـ (مەم (کنێری) گۆ دپرتەقاڵ) زیرەك ـ ئەڵێ ـ (مەمکت لیمۆو پرتەقاڵ) ٠
٢٣ـ گەوهەرێ ـ٢٧٧ـ (سێوی سەرلکانی) زیرەك ـ ئەڵێ ـ (سێوی سەر دوکانی) ٠
٢٤ـ گەوهەرێ ـ٢٧٧ـ (گیانە قەسەمت ئەدەم ، تو شەرعی ئیسلام) زیرەك ـ ئەڵێ ـ (گیانە قەسەمت ئەدەم تو حەزرەت عیسا) گەوهەرێ ـ٢٧٧ـ (ئەرێ ئەگەر موسڵمانی ٠٠٠٠) زیرەك ـ ئەڵێ ـ (گەر موسڵمانیت جەزای من بەسە)٠
٢٥ـ گەوهەرێ ـ٢٨١ـ (باری خۆمە (های) بە (بانە) زیرەك ـ ئەڵێ ـ (باری خۆمەو لێم های نابانە) ٠
٢٦ـ گەوهەرێ ـ٣٢٦ـ (خۆشەقسەی (گوێی بانوو) زیرەکی نەمر ـ ئەڵێ ـ (پێم مەگرە پەڵپو بیانوو) (خۆشم دەوێی تۆی جوانوو) ٠

کیسەڵی ـ پاشماوە

دروست کردن ٠٠ ورچەکەش کەوتە دارو چیلکەو پووش کۆکردنەوە بۆ داپۆشینی سەری خانوکە٠٠ چۆلەکەکان هەڵکەندنی بیناغەکەیان تەواو کردو کەرویشکەکان دیوارەکانیان بەرز کردەوەو ورچەکەش دارو چیلکەو پووشەکانی هەڵگرتو بەسەر دیوارەکاندا سەرکەوت بۆ ئەوەی سەری خانوکە بگرێ ٠٠ دیوارەکان ورچەکەیان پێهەڵنە گیراو هەرەسیان هێناو رووخانو ورچەکەش کەوتە خوارەوەو هەموویان بەگریو خەمباری دانیشتن ٠٠٠ کیسەڵێك بەلایاندا تێپەڕیو لە هۆی خەمبارییەکەیانی پرسیو ئەوانیش رووداوەکەیان بۆ گێڕایەوە ٠٠٠ کیسەڵی زۆرزانو زانا بیری کردەوەو وتی : پرسیمە ٠٠ کەرویشکەکان گێزەرو چۆلەکەکان گەنمو گەنمە شامیو ورچەکەش هەنگوینی بۆهێنا ٠٠٠

کیسەڵەکە گێزەرێکی دا بە چۆلەکەیەكو هەندێ گەنمیشی لەبەر ورچەکەدا رۆکردو وتی: بخۆن ٠٠٠ هەموویان سەر سام بوونو ورچەکە وتی : گەنمدانو خۆراکی چۆلەکەیە ٠٠٠ چۆلەکەکەش وتی : گێزەر خواردنی کەروێ مکە ٠ کیسەڵەکە پێکەنیو وتی : ئەوەتا ئێوە هەمووتان خۆراکی یەکتری بە باشی دەناسن ئەی بۆچی کەستان کاری خۆتان نازانن ٠٠٠! ئەنجا کیسەڵەکە نەختێ بێدەنگ بو ٠٠٠ دوایی وتی: با کەرویشك بیناغەی خانوکە هەڵکەنێو ورچ دیوارەکانی دروست کاو چۆلەکەش سەری بگرێ ٠٠٠

ووتاری ـ پاشماوە

هونەرەدا دەورێکی یەکجار مەزنیان بینیوە ، نمونەی ئەمانەش هونەرمەندی پێشرەو ئوئاد رەشید بەکرو مامۆستایان « نوری وەشتیو تەها خەلیلو رەئووف یەحیاو عومەر عەلی ئەمینو نەجاتی مەحموی »ن، خۆ هەر لە ناوچەکەی خۆشیدا هونەرمەندی ناسراوی وەك غازی بامەڕنی هەیە ، بەڵام لەوە ئەچێ جارێ ئاشنایەتی لەگەڵ مامۆستای بامەڕنیدا نەبەستبێ ! ٠

٢ ـ نووسەر کەوتوەتە چەند هەڵەیەکی زەق زەقەوە، بۆ نمونە رۆژنامەی « ژین » ئەباتەوە بۆ ئازاری ١٩١٧ ، لام وابێ هەموو خوێندەوارێك ئەزانێت کە ژین چل ساڵ پاش ئەو مێژووەی کاك وەصفی دەرچووە ٠

یان بە هۆی نەشارەزاییەوە ناوی چەند شانۆگەرییەکی بە هەڵە تۆمار کردووە ، لەوانەش شانۆگەریی « سەلەی نانکەر»ی کۆمەڵەی هونەوە جوانەکانی کوردی بە (سلەی نانکەر) نووسیوە !(١)٠

٣ ـ لێوەرگرتنو نووسینەوەی ووتارەکەی لەبەر دوو ووتاری ئێمەوە :ـ

أ ـ ئەم برایە زۆربەی زۆری نووسینەکەی لە دوو نووسینی ئێمەوە وەرگرتووە ، وا بزانم ئەمە کارێکی نابەجێو نەکردەیە ، بۆ نموونە هەر لە سەرەتای ووتارەکەیەوە کە باسی بینەرو جەماوەری شانۆمان ئەکات (٢) ، هاتووە کتوەت چەند رستەیەکی ووتارێکی ئێمەی(٣) ، وەك خۆی گواستووەتەوە بۆ ناو نووسینەکەی ، ئەمە بەبێ ئەوەی بڵێ فلان ڕای ئاوایە، یان فلان پێشتر ئاوای وتووە ، یاخود هەر هیچ نەبێ ئەوەی لە ئێمە وەرگرتووە بیخستایەتە نێو دوو کەوانەوە ، تۆ بڵێی کاك وصفی لای وابووبێ (کەوانە) لەو چاپخانەیەی کاروانی لێچاپ ئەکرێ کەم بێ !

ب ـ لە لاپەڕە ٢٩ی کارواندا ، ئەم برایە دەستنیشانی سەرەتای شانۆی عێراقیو شانۆگەریی (عیلمو جەهل)ی ساڵی ١٩٢٦ی سلێمانی کردووە ، لەمەشدا بەهیچ جۆرێك سەرچاوە ناو نابات و ناڵێ ئەمەم لە « نووسەری کورد(٤)»وە دەقاودەق وەرگرتووە ٠ پاشان بە ئەمانەتەوە (بێگومان هەر بەبێ ناوبردن) لە کۆتایی ستوونی یەکەمو سەرەتای ستوونی دووەمی لاپەڕە ٢٩ی ووتارەکەیدا ئەو سەر ژمێرییەی (نقل!) کردووە کە کاتی خۆی دوای ماندووبونێکی زۆر چنگم کەوتو بەر لەم ووتارەی ئەم بە ساڵێك بڵاوم کردووەتەوە (٥)٠ ئیتر نازانم مامۆستا ئەم (ثقـه) زۆرەی چۆن داوە بە خۆیو بە چ مانێك ئەمەی لەگەڵ مندا کردووە ! ٠

جـ لە لاپەڕە ٢٩ی ووتاری ناوبراوی کاك وصفیدا ، ڕایەکی مامۆستا ئەحمەد سالار نووسراوەتەوە کە کاتی خۆی لە ژمارە ٧٨ی برایەتی ساڵی ١٩٧٣دا بڵاوبووەتەوەو من بەر لەم لە ووتارەکەی نووسەری کوردا بڵاوم کردووەتەوە ٠٠ ئەمەشیان هەر وەك ئەوانەی سەرەوە کراوە بەژێر لێوەوە !

د ـ لە ستوونی یەکەمی لاپەڕە ٣٠ی ووتارەکەیدا هەستم کرد ئەم برایە زیرەکانە ووتارێکی تری(٦) هێناوەو بۆ نووسینەکەی خۆی لێی هەڵبژاردووە ، تکایە با خوێنەری هێژا خۆی سەرپشك بێو سەرنجێ لەو سەرچاوەیەی (پەراوێزی(٦)) بدات ، ئەوسا ئەبینێ ڕاکانی کاك وەسفی سەبارەت نەبوونو کەمی تێکستی شانۆیی کوردیو بۆچوونی سەبارەت شانۆگەریی خەجو سیامەندی کاك ئوئاد میسری زووتر (بەشخوراوێکی) وەك من نووسیویە یان نا ؟٠ ئەوسا خوێنەری بەرێز با خۆی بڕیار بدات ٠

هـ ـ لە ستوونی دووەمی ل ٢٩ی ووتارەکەیو کۆتایی نووسینەکەیدا دووبارە ئەو سەرچاوانەی ناوم بردوون کراونەتەوە سەرچاوەی بەکەمی کاك وەصفی ، وانە دووبارە (ڕۆنی خۆمانی داوەتەوە لە سمێڵی خۆمان)!٠ لە کۆتاییدا ، ئەمەوێ بڵێم ئەم ووتارەی کاك وەصفی تێکەڵو پێکەڵ دارێژراوەتەوە ، لەوە ئەچێ ویستبێتی هەندێ نووسین کە بە کرمانجی خواروو نووسراوە وەربگێڕێتە سەر لەهجەی کرمانجی ژووروو!٠

بەڕای من گەر کاك وصفی شتێکی لەسەر بابەتێکی شانۆییو شانۆگەریی ناوچەکەی خۆی بنووسیایە زیاتر کەڵکی ئەگەیاند ٠

دوا ووشە : سوپاس بۆ کاك وصفی کە ئەو هەقەی داومەتێ لە نووسینەکەی خۆیدا (خۆی !) لە ژێدەرـ پەراوێزدا ناوێکی منی بردووە(٧) ، لەگەڵ مندا سێ سەرچاوەی تری نووسیوە ، پاش گەڕانەوە سەریان زانیم کە سوودی ئەوتۆی لێ وەرنەگرتوون ٠ ئیتر ئومێدەوارم دلی لە عاستی منو هەموو ووشەیەکی ڕاستیو هەق گەرد نەگرێو هیوام سەرکەوتنێتی ٠

پەراوێز :

١ ـ کاروان ، ژمارە ١٣، ل ٢٩ ٠
٢ ـ کاروان ، ژمارە ١٣ ، ل ٢٨ ٠
٣ ـ پاشکۆی عێراق ، ژمارە ١٧ ، ساڵی ١٩٧٨ ، بڕوانە ووتاری : بینەر لە شانۆی کوردیماندا ، نووسینی ئەکتەرێکی کورد ٠
٤ ـ نووسەری کورد ، ژمارە ٨ ، خوولی دووەم ، ١٩٨٢ ، بڕوانە ـ لاپەڕە ١٨١ ـ ١٩٣ لێکۆڵینەوەی « تەماشەکەر لە شانۆی کوردیدا » نووسینی یاسین قادر بەرزنجی ٠
٥ ـ نووسەری کورد ، ژمارە ٨ ، ل ١٨٦ ٠
٦ ـ پاشکۆی عێراق ، ژمارە ٤١ ، ساڵی ١٩٨١ ، شانۆگەریی کوردی لە نێوان دەقی کوردیو جیهانیدا ٠
٧ ـ کاروان ، ژمارە ١٣ ، ل ٣٠ ٠

زاخۆ ـ پاشماوە

ئەبێ لەناوچەکەدا بوسەیەکی بۆ دائەنین کە لە ئەنجامدا پێوە ئەبێو ئەکوژرێ ٠

کەئەم رووداوە ئەبێتە سەرەتای راپەرینێکی بەهێز بۆ عەشرەتەکانی گوبانو سەندیو گەلیو دراوسەیکانیو ٠٠٠ ئاگری بەرگری دژایەتی نواند بەرامبەر ئینگلیزەکان خۆشو بەرز ئەکاتەوە ، بێگومان ئەم راپەرینە کە تا مانگی ئاغستوس ١٩١٩ خایانو کە ئەنانەت چەندجار هێزەکانی ئینگلیزی تووشی تێكشکاندنو کوشتن بوو٠٠ لە مێژوودا بەیەکەمین راپەرینی چەکداری نەك گەلی کورد بەڵکو هەموو گەلی عێراق لەقەڵەم ئەدرێ ٠٠ کەڵە ئەنجام دا گرنگی ئەدا بە ناوچەکەو ناوبانگی لە وولاتدا بەرز ئەکاتەوەو ئەبێتە نیشانەی ئازایەتیو بەرگری کە لەدواییدا بەجێگای شانازیو مایەی بەرزی ٠٠٠ بۆ ئەم ناوچەیەو دانیشتوانی دائەنرێ ٠

حازم بگ نوێنەری زاخۆ یەکێك بوو لەو شەش نوێنەرە کوردانەی کە لە مانگی نیسان ١٩٢٩ یادداشتێکیان بەناوی (ویستێکی مشروع) پێشکەش بە سەرەكو وەزیرانی عێراق کرد کە گرنگترین خال تیایا بریتی بووە لە هێنانەدی پارێزگایەکی تری کوردی لەناوچەی بادنیان بەناوی پارێزگای دهۆك وەکە زاخوو قضاکانی تری پێوە ببەستری بەم رەنگە ئەم هەڵوێستەی نوێنەری زاخۆ لە گرنگیەوە گەورەبێ دەوریزا خۆو ناوچەکە زیادو بەرز ئەکاتەوە

کارەساتە جەرگ برەکەی لافاوی شاری سلێمانێ ساڵی ١٩٥٧ کە سرای مەرگو زیانێکی کوشندەی بێشماری بۆ دانیشتوانی شاری خامۆشان بەدیاری هێنا لە ناخەوە دلودەرونی تێکرا کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی هەژان ، ژیلەمۆی گیانی کوردایەتی ژیاندەوەو کڵپەی سووری ئاگری یارمەتیدانو هاوسۆزی ٠٠ کەشاندەوە ٠ لەهەموو کونو قوژبنێکی وولاتەوە دەستی یارمەتیدان بۆ لێقەوماوانی لافاو درێژ ئەکرا ، سۆزی برایەتیو رازی هاونیشتمانی بۆ داماوانی شار دەرئەبرا وەبۆ بەجێهێنانی ئەرکی دڵسۆزیان بەرامبەر ئەم تەوماوە هاتنە کۆڕی مەیدانەوە ٠

کوردەکان رێگای راست بەرنادەن

مصلح جەلالی

چاوپێکەوتنەکانی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین بەجەماوەرانی هەولێرو سلێمانیی و دهۆك رەنگدانەوەی بێگەردی ئەوهەڵوێستە بەبیروباوەڕەیە کە سەرکردایەتی شۆڕشی ١٧-٣٠ی مەزنی تەموز بەرامبەر بەگەلی کوردمان لەکوردستانی عیراقدا هەیەتیو ئەوەبوو هەر بەسەرکەوتنی ئەوشۆڕشە پیرۆزە خواستەکانی گەلی کوردمان لەهەموو بوارێکدا هاتەدیو پەرەیان سەند ٠

ئەمڕۆش کەدوژمن ئەیەوێ وڵاتی عیراقی خۆشەویستمان داگیربکات بێگومان گەلی کوردمان لەکوردستانی عیراقدا ئەوەی لێروونە، کەئەم دوژمنە چاوچنۆکە ٠٠ مەلاکانی قومو تاران ئەیانەوێ گەلی کوردمان لەکوردستانی عیراق وەك گەلی کوردی کوردستانی ئێران تووشی ژێردەستەییو کاولیو دەربەدەری بکاتو عیراقمان بگەڕێنێتەوە سەردەمی دواکەوتنو تاریکیو برسێتی ٠٠ لەبەر ئەم هۆیانەو لەبەر ئەوەی گەلی کوردمان دڵسۆزی بەرامبەر سەرکردایەتییە بەتواناکەی بەڕێز صدام حسینو لەبەرئەوەشی کە بەوپەڕی قوربانیدانەوە پارێزگاری دەسکەوتەکانیان دەکەن ٠٠ ئەم شەڕەی کە رژێمی رەگەزپەرستی ئێران بەسەریاندا سەپاندینو بەشەڕی بەرگریکردن لەکوردستانی عیراقو لەسەربەستیو بەختیاریو سەرکردایەتی عیراق ئەزانن و ئەمەشیان بەکۆبوونەوەیان دەرئەکەوێ لەدەوری سەرکردایەتی شۆڕشی ١٧-٣٠ی پیرۆزی تەموزو بەوەی کەدەست ئەدەنە چەکو لەبەرەکانی شەردا لەسەرسنوور لەو رژێمە چاوچنۆکەی ئێران ئەدەنو بەوەشدا روونە کە بەزۆرو بەپارەوە خۆیان دێنە بەغداو پشتی جەنگی رەوامانو سەرکەوتنە مەزنەکانی سوپای عیراقی نەبەزمان دەگرن ٠

ئێمەی کوردی کوردستانی عیراق هەرگیز رێگەی ئەوەنادەین چاوچنۆکەکانی رژێمی ئێران ٠٠ دوژمنانی گەلی کورد وەك هەرگیز رێگەمان نەداونو کە زەفەرمان پێبەرنو ئەگەر کەمێکیش ئاور لەمێژووی باوو باپیران بدەینەوە ئەم راستییەمان بۆ دەرئەکەوێ کەچۆن پاڵەوانانە لوتی سوپای چاوچنۆکی رژێمی ئێرانیان شکاندووەو ماوەیان نەداوە پێبنێنە کوردستانی خۆشەویستمانەوە ٠٠ ئەمڕۆش کە گەلی کوردمان لەکوردستانی عیراقدا شان بەشانی هەموو عیراقییەکان خاوەنی مافی نەتەوایەتییو ئەمو دەسکەوتنە مەزنانەیەتی کە هەیەتیو گەیشتۆتە ئەمڕۆ ٠٠ بەهیچ رەنگێ درۆو دەلەسە لەخشتەی نابات چونکە نامانەوێ بگەڕێینەوە سەردەمی دەربەگایەتیو ریشی پانو نووشتەو تاریکیو دواکەوتن ٠٠ ئێمە ئەو وڵاتەین کە تەنیا ئەمساڵ چوار ملیۆن قوتابیمان چوتە قوتابخانەو بەدەیان تارگەمان دووکەڵیان ناخی ئاسمانی تەنیوەو کشتوکاڵمان بە تازەترین ئامێری سەردەم ئەکێڵینو ئەدوورینەوەو بەدەیان گۆڤارو رۆژنامەی کوردی چاپئەکرێنو بەهەزاران نووسراو چاپ ئەکرێنو لەم چواردە ساڵەی پێشوومانداا لەسەرا ئەرکی دەوڵەت بەزمانی کوردی ئەوەندە بەرهەم چاپکراوە لەوە زیاترە کە لەماوەی (١٤٠) ساڵ تا ئێستا لەهەموو وڵاتێکدا چاپ کرابێ کەکوردیان تێدایە ٠٠ پاش ئەوەش ئەگەر کورد لەهەموو وڵاتان ئەگەر دەنگێکی بووبێ لەعیراق دوو دەنگی هەیە ٠٠ چونکە لەسوریا ٠٠ لای حافظ اسدی درۆزنو قۆڵبر کە کوردەکان نیو دەنگیشیان نیەـ دێت بازرگانی بەگەلی کوردمانەوە ئەکاتو بۆ گەلی کوردمان لەعیراقی خۆشەویستماندا ئەگرێ ٠٠ جا ئەگەر کەسێ وەفای بۆ عەرەبو لیقەوماوانی عەرەبی فەلەستین نەبێ وەفای بۆ نەتەوەی کوردو نەتەوەیەکی ترچۆن ئەبێ ٠

بۆیە گەلی کوردمان لەکوردستانی عیراق خۆی بەبەختیار ئەزانیو شانازی ئەکات بەوەوە کەگیانی خۆی لەژێر ئاڵای عیراقو سەرکردایەتی سەرۆکی فەرماندە صدام حسیندا بۆ بەرگری کردن لە سەربەستی عیراقو دەسکەوتەکانی خۆی گیانی خۆی بەختکات ٠٠ نەك دژی وڵاتەکەیان ببینە نۆکەری بێگانەو رژێمی بێمێشکی ئێرانو بەلای کوردەکانی کوردستانی عیراقەوە پاراستنی خاکی عیراقی مەزن ئەمڕۆ پیرۆزترین رێگەیە ٠

له ١٣ی تشرینی دووەمی پاردا بوو، گەل، هەموو گەل، هەر لە بەیانی زووەوە، راپەڕیو رژایە سەر شەقامەکانی هەموو شارەکانی عیراق، لەوپەڕی کوردستانەوە تا دوا شوێنی ئاوەدانی خواروو ٠٠٠ یەك بڕوا « بەڵێ ٠٠ بەڵی ٠٠٠ صدام حسین ٠٠ سەرکردەو رابەروو مامۆستایە »و بەڵێ صدام حسین رەمزی سەربەرزیو رەوتی سەرکەوتوو مانە ٠

ئەم رووداوە مێژوویییە گەورەیە، لەرەوتی عیراقی مەزندا، ئەوەی بۆ دۆستو دوژمن سەلماند، کە هەرگیزاو هەرگیز خەونی چاوچنۆكو داخلەدڵەکان لەعیراقی صدام حسیندا نایەتە دی، ئەوەی لەعیراقدا، گەورەدەبێو دێتەدی، سەرکەوتنەو، بەرەو پێشەوە چوون، چونکە صدام حسین، عیراقی یەکێتی ئینشتمانی کوردو عەرەب کە لە ١٧-٣٠ی تەموزی پیرۆزدا راپەری، گەردی تاریکی رابووردووی لەخۆی تەکانو پشت بەستوو بە هێزو وتواناو پشت بەستوو بەو سەرکردەیەی لەناو خۆیدا هاتە مەیدان رێگای گرتە بەر ٠٠٠عیراقی کردە مەڵبەندی تیشك دانەوەی گەورەو ئاوەدانی گەورەو پێشکەوتنی گەورە ٠

ئەم گەورە بوونەی عیراق بەرابەری صدام حسین دوژمنانو هەموو هێزە ناحەزەکانی جوڵان، تا کۆسپ بخەنە رێگای رەوتەکەی لە پیلانەکانیاندا روویان کردە دژایەتی صدام، چونکە دەیانزانی صدام رابەرو رەمزو سەرکردەو مامۆستای رەوتەکەیە، گەردەلولی زەردی لەئێرانەوە هاتویان کردە عیراق، عیراقیەکان وەك شورای پۆلا بەروویا وەستان، گرمویان بردەوەو دوژمنان دۆران ٠٠٠٠

له ١٣ی تشرینی دووەمی پاردا، گەل سەرلەنوێ سەرکەوتنەکانی رەوتی بەتاجێکی تری رووناکی خۆشەویستی رازاندەوە٠٠٠« بەڵێ صدام حسین سەرکردەو پێشەوامانە »،وە ٠٠ رەوت بەردەوام دەڕوات، ناحەزان دەشکێن ئێمە سەردەکەوین، صدام حسین ئازیزەو ئازیزتر دەبێ، زیاتر دەچێتە دڵمانەوە، بیلبلەی چاومانەوە زیاتر گەشەدار دەبێ لەسەر لێوی منداڵەکانمان توانای بازووی جەنگاوەرەکانمان لە باوەری صدامەوە پتەوتر دەبێ بەهێزتر دەبێ لێدانی بەسەر سەری دوژمندا کوشندە تر دەبێو ٠٠ کاروان دەڕوات ٠٠

صدام حسین رابەروسەرکردەو مامۆستایە رووی عیراق ٠٠٠ بەسایەی صدامەوە ٠٠ تیشکی رۆژ ماچی دەکات٠٠

ژماری نوێی رۆشنبیری نوێ

ژمارەی ٩٩ی گۆڤاری رۆشنبیری نوێ کە لە دەزگاکەمانەوە دەردەچێ کەوتە دەست خوێنەواران ٠ لەم ژمارەیەدا لەو باسو بابەتە گرنگانەی دەربارەی جەنگی رەوامان بڵاوکراونەتەوە :

ـ چاکەو خراپە لەبەراوردێکا نووسینی أ٠ن دڵسۆزو دەربارەی خۆپیشاندان دژی خومەینی لە نووسینی سەلام محمدو پاش سێ ساڵ شەڕ لە نووسینی دڵپاك محمود ٠

هەروەها لەم ژمارەیەدا مەلەفی تایبەت دەربارەی دووەم میهرەجانی رۆشنبیری کوردی کە دەزگاکەمان سازی کرد بڵاوکراوەتەوە لەوانە : بروسکە بەشدارانی میهرەجانەکە بۆ سەرۆکی فەرماندەو وتاری بەڕێز مامۆستا مصلح جەلالی بەڕێوەبەری گشتی دەزگاکەمان لە کردنەوەی میهرەجانەکەدا ٠ دوایی دەقی هەندێ لەو باسو بابەتانەی لە میهرەجانەکەدا

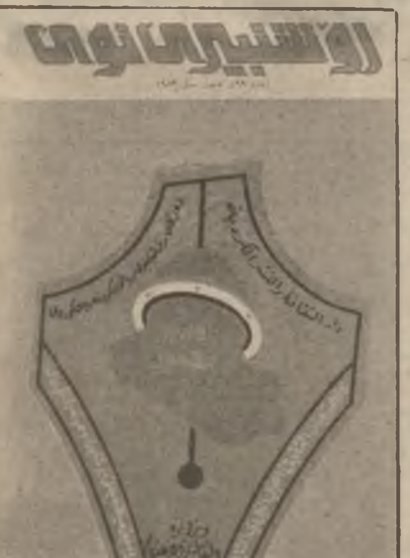

پێشکەش کرا وەك باسەکەی مامۆستا احمد خواجەو باسەکەی مامۆستا مصطفی نەریمانو د٠ احسان فوادو د٠ جمال رشید دیسان لەم ژمارەیەدا هەندێ باسو بابەتی رۆشنبیری گشتی تر بڵاوکراونەتەوە لەوانە باسێکی مێژوویی دەربارەی سەرهەڵدانی بیروباوەری شورات مامۆستا مصلح جەلالیو یادی کۆچی ئەمین زکی بەگ مامۆستا غفور میرزا کریم ٠

ژمارەی تایبەتی بەیان

گۆڤاری بەیان کە لە دەزگاکەمان دەردەچێ، ژمارەی (٩٢)ی تەرخان کردوە بۆ بیلیوگرافیای گۆڤارەکە لە ساڵی ١٩٦٩وە بۆ ساڵی ١٩٨٢ ٠

لەم ژمارەیەدا سەرجەمی پیاچونەوەی مێژووی ئەو بەرهەمانە بڵاوکراوەتەوە لە گۆڤاری « بەیان »دا لە ماوەی

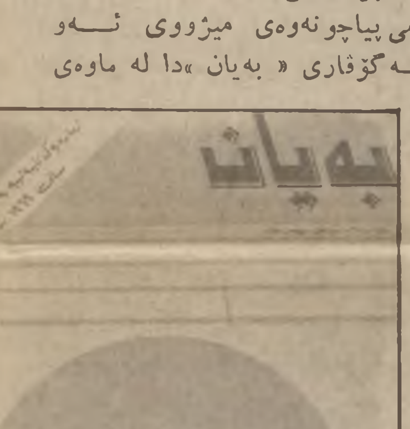

١٤ ساڵەی تەمەنیا بە خوێنەرانی کوردی گەیاندوە٠

لە سەرەتای ئەم ژمارەیەدا سەر نووسەر مامۆستا مصلح جەلالی وتەیەکی دەربارەی ئەهمیەتی مێژووی ئەم ژمارەیە نووسیوە ٠

ئەوەی شایانی باسە بیلیوگرافیای بەیان مامۆستا نەریمان ئامادەی کردوە ٠

لێژنەی رۆشنبیری دەزگاکەمان، لەئێوارانی ١٤و١٥ ئەم مانگەدا دوو ئێوارە کۆری رۆشنبیری فراوانی لە هۆڵی کۆمەڵەی رۆشنبیری کوردی لەبەغدا ساز کرد کە تیایدا مامۆستا حمە بۆر لێکۆڵینەوەیەکی دەربارەی ژیانو شاعیریەتی شاعیری کلاسیکی گەورە مستەفا بەگی کوردی پێشکەش کرد ٠

هەفتەی داهاتوو باسێکی فراوان دەربارەی هەردوو ئێوارە کۆرەکە بڵاودەکەینەوە ٠

دوو کۆری فراوان دەربارەی مستەفا بەگی کوردی

شانۆگەری ● ئادابا ● لە هەولێر

تیپی رۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر، لەم رۆژانەی دواویدا دەستی کرد بە پرۆڤەکردنی شانۆگەری «ئادابا» نووسینی معمد الجبوریو وەرگێڕانی شێرکۆ حمەو دەرهێنانی هاشم زەینەل ٠٠ لە لێدوانێکی کاکی دەرهێنەر ووتی :

ئەم شانۆگەری بریتییە لە سێ بەشو بەلای منەوە شتێکی نوێیە لە ژیانی هونەریمداو ئەم هونەرمەندانە بەشدارن : ولید معروف ٠ شلێر احمد ٠ جلال احمد ٠ غازی غفور ٠ احمد جمیل ٠ مؤید محمد ٠ ابراهیم حکیم ٠ نعمان مجید ٠ رزگار احمد ٠ محمد سعید ابراهیم ٠

لقی هەولێر

کۆرێك بۆ مامۆستای هونەرمەند « باکووری »

لەم رۆژانەی دووایی‌دالەچوارچێوەی چالاکییەکانی بەرێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر کۆرێکی هونەری بۆ مامۆستای هونەرمەند « باکوری » لە هۆڵی بەرێوەبەرایەتییەکەدا ساز کرا ٠

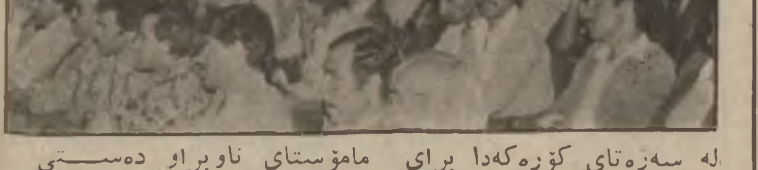

لە سەرەتای کۆرەکەدا برای هونەرمەند وریا ئەحمەد مامۆستای پێشکەش کردو دەستی رێزو وەفاو خۆشەویستی لەو هەموو چالاکییە هونەرییە ناکە مامۆستا باکوری لە ماوەی ژیانیداو بە درێژایی تەمەنی نواندویەتیو ئەم چالاکییانەش بریتییە لە دامەزراندنی تیپی هونەری لە شارەکانی کوردستانداو تەقەللای ئەم هونەرمەندە لە بەرەو پێشەوەبردنی بزووتنەوەی هونەری ئەنجا مامۆستای ناوبراو دەستی کرد بە قسەو باسی لە سەربردەو ژیانی خۆی کردو ئەو هۆیانەی وای لێکرد بکەوێتە باوەشی هونەرو ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٥٢ ٠٠ ئەنجا هاتە سەر بەشداربوونی لە دامەزراندنی تیپە هونەرییەکان بەتایبەتی تیپی « باواجی » کۆیەو ئەو تیپانەی لە شاری کەرکوك دای مەزراندنو یەکە یەکە باسی بەرهەمەکانی ئەو تیپانەی کرد ٠

● شێرزاد ●

جیهانی منداڵان

لەتیف هەڵمەت

کردوویەتی بە کوردی

ورچێكو کۆمەڵێ چۆلەکەو کەروێشکێك لە دارستانێکی بچکۆلەدا دەژیان ٠٠٠ بەیانیان نەبێ کە بۆ خۆراك پەیدا کردن بڵاوەیان لێ دەکرد هەرگیز لە یەکتر جیا نەدەبوونەوە٠٠ شەوێك ووچەکە پێی وتن : ئەرێ ئەوە بۆچی بە هەموومان خانوویەك بۆ خۆمان درووست نەکەین ٠ هەندێکیان پشتگیری قسەکەیان کردو هەندێکیشیان رایان لێ نەبو ٠٠٠ لە دواییدا قسەی ورچەکە خرایە دەنگدانەوەو دەنگی زۆربەی وەرگرت ٠٠ ئەنجا ورچەکە وتی : دەبا بکەوینە دامەزراندنی بیناغەی خانۆکەمان ٠٠٠ گەورەی چۆلەکان وتی : ئێمە بیناغەکە هەڵدەکەنین کەروێشکانو تیان : ئێمە بەرد دێنینو دیوار درووست ئەکەین ٠٠٠ ورچەکەش وتی : منیش سەری خانۆکە ئەگرم ٠٠٠ هەمو دەستیان بەکار کردن کرد ٠٠ چۆلەکەکان بە نینۆکە بچکۆلەکانیان کەوتنە

بیناغە هەڵکەندن ٠٠ کەروێشکەکان بەردیان هەڵگرتو کەوتنە دیوار

بروانە ل : ٧

لە زمانی منداڵێکی کوردەوە

منداڵێکی کوردستانیم
هاتوومە لات ئەی سەرکردە
خۆشەویستی هەموو منداڵە
کوردەکانم بۆ هێناوی ٠٠٠
کە دەست دەکەینە ملی تۆ ٠٠
هەست بەو پەڕی دڵنیایی
دەکەین ٠٠
کە پاشەرۆژمان
لە سایەتا ٠٠
بە رابەرێت
لەسەر رێگات ٠٠٠
لەبەر رووناکی باوەڕتا
ئەی صدام ی باوك و
رابەر ٠٠
پاشەرۆژێکی لە ئەمڕۆ
گەورەترو ٠٠
مەزنترە ٠٠٠

کیسەڵی زۆرزانو دانا

دەبم بە شەم

عەزیز حەریری

قوتابیم ئەوەی هەوڕزم
خاوەن بیرم دڵسۆزم
گوڵی باخچەی وڵاتـم
هەمیشە لە خەباتـم
لەگەڵ نەزان هەڵناکەم
روو لە نەزانین ناکەم
بۆزانین هەوڵ دەدەم
دەبم بەچرا بەشەم
قوتابخانەم خۆشـ دەوێ
مەڵبەندی عیلمم ئەوێ
مامۆستا باوکە، کاکە
تارێزی بگرین چاکە
کتێب دۆستو هاوڕێمە
پێنووس رابەری رێمە
بۆ خوێندنیش پەرۆشم
وەکو هەنگ تێ دەکۆشم
تا بە ئامانج بگەین گشت
قوتابیان ووردو درشت

لە چالاکییەکانی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد لقی هەولێر ٠٠

شانۆگەری « سورمەخان » و قسەو باسی ئێوارە کۆڕێکی شانۆیی ٠٠

ناظم دڵبەند — لە لقی هەولێرەوە

لە ئێوارەیەکی ئەم مانگەدا، کۆمەڵێکی زۆر لە هونەرمەندو هونەر دۆستانی شاری هەولێر، لە هۆڵی بەرێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەری هەولێر بە یەك گەیشتن بۆ گوێگرتن لە ئەدیبو رەخنەگری لاو (حیدر عبدالرحمن)و کۆڕە رەخنەییەکەی (سورمەخان لە نێوان نوێبوونەوەو لاسایی کردنەوەدا) ئەم کۆڕە کە کۆمەڵی هونەرە جوانەکانی کورد لقی هەولێر سازی دابوو نزیکەی دوو سەعاتێکی خایاند ٠

سەرەتا کاك (حیدر) بە پێشەکیەکی کورتیدانە باسی دەوری رەخنەی کرد لە بنیاتنانو بەرەو پێشەوەبردنی شانۆی کوردی، ئینجا بە درێژی هاتە سەر ئەم لایەنانە : (بیری سورمەخان) (دووبارەکردنەوە لە سورمەخاندا) (سورمەخانو قوتابخانە شانۆییەکان) (ناماقوڵیەت لە سورمەخاندا) ٠

(مل ملانێی چینایەتی) (پاڵەوانەکان) (ئەکتەرەکان) (سورمەخانو تراژیدیا) پاشان سورمەخانی لە سێ رووی جیاوازدا نیشاندا

١ ـ خۆشەویستیەکی نەمر لە داستانی سورمەخاندا ٠

٢ ـ سەردەمی سورمەخان ٠

٣ ـ قارەمانیەتی یەزیدیەکان ٠

ئینجا کاك حیدر بەراووردێکیشی لە نێوان دەقە رەسەنەکەی داستانەکەو دەقە شانۆییەکەدا کرد، نموونەی هێنایەوە کە لە دەقە شانۆییەکەدا نەخرا بوونە روو٠

دەزگای رۆشنبیری بڵاوکردنەوەی کوردی
شەقامی الخلفاء مەیدانی الخلانی تەلەفۆن ٨٨٧٥٧٩٥

هاوکاری